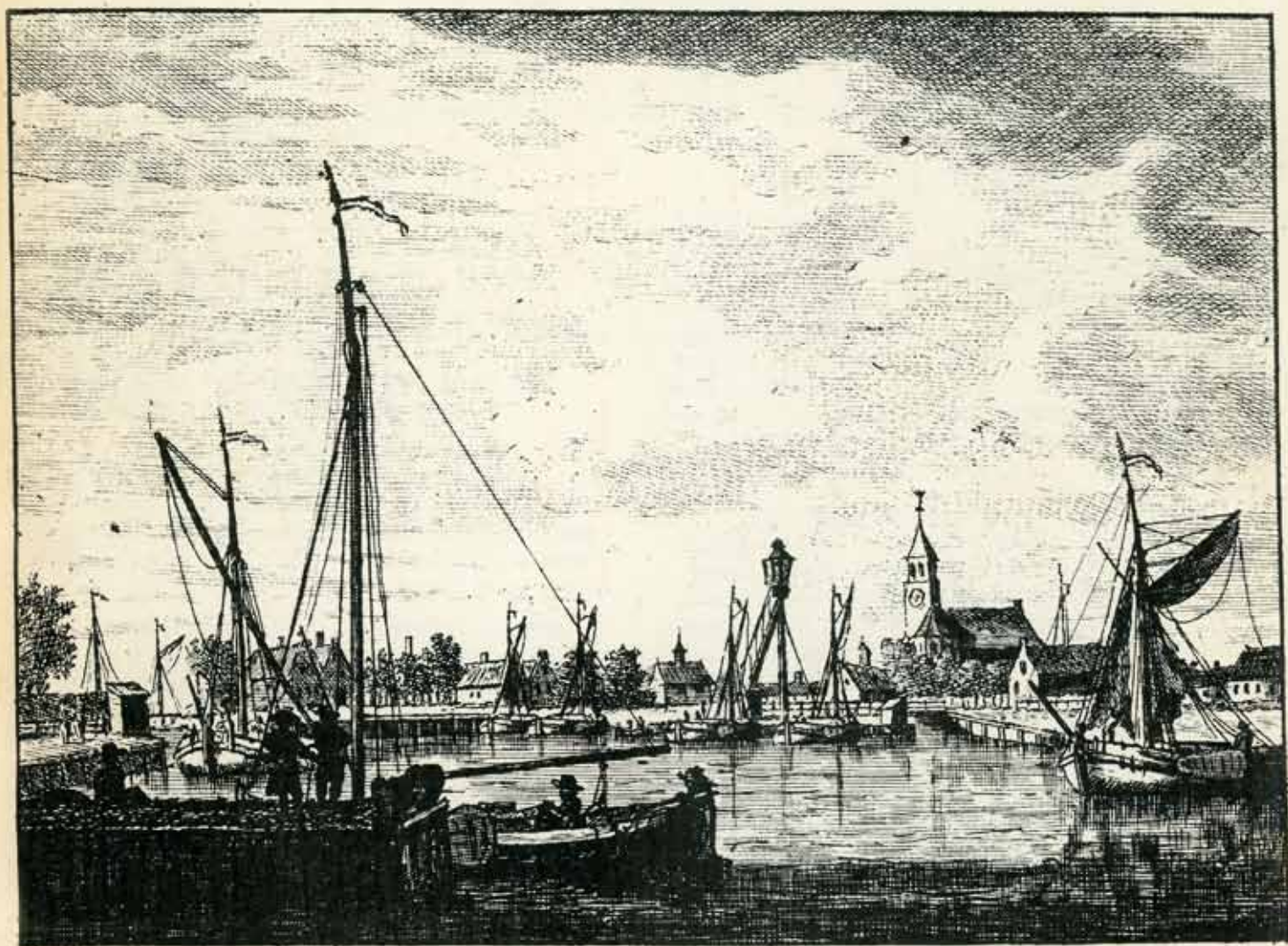

700 JAAR SPAARNDAM

1285-1985

DORPSORGaan

dorpsorgaan

BLAD VAN DE DORPSRAAD SPAARNDAM

onder verantwoordelijkheid van de redactie.

19 e jaargang 1985 . no. 1

Redactieleden:

Hanneke Luytze.

Coen v Reijendam.

Teuni v/d Sluys.

Dees Verdurmen.

Betty Radema

Redactie-adres: Visserseinde 71, Spaarndam

TEN GELEIDE

Voor de redactie was het vanzelfsprekend ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van Spaarndam een bijzonder nummer uit te geven.

Gezien de vele activiteiten, die onder verantwoordelijkheid van de Stichting Spaarndam 700 in de loop van dit jaar georganiseerd worden, was het niet mogelijk voor dit bijzondere nummer veel geld beschikbaar te stellen.

Bovendien is de redactie van mening dat ook deze uitgave gratis beschikbaar gesteld moet worden aan alle Spaarndammers.

We kunnen ons wel de luxe van een bijzondere omslag veroorloven en zelfs een pagina met foto's in offsetdruk. Alleen een historische uitgave van het "Dorpsorgaan" had kans gemaakt met een extra budget geheel in offset uitgevoerd te kunnen worden.

Door de redactie is gekozen voor een bijzondere uitgave waarin veel Spaarndammers aan het woord konden komen.

De redactie heeft getracht een aantal ontwikkelingen, activiteiten en gebeurtenissen, die afgelopen jaren in Spaarndam en omgeving hebben plaatsgevonden, in dit nummer aandacht te geven. Hiertoe heeft de redactie een aantal dorpsgenoten, enkele oud-Spaarndammers en nauw met Spaarndam verbonden en uitgenodigd een bijdrage te leveren voor deze bijzondere uitgave.

Op het gebied van de woningbouw hebben zich in Spaarndam de afgelopen jaren ontwikkelingen voorgedaan, waardoor de bevolking van Spaarndam explosief is toegenomen. Bovendien is door deze toename en de gemeentelijke scheidslijn in Spaarndam een enorme verschuiving ontstaan in aantal inwoners tussen de beide dorpsdelen. Spaarndam-West telt momenteel zo'n 700 inwoners en Spaarndam-Oost zo'n 2000. Deze bevolkingstoename heeft ook grote verschuivingen te zien geven in de beroepsbevolking van Spaarndam. Het overgrote deel van de beroepsbevolking heeft zijn werk of bedrijf nu buiten Spaarndam. Vele jaren had Spaarndam een beroepsbevolking die werkzaam was in de ambachtelijke beroepen bij Spaarndamse bedrijven. Daarnaast had Spaarndam veel kleine winkelbedrijfjes, die op enkele uit-

zonderingen na, plaats hebben gemaakt voor enkele grote bedrijven. Ook verdiende een aantal Spaarndammers hun al of niet belegde boterham bij boerenbedrijven in de omgeving van Spaarndam. Ook hieraan is een einde gekomen, mede omdat veel landbouwgronden voor recreatie zijn ingericht en de boer door verregaande mechanisatie het werk nu veelal zelf uitvoert.

Door de toegenomen welvaart en de gewijzigde beroepsbevolking hebben zich ook hier de gebruikelijke ontwikkelingen voorgedaan. Het autobezit in Spaarndam is hierbij niet achtergebleven, hetgeen vooral in het oude dorp tot parkeer- en verkeersproblemen heeft geleid.

Het hechte verenigingsleven in Spaarndam bleek toch bij de komst van de televisie vrij kwetsbaar te zijn. Zo zijn in de afgelopen jaren tot spijt van veel Spaarndammers twee muziekkorpsen, een schaakclub en één toneelvereniging van het toneel verdwenen.

Ook aan de terugloop van kerkbezoek is niet kunnen ontkomen, en heeft de r.k. kerk geen vaste priester meer voor de kerkdiensten in het dorp.

Op het gebied van onderwijs zien we ook in Spaarndam een toename van het opleidingsniveau.

De huisarts, tandarts, fysiotherapeut, uitgiftepost apotheek, kruisvereniging en dienstencentrum hebben Spaarndam ook op het gebied van de gezondheidszorg en hulpverlening een goed voorzieningen-niveau te bieden.

In het culturele gebeuren van Spaarndam neemt het zangkoor al vele jaren een bijzondere plaats in. Ook de Spaarndamse toneelclub, versterkt met spelers en regisseur van buiten Spaarndam, levert de laatste jaren weer opvallende prestaties. Een nieuwe loot aan de cultuurbloom is ongetwijfeld het Spaarndamse jeugdorkest.

Op sportgebied zit Spaarndam de laatste jaren flink in de lift. Opvallende prestaties van het eerste damesteam van de plaatselijke softballclub springen in het oog.

Ook het in 1978 gereedgekomen Dorpshuis heeft een aanzienlijke uitbreiding gegeven aan de mogelijkheden van sportbeoefening in Spaarndam.

Tevens kreeg Spaarndam eind jaren 1970 de beschikking over vier tennisbanen en bleken de Spaarndammers een tennisminnend volkje.

Kijkend naar de toekomst zal Spaarndam, door zijn ligging in het recreatiegebied Spaarnwoude en op korte afstand van Haarlem, Amsterdam en duinen en strand, voorlopig nog wel een aantrekkelijk dorp blijven.

Het bestemmingsplan "Beschermd Dorpsgezicht" moet ons dorp behoeden voor ongewenste ontwikkelingen. Hopelijk kan dit bestemmingsplan samen met het onlangs gewijzigde verkeersreglement Spaarndam in de naaste toekomst verlossen van de steeds verder toenemende, onverantwoorde verkeersoverlast in het oude dorp.

redactie.

In een vroegere reeks stads- en dorpsbeschrijvingen werd het wapen van Spaarndam als volgt omschreven:

W A P E N

Van Spaarendam is een zilver veld met drie gouden baarsjen boven elkander: uit dit wapen zou men mogen besluiten dat de yfischgrij van vroegere tijden af één der voornaamste takken van 't bestaan der Spaarendammers geweest is — sommige willen dat het zilveren wapenveld, weleer het figuur van een ham gehad hebbe; en dit schijnt bewaarheid te worden door een voorhanden zijnde rijmtje, 't welk zegt:

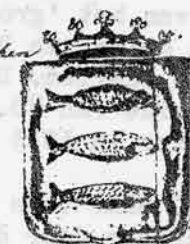
Drie baarsjen en een ham,
Is 't wapen van Spaarendam,

De juiste afbeelding en omschrijving van het wapen is vastgelegd in het hieronder opgenomen document, waarbij de Hoge Raad van Adel bij besluit van 26 juni 1816 Spaarndam in het bezit stelde van zijn wapen.

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan denzelven verleend, bij besluit van den 20ten Februarij 1816, bevestigt bij dezen de *Comente van Spaarndam* ingevolge het, door *haar* gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

Zijde van Zilver beladen met drie Versch van goud, geplaatst en fard, op het Schild een kroon van goud

Gedaan in 'S GRAVENHAGE den 26 Juni 1816.

Jan J. J. J.
vingt President

1ER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD.

de Wapten van den Secretaris.

GEREGISTREERD

den 1 Juli 1816.

Bij mij Secretaris van den Hoogen

Raad van Adel,

de Wapten van den

C. van Reijndam

GEMEENTE HAARLEM

Allereerst wil ik in deze bijdrage aan het Dorpsorgaan uw Spaarndam en alle Spaarndammers - zowel in het westelijke Haarlemse deel als in Spaarndam-Oost - namens het Haarlemse gemeentebestuur feliciteren met het 700-jarig bestaan van Spaarndam, voorwaar een respectabele leeftijd waar u allen trots op kunt zijn. Niet alleen vanwege die 700 jaar, maar vooral omdat de positieve dorps samenleving in al die jaren in stand is gebleven. Ik kijk dan bijvoorbeeld naar de in verhouding steeds goede opkomst bij de verkiezingen voor de Dorpsraad, naar het feit dat haast iedere 'echte' Spaarndammer lid is van Nova Zembla of naar het overige bloeiende Spaarndamse verenigingsleven.

Uit de verhalen in het Dorpsorgaan van geschiedschrijver Gerrit van den Beldt begrijp ik dat de historici het niet helemaal eens zijn over het jaar waarin Spaarndam is ontstaan. Dat het aanleggen van een dam in het Spaarne in 1285 is vastgesteld als ontstaansjaar lijkt mij een goede keuze.

Een in de geschiedenis van Uw dorp zeker zo belangrijke datum is 1 mei 1927: de dag waarop de toenmalige gemeente Spaarndam werd opgeheven en gesplitst. Vanaf die dag is het gemeentebestuur van Haarlem veel nauwer verbonden met het wel en wee van Spaarndam en haar inwoners. Door een gebrek aan groeimogelijkheden van het 'grote' Haarlem werden de gemeente Schoten (nu Haarlem-Noord) en delen van Bloemendaal, Heemstede en Spaarndam gevoegd bij het grondgebied van Haarlem. De stad werd in oppervlakte in één dag vier keer zo groot en groeide van 80.000 naar 110.000 inwoners. Aardig te vermelden is dat later in 1933 de 125.000-ste Haarlemmer in Spaarndam werd geboren.

Ik heb de krant van 1 mei 1927 maar eens opgeslagen en lees daar dat de opdeling van de gemeente Spaarndam door de toenmalige dorpsbewoners niet bepaald juichend is ontvangen. Uit het kranteverslag over de laatste gemeenteraadsvergadering spreekt een wat gelaten sfeer, die ik mij best kan voorstellen. Toch wil ik vasthouden aan de woorden van de Spaarndamse burgemeester De Haas van Dorsser tijdens zijn afscheidsrede aan het adres van het Haarlemse gemeentebestuur: "..... hou zoveel mogelijk rekening met het specifieke Spaarndamse karakter". Nog niet lang geleden hebben Dorpsraad en gemeentebestuur kunnen vermijden dat door toedoen van de postcode de naam Spaarndam op brieven zou veranderen in Haarlem - het is toen Spaarndam-West geworden -; inmiddels is het bestemmingsplan 'Beschermd Dorpsgezicht' van kracht. Twee voorbeelden van rekening houden met het specifieke Spaarndamse karakter en het gemeentebestuur van Haarlem wil dat blijven doen. Want wij zijn er trots op Spaarndam tot onze gemeente te mogen rekenen.

A.G. van Schooten,
loco-burgemeester van Haarlem

A. v. Sch.

BURGEMEESTER
VAN
HAARLEMMERLIEDE
EN SPAARNWOUDE

700 Jaar geleden heeft Graaf Floris V van Holland een besluit genomen, dat verstrekkende gevolgen heeft gehad, namelijk het aanleggen van een dam in het Spaarne.

Dit besluit is van grote invloed geweest op het ontstaan van het Hoogheemraadschap van Rijnland en, hoewel het een waterstaatkundig besluit was, werd het de oorzaak van het ontstaan van onze huidige dorpsgemeenschap Spaarndam.

Ik vind het een bijzonder goed initiatief van de Dorpsraad om na 700 jaar deze historische gebeurtenis te herdenken. Spaarndam kan trots zijn op zijn historie!

De officiële herdenking zal ook de aanleiding moeten zijn om onze blik vooruit te werpen.

Het alleen maar terugzien op wat in vroegere tijden is gebeurd, zou de herdenking te beperkt maken.

De les, die het verleden ons voorhoudt, is er een van strijd tegen het water en van behoud van de woongemeenschap.

Door veel waterstaatkundige werken is het water teruggedrongen.

Wat de woongemeenschap betreft kan het huidige burgerlijke bestuur weliswaar de voorwaarden scheppen voor het realiseren en instandhouden van woningen en voorzieningen; het maken van de woonsfeer en het woonklimaat gebeurt in hoge mate door de inwoners zelf.

Als ik nu zie dat veel inwoners van omliggende steden graag in Spaarndam zouden willen wonen, dan trek ik daar de konklusie uit, dat ook nu nog Spaarndam met recht zijn plaats in Zuid-Kennemerland opeist welke het dorp zich in het verleden heeft veroverd. Laten wij allen aan ons mooie Spaarndam blijven werken.

Ik hoop u tijdens de feestelijkheden op ons dorp te ontmoeten en dan heffen wij het glas op de volgende 700 jaren!

Drs. F.J.A. IJsselmuiden

VOORLOPIG PROGRAMMA

Historische evenementen:

- februari
19 : officiële opening van het eeuwfeest in de Hervormde kerk in Spaarndam.
: verschijning van een speciale editie van het dorpsorgaan.
- april
30 : viering Koninginnedag: o.m. optocht met historisch karakter, aubade met aangepaste liedjes.
- juni
1 : demonstratie van oude ambachten en jaarmarkt op Oost- en Westkolk, Kerkplein, Taanplaats.
- oktober
12 t/m 19 : historische tentoonstelling in diverse ruimten van het dorpscentrum.
- november
30 : sluiting van de festiviteiten met toneelstuk en historische samenspraak.

Sportevenementen:

- mei
5 : open senioren voetbaltoernooi.
8 : jeugd Spaarnwoude I voetbalt tegen Ajax I.
1 : Spaarnwoude I voetbalt tegen Oud- Internationals.
11 : volleybal- instuif voor iedereen, na afloop demonstratiewedstrijd. Bij mooi weer op het sportpark, anders in het dorpscentrum.
16 : fietstocht Nova- Zembra, start op het sportpark.
18 : open jeugdvoetbaltoernooi.
18 - 19 : wandeltochten Nieuw- Leven.
19 : officiële touwtrektoernooi
: softball - demonstratie wedstrijd Spaarnwoude I tegen dames Jong Oranje.
- juni
: open tennistoernooi op het tennispark
- juli
4 t/m 7 : avondvierdaagse
- oktober
: prominente basketbalspelers spelen met de Spaarndamse jeugd. Na afloop demonstratie wedstrijd.

Diverse evenementen:

- april
28 : op de Boezemkade houdt Nieuw Leven wedstrijden met modelbootjes

- mei
5 : Koninginnebal in het dorpscentrum, disco voor de jongeren in het sportpark.
- augustus
24 : ponderslaan, teiltjevaren e.d. in de Kolk.
- juli
13-20-27: kunst en edelambachtmarkt op de Westkolk.
- augustus
3-10 : concerten in de Hervormde kerk.
- september
7 : activiteitenmarkt van alle verenigingen te houden in het dorpscentrum.

DATA VAN EVENEMENTEN:

- februari
19 : officiële opening van eeuwfeest.
- april
28 : wedstrijd modelbootjes
30 : Koniningedagviering
- mei
5 : open senioren voetbaltoernooi
5 : Koninginnenbal / disco
8 : voetbal (tegen Ajax- jeugd en Oud- Internationals)
11 : volleybaldemonstratie
16 : fietstocht Nova Zembra
18 : open jeugdvoetbaltoernooi
18-19 : wandeltochten Nieuw Leven
19 : touwtrektoernooi
demonstratiewedstrijd Spaarnwoude I tegen Jong Oranje.
- juni
1 : oude ambachten en jaarmarkt
kermis op de Westkolk
tennisttoernooi
- juli
4-7 : avondvierdaagse
13-20-27: kunst- en edelambachtmarkt.
- augustus
3-10 : kunst- en edelambachtmarkt
24 : ponderslaan, teiltjevaren e.d.
- september
7 : activiteitenmarkt van de verenigingen
- oktober
12t/m 19 : historische tentoonstelling in het dorpscentrum
basketbaldemonstratie
- november
30 : sluiting van het Eeuwfeest

10 MAANDEN FEEST.

Op de vorige bladzijde heeft u een overzicht gekregen van de verschillende festiviteiten, die ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan, gehouden worden. Naast diverse sportieve- en recreatieve activiteiten zal gedurende 10 maanden op allerlei wijze het verleden van Spaarndam worden belicht. De "Oude Ambachten en Jaarmarkt" (1 juni) zal veel aandacht trekken. Zie hiervan elders een beschrijving.

Een historische tentoonstelling in het dorpscentrum wordt voorbereid door de heer van den Beldt. Medio 1985 zal een historische publicatie over Spaarndam uitgegeven worden. Plannen worden uitgewerkt om Spaarndam met een ereboog, vlag en spandoek, een feestelijk aanzien te geven. Wat nog niet in het programma staat vermeld, is een reünie van oud-spaarndammers.

Dat gaat zeker gebeuren. Met de uitwerking hiervan is de coördinatiegroep druk bezig.

Al denkend en pratend over het eeuwfeest, komen nieuwe ideeën nog steeds naar voren; talentenjacht voor de Spaarndamse jeugd, (méér) muziek op de muzikent. De folder "Spaarndam al wandelend bekeken" die geruime tijd geleden verscheen, wordt- aangepast aan alles dat de laatste 10 jaar veranderd is- heruitgegeven.

Om het eeuwfeest luister bij te zetten, worden flessen wijn met een speciaal etiket, verkocht.

Meer hierover elders in dit blad.

Wanneer u dit dorpsorgaan ontvangt, heeft de officiële opening inmiddels plaats gevonden. Omdat het aantal plaatsen in de Hervormde kerk niet zo groot is, is geprobeerd een afspiegeling van de Spaarndamse bevolking aanwezig te laten zijn.

Dit is o.m. gedaan door het uitnodigen van de verenigingen. Bovendien werd een uitnodiging gestuurd aan de 80-jarigen (en ouder). Bekendheid geven aan alles dat gebeuren gaat, gebeurt - tendele - met huis aan huis biljetten (voor sportactiviteiten) en affiches die op verschillende plaatsen in het dorp opgehangen worden.

Het Haarlems Dagblad en de advertentiebladen zullen de festiviteiten publiceren.

Achter in het dorpsorgaan is bovendien een chronologisch overzicht gegeven van hetgeen tot nu toe bekend is.

Wij hopen dat 1985 een feestelijk jaar voor allen zal worden.

Coördinatie commissie Spaarndam 700.

Organisatie van de activiteiten.

Door de dorpsraad is een coördinatiecommissie ingesteld, die in een aantal bijeenkomsten het programma voor het 700-jarig bestaan opgesteld heeft. De commissie bestaat uit de heren : van der Beldt, Bouff, Jukes, Knijnenburg, Oud, Toonen en mevr. Radema.

Voor de financiële en organisatorische aspecten van het eeuwfeest is een "Stichting Spaarndam 700 J A A R" gevormd. Het bestuur- voorgedragen door de dorpsraad - bestaat uit 5 leden :

P. Stapel	: voorzitter
H. Oud	: vice- voorzitter
B. Radema- Metzelaar	: sekretaris
H. Koelman	: penningmeester
Th. Jukes	: lid

GEMEENTEHUIS SPAARNDAM.

De gemeente SPAARNDAM kreeg in 1912 een nieuw gemeentehuis, gelegen aan de Westkolk 4, hetzelfde als waarin nu de hulpsecretarie is gevestigd.

De eerste steenlegging vond plaats op:
WOENSDAG 25 SEPTEMBER 1912 om 15.15 UUR
door:

ALETTA JOHANNA NIJE,
oud 10 jaren.

Bij die eerste steenlegging waren o.m. aanwezig:
burgemeester VON FRIDAGH en echtgenote,
de wethouders: K.MAX en C.PRINS,
de raadsleden: NIJE, SCHOUTEN en PRINS,
de gemeentesecretaris: J.E.SCHALKWIJK,
mevrouw NIJE, IDA NIJE, dominee en
mevrouw BALJON, FRANS BALJON en veldwachter NAUTA.

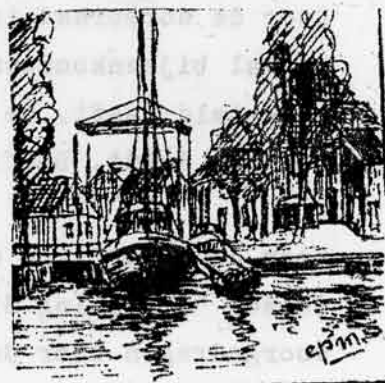
De architect was A.A.KOK; de opzichter N.v.d.LAND en de aannemer J.M.van WAGENINGEN.

C.van Retjendam.

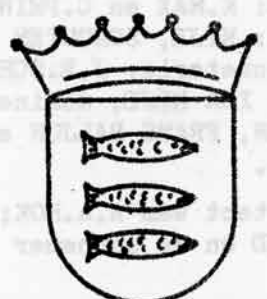
Spaarndam 700 jaar.

Wat er zoal in de loop van deze 7 eeuwen gebeurd is zal in de eerste plaats te veel zijn om in een boekje als dit te vermelden, ten tweede zijn er te veel zaken nooit omschreven en derhalve dus ook niet te achterhalen. Zelfs over het juiste jaar en de datum van het ontstaan van Spaarndam zijn de meningen verdeeld, zoals wel zal blijken uit de verhalen van sommige Spaarndammers. Zelf zal ik mij niet wagen aan historische gebeurtenissen, daar zijn wel anderen die daar meer van weten, mij is alleen vergund de herinneringen van de laatste halve eeuw en zelfs daarin is al veel gebeurd, en helaas niet alles ten gunste van onze dorpsgemeenschap. Wat is er alzo in deze halve eeuw al niet verdwenen. Het prachtige molentje op de Slaperdijk, het jaagpad langs het Spaarne met zijn houten brugje en rolpalen. De rietpol met de visnetten in de bomen, het vaartje achter de Kerklaan met het houten brugje aan de Taanplaats. De Kolksluis is alleen nog maar een monument en werd na de restauratie buiten bedrijf gesteld. En zo zullen er nog wel meer dingen te noemen zijn, die door de voortschrijding van de techniek gemoderniseerd zijn. Ook op cultureel gebied moesten we veel prijs geven. Hadden we in mijn jeugd nog twee muziekkorpsen "Kunstkring" en "Crescendo" nu zitten we geheel zonder. En waar is onze kapelaan, postbode, dominee en dorpsagent gebleven? Alleen de dokter is er nog en die zal wel moeten blijven ook. Maar gelukkig is het nog steeds goed leven in ons dorp en vormen we met elkaar een gemeenschap met een goed verenigingsleven wat erg belangrijk is.

Ook al zijn dan de paard en wagens verdwenen en bezorgt de auto ons veel kopzorgen, met een goede wil en begrip voor elkaar zullen we toch de goede gemeenschap kunnen handhaven. Derhalve genoeg redenen om er in 1985 een feest van te maken, ook dat brengt de gemoederen dicht bij elkaar. Tevens hoop ik dat alle lezers van dit boekje zullen genieten van de schrijvers van uiteenlopende aard, en het een aansporing voor ons moge zijn om er onder alle omstandigheden het beste van te maken. Ik wens u hiermee sterkte.

Klaas de Boer
voorz. Dorpsraad.

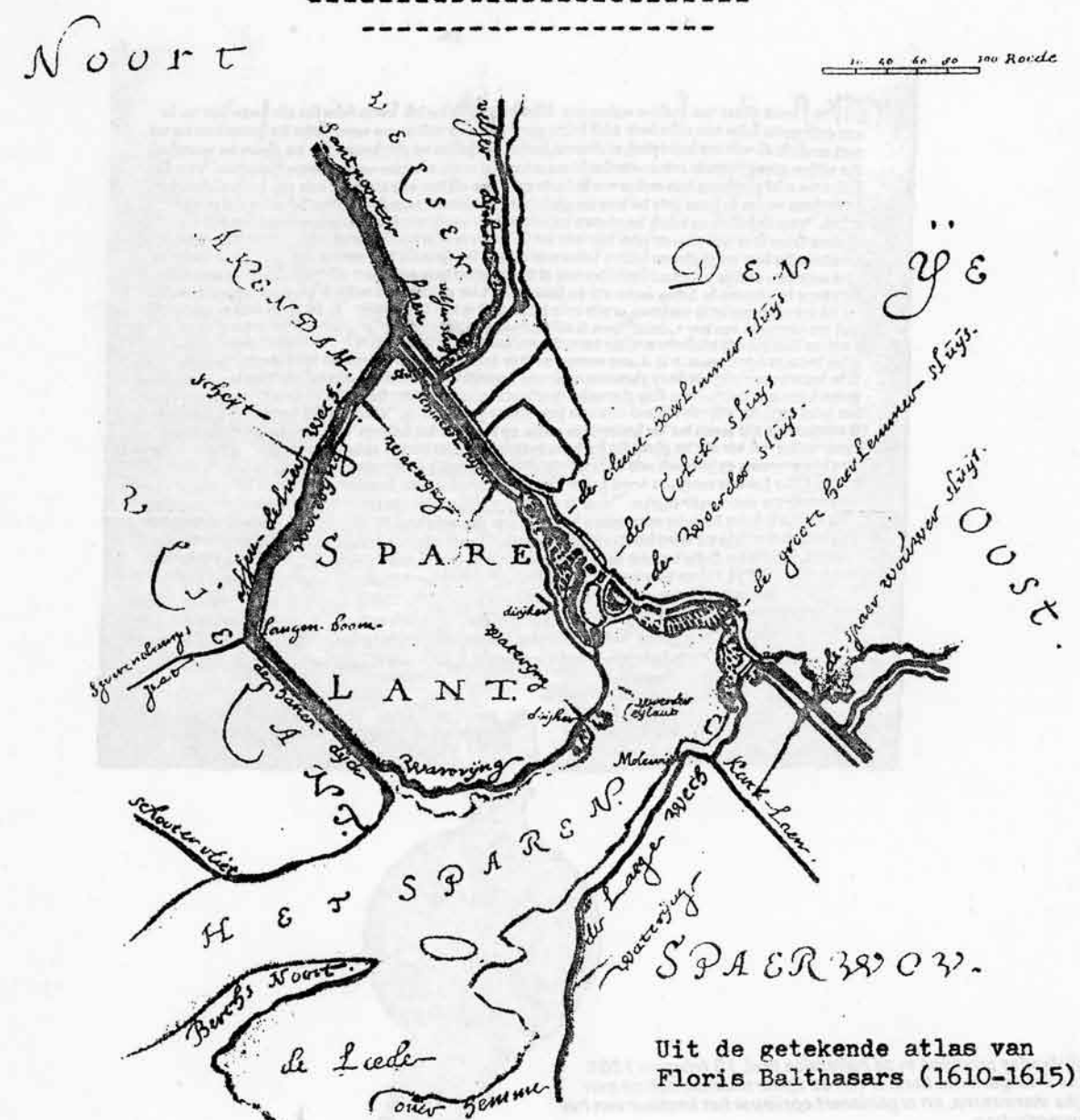
SPAARNDAM
700

KRONIEK VAN 700 JAAR SPAARNDAM.

- 1235 19 febr. Graaf Floris V geeft toestemming om de dam in het Spaarne te herstellen en regelt het beheer. De eerste dam was ca 1220 aangelegd bij een nederzetting van enkele boerderijtjes die de naam "Spaarne" droeg en waarschijnlijk in de elfde eeuw was gesticht. De eerste dam in het Spaarne was door een storm of door opstandige Kennemers vernield zodat het IJ gedurende enkele jaren weer vrij spel had. Door de zorg voor de dam en de sluisen kwam de plaats Spaarndam vanaf 1285 tot ontwikkeling. De doorgaande schepen moesten in Spaarndam tol betalen aan de grafelijkheid.
- 1328 Er is sprake van een kapel in Spaarndam. Deze stond op de hoek van de Westkolk en de IJdijk en behoorde bij de St. Bavokerk op de Grote Markt in Haarlem.
- 1344 16 april. Graaf Willem IV bepaalt dat Haarlem de zorg voor de schutsluis in Spaarndam (de Kolksluis) aan Rijnland moet overlaten.
- 1361/62 Doorbraak van de Spaarndam. Waarschijnlijk ontstond toen de Oosterwaal. Een oude naam voor het Gemeenlands Huis in Spaarndam is het "Huis te Oosterwaal".
- 1363 4 aug. Overeenkomst tussen het Hoogheemraadschap van Rijnland en het Grootwaterschap Woerden. Twee spuisluizen in de Spaarndam zullen door Woerden onderhouden worden.
- 1400 23 sept. Hertog Albrecht verpacht de visserij te Spaarndam aan de stad Haarlem.
- 1437 20 okt. Graaf Philips de Goede bepaalt dat al het land hetwelk met Rijnland te Spaarndam loost, gelijkelijk in de gemene lasten van Rijnland zal moeten bijdragen.
- 1492 De Kolksluis wordt hersteld en vergroot.
- 1494 Het dorp Spaarndam telt 55 haardsteden en ca 220 inwoners. Visserij, veeteelt en vrachtaart worden de voornaamste bestaansmiddelen genoemd.
- 1514 sept. Spaarndam telt 70 haardsteden en ca 280 inwoners.
- 1514 30 sept. Door de St. Jeronimusvloed wordt de Spaarndam over een lengte van 300 meter weggeslagen. Het hele stuk ten oosten van de Kolksluis verdween met huizen en de daarin gelegen spuisluizen in de golven. Op 31 december was het gat weer gesloten.
- 1515 7 sept. Paus Leo X kondigt een dijkafslaat af. Daarvan kan o.a. het herstel van de Spaarndammerdijk en de Spaarndam bekostigd worden. Door de St. Jeronimusvloed waren er veel dijkdoorbraken. Tot Leiden aan toe stond het land onder water.
- 1517 sept. Spaarndam door Gelderse troepen in brand gestoken. Ook het tolhuis verbrandt en de tol wordt naar Haarlem verplaatst. Door de brand bezwijkt de Kolksluis op 3/4 april 1518.

- 1519 16 mei. Haarlem krijgt van het H.h.r. Rijnland toestemming om de Kleine Haarlemmersluis aan het Visserseinde aan te leggen en te exploiteren.
- 1534 dec. Geheime bijeenkomst te Spaarndam van 32 kopstukken uit de kringen der Wederdopers die een aanslag op Amsterdam voorbereiden.
- 1541 10 mei. Haarlem zal de Kleine Haarlemmersluis in steen maken en onderhouden.
- 1567 Overeenkomst tussen het H.h.r. Rijnland en de stad Haarlem i.v.m. de aanleg van de Grote Haarlemmersluis. Deze wordt in 1569 in gebruik genomen.
- 1570 1 nov. De Allerheiligenvloed richt overal grote schade aan. Bij de Spaarndammerdijk valt het erg mee omdat de dijk pas een voet is opgehoogd.
- 1571 12 juli. Na de betaling van een som ineens behoeft het G.w.s. Woerden voortaan in de Spaarndam nog slechts één schutsluis te onderhouden.
- 1571 De Kolksluis wordt vernieuwd en meer naar het Spaarne verlegd.
- 1572 16 juli. Spaarndam door doortrekkende Spaanse troepen praktisch verwoest. Vanwege de strategische ligging wordt het dorp beurtelings door de Spanjaarden en de Geuzen bezet. Op 10 dec. weten de Spanjaarden door een list de schans van Spaarndam in te nemen en dan kan de belegering van Haarlem beginnen.
- 1574 dec. Oproerige soldaten vernielen de sluisdeuren te Spaarndam waardoor het zeewater van het IJ tot in het voorjaar het Spaarne kan binnenstromen.
- 1578 Het dorp herstelt zich van alle oorlogshandelingen. Er wordt in de volgende jaren een gereformeerde gemeente gevormd die de kapel in handen neemt.
- 1585 16 jan. Het H.h.r. Rijnland neemt de Grote Haarlemmersluis van Haarlem over en belooft te Spaarndam een grote schutsluis in stand te houden en de totale sluiswijdte niet te verminderen.
- 1611 De Woerdersluis wordt in hardsteen opgetrokken.
- 1626 Aanleg van de Slaperdijk tussen Spaarndam en Santpoort
- 1627 Nadat de oude kapel door een storm vernield was, wordt een nieuwe kerk voor de gereformeerde gemeente gebouwd. In 1663 wordt er nog een noordvleugel aangebouwd en wordt het gebouw zoals wij nu de Nederlands Hervormde Kerk kennen.
- 1648 De woning van de predikant die aanvankelijk te Spaarnwoude gevestigd was, wordt naar Spaarndam verplaatst.
- 1650 Tijdens de belegering van Amsterdam door stadhouder Willem II worden ook in Spaarndam troepen ingekwartierd.

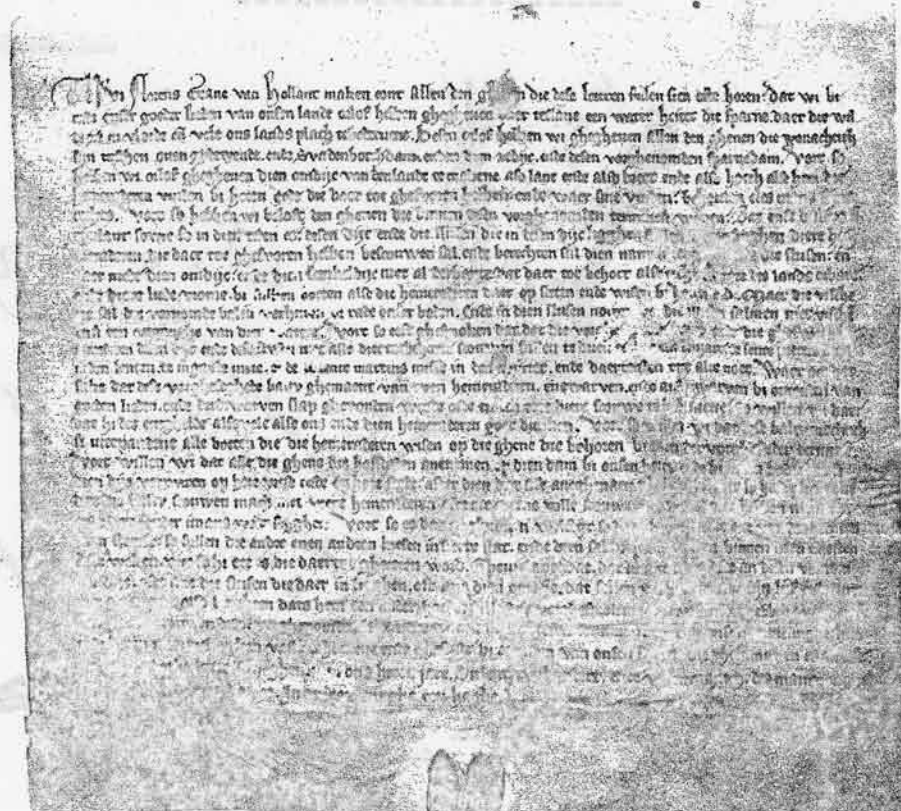
- 1675 4-5 nov. Zware Stormvloed. Veel overstromingen in de omgeving van Spaarndam.
- 1700-1800 De Slaperdijk vervult een overlaatfunctie en overstroomt in totaal 63 keer.
- 1733-1754 Cruquius schout van Spaarndam.
- 1776 21 nov. Stormvloed: de omgeving van Spaarndam ernstig getroffen.
- 1778 Vernieuwing van de Kolksluis.
- 1782-1796 Christiaan Brunings Jr opziener van het Hoogheemradschap Rijnland te Spaarndam. Tot 1794 tevens schout van het dorp.
- 1787 sept. Spaarndam bezet door Pruisische troepen die door stadhouder Willem V en zijn vrouw Wilhelmina te hulp waren geroepen om hun gezag in Holland te herstellen.
- 1804 Eerste steen gelegd voor een nieuwe Grote Haarlemmer Sluis.
- 1806 Ophoging van de Spaarndammerdijk en de Slaperdijk tot op het huidige niveau.
- 1825 Aanleg van de Straatweg Santpoort-Spaarndam.
- 1836 Zware Kerststorm. Op het IJ voor Spaarndam worden veel schepen die op doorschutting lagen te wachten door de storm vernield. Ook de Spaarndammer vissersvloot wordt zwaar getroffen. Tragedies spelen zich af. De hulpverlening krijgt een nationaal karakter.
- 1843 Het Hoogheemradschap Rijnland bouwt in Spaarndam een stoomgemaal met uitwateringskanaal en -sluis: de Boezem en de Boezemsluis. Door de drooglegging van de Haarlemmer Meer werd een snellere lozing van het water uit de boezem van Rijnland noodzakelijk.
- 1850 Spaarndam telt ca 550 inwoners.
- 1852 Reparatie en tevens versmalling van de Kolksluis.
- 1870 Spaarndam krijgt een nieuw schoolgebouw: de Spaarneschool.
- 1876 Door de aanleg van het Noordzeekanaal en de inpoldering van de IJpolders is het gevaar voor overstromingen vanaf het IJ voor Spaarndam verdwenen. Er worden nu meer huizen op de dijk gebouwd aan de noordzijde. De gemeente Spaarndam wordt uitgebreid met de Nieuwe of Zuid Spaarndammer Polder.
- 1880 Oprichting IJclub Nova Zembla.
- 1882 Het oude Jaagpad langs het Spaarne, tussen Spaarndam en Haarlem, wordt tot een rijweg verbreed.

EEN GREEP UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET HOOGHEEMRAADSCAP VAN RIJNLAND

Het hoogheemraadschap van Rijnland is uit een samenwerkingsverband van ambachten (onze huidige gemeenten) ontstaan als een overkoepelend orgaan. Reeds in de twaalfde eeuw ontstond er in het Hollandse gedeelte rondom de Rijn een samenwerkingsverband met als doel het overtollig oppervlaktewater kwijt te raken omdat geweldige stormvloeden de rijnmond bij Katwijk aan Zee hadden doen verstoppelen. Daar kwam nog bij dat in het Utrechtse gebied op dat moment al ontginningen op grotere schaal plaatsvonden en afgewaterd werd naar het westen. Dat

Utrechtse water vormde van Hollandse zijde "de druppel die de emmer deed overlopen" en de Hollanders gooiden op de grens van hun gebied een dam in de Rijn. Dit vroege waterstaatkundig werk, geheten Zwadenburcher- of Zwammerdam vormde een konflikt tussen Holland en Utrecht. Stijgend waterpeil deed de oostburen hulp inroepen van de Duitse keizer. Het stond voor hen als een paal boven water dat de dam diende te verdwijnen. Maar voor de bewoners van het Hollandse gebied was het een uitgemaakte zaak dat er in hun gebied geen water meer bij kon, de dam moest maar blijven liggen. Maar op last van de keizer vonden er toch vredesonderhandelingen plaats die leidden tot een onderhoudsverdeling van een aantal te graven wateringen vanuit de Rijn

Oudste Rijnlandse privilege in de hollandsche taal, 19 februari 1285. Graaf Floris V vergunt het herstel van de Spaarndamse dijk na een omvangrijke stormramp, en organiseert opnieuw het bestuur van het Hoogheemraadschap.

naar het noorden, naar de meren (samen later het Haarlemmermeer vormend) en het Brasenmermeer. De verdeelsleutel was "morgen morgens gelijk" ieder dus naar gelang de grootte van zijn afwaterend gebied. Een morgen is een oude landmaat die vanaf de vroege middeleeuwen tot het jaar 1821 gehanteerd werd als landmaat en omgerekend neerkwam op 8.516 m² of, zoals men het ook wel formuleerde: "zoveel land als met één span ossen in een morgen geploegd kon worden."

In een later stadium heeft het samenwerkingsverband de afwatering van haar gebied meer naar het noorden gezocht en werd een dam met acht sluizen in het Spaarne gelegd zodat men kon afwateren op het Y dat toen juist in verbinding met de zich vormende Zuiderzee stond. Het onderhoud van de Spaarndam en sluizen werd verdeeld over de belanghebbende ambachten en het Groot Waterschap van Woerden. De ambachten ten zuiden van het Y (vanaf de duinen bij Velsen tot aan Amsterdam) participeerden niet in het onderhoud van de Spaarndam omdat zij sinds het opringen van de Zuiderzee al handen vol hadden aan het onderhoud van hun zeedijk: de buitenwaterkering.

Een zevental aanzienlijke bewoners van het Hollandse gebied en de baljuw van het baljuwschap Rijnland vormde nu een schouwcollege om de naleving van het afgesproken onderhoud aan de zeedijk en de Spaarndam met sluizen te controleren.

De baljuw was op de dagen dat er schouw gehouden werd in functie als dijkgraaf en kon recht vorderen op nalatig onderhoud of begane overtredingen.

De andere leden van het college noemde men heemraden en later, om meer onderscheid te verkrijgen met de plaatselijke heemraden van de ambachten: hoogheemraden.

De onkosten door het college gemaakt, werden omgeslagen over de ambachten onder de naam penninggeld.

Ieder jaar op dinsdag na 1 mei werd de Schinkeldijk en de Spaarndam met de daarin gelegen sluizen door dijkgraaf en hoogheemraden geschouwd. Van al de ambachten die in deze werken verhoofsloagd waren stonden twee ambachtswaarders bij hun werk om van het college werkaanwijzingen in ontvangst te nemen. Thuis gekomen werd door het ambachtsbestuur het werk verdeeld onder de plaatselijke smeden, timmerlieden en dijkwerkers welke naar de Schinkeldijk en de Spaarndam trokken om het in orde te brengen.

Materialen, arbeidsloon en reiskosten werden uit de ambachtskas betaald. Ook het onderhoud van de plaatselijke ambachtswerken als wateringen, sluizen, bruggen, duikers etc. werd uit de ambachtskas bekostigd.

OMSLAG

Het door het ambachtsbestuur aan dijkgraaf en hoogheemraden te betalen penninggeld, de kosten aan het Sparendams onderhoudswerk en die van de plaatselijke waterstaatskundige werken werden in eigen ambacht omgeslagen over de landeigenaars. Hier kwam de eerder genoemde verdeling "morgen morgens gelijk" tot stand; de betaling naar verhouding van grondbezit. Voor het houden van de omslag had het ambachtsbestuur de beschikking over leggers van landeigendommen die nauwkeurig bijgehouden werden "inboecken ende uytboecken". De garing van de waterschapslasten onder de naam morgengeld werd meestal uitbesteed aan een gaarder.

De taak van het overkoepelend orgaan, het hoogheemraadschap van Rijnland, bleef dus aanvankelijk beperkt tot de controle of ieder ambacht zich aan zijn onderhoudsverplichtingen hield. In een later stadium hield het zich ook bezig met het controleren van de ambachtsrekeningen om er op toe te zien dat er geen dorpskosten in voorkwamen als bijvoorbeeld school en toren. Dit om de waterschapsbelasting zuiver te doen behouden en de landeigenaars niet onevenredig te belasten. De hoogte van de omslag was natuurlijk afhankelijk van het te verrichten werk aan het verhoefslaagde gedeelte van de Schinkeldijk, de Spaarndam en de daarin gelegen sluizen en het eigen ambachtswerk thuis.

Het penninggeld bleef altijd ongeveer gelijk van hoogte. Door dijkdoorbraken en wegdrijven van sluizen als gevolg van zware stormvloed (het Y was dan een soort trechter waar het opgezwepte zeewater tot grote hoogte steeg) werden regelmatig de dijken vernield en sloegen de sluizen weg. Dan werden op last van dijkgraaf en hoogheemraden extra omslagen geheven en het werk ook wel door dit college zelf aanbesteed. Ook het volledig vernieuwen van een sluis werd wel eens over alle ambachten omgeslagen, omdat dit voor de daaraan verhoefslaagde ambachten alleen veel te duur zou uitvallen. Dat betekent dat de hoogte van de omslag/het morgengeld fluctuerend was. De toestand waarbij dus de ambachten zelf voor het onderhoud van de algemene werken zorg droegen, duurde ongeveer 3 eeuwen.

GEMEENMAKING

Reeds in 1454 gaven dijkgraaf en hoogheemraden de ambachten te kennen dat het goed zou zijn dat het hoogheemraadschap zich voortaan met het onderhoud van de dam en sluizen zou belasten omdat de plaatwerken op de dijk, aangebracht door de onderscheide

ambachten, slecht op elkaar aansloten en het vloedwater in die tijd een steeds groter gevaar vormde voor de instandhouding van de dam. Het college van Rijnland bood het de ambachten aan voor 50 £ per jaar. Het voorstel tot gemeenmaking was tijdens de Sint Pietersschouw en op de komende Meischouw en er werd van de ambachten antwoord verwacht. Maar tijdens die bijeenkomst kwam het niet tot overeenstemming met de ambachtsbesturen en het bleef er bij dat de 40 ambachten zelf hun werk aan de Spaarndam in orde bleven houden omdat zij dat nog het voordeligst vonden.

Het college zag in dat de ambachten hun werk nog niet uit handen wilden geven maar toch niet altijd voldoende zorg droegen voor hun hoefslag en daarom vaardigde zij een keur uit dat de werkzaamheden voortaan gelijktijdig door alle verhoefslaagde ambachten in orde gebracht dienden te worden. Op die bepaalde dagen konden de boden van het hoogheemraadschap dan toezien of dit werkelijk gebeurde. Een halve eeuw later zou het natuurgeweld het proces van gemeenmaking van het werk bespoedigen.

Zware stormen en daarmee gepaard gaand hoog water in het Y deden aan het eind van de 15de en het begin van de 16de eeuw telkensmale de Spaarndammerdijk doorbreken terwijl in de Spaarndam sluizen werden weggeslagen, met als gevolg dat grote delen van het hoogheemraadschap blank kwamen te staan. Ook Amsterdam ontkwam daarbij niet aan het opkomende water en stond voor een deel blank. De financiële gevolgen van de dijkreparaties waren voor de verhoefslaagden niet meer op te brengen met als gevolg een grote klachtenstroom naar het adres van het college van dijkgraaf en hoogheemraden. Omdat de toestand door het college niet snel genoeg verbeterd werd, greep de Brusselse regering in. Zij machtigde Claude Carondelet

om in samenwerking met drie Hollandse raadsheren en afgevaardigden der steden Amsterdam, Haarlem en Leiden voor het herstel van de dijk zorg te dragen. Het bestuur van Rijnland werd aan de kant gezet. De dijk werd nu gerepareerd in opdracht van het nieuw aangestelde bestuur. Het Hof bepaalde dat er een buitengewone omslag gedaan zou moeten worden. Voor de ambachtsbesturen uit het gehele gebied was er niets bijzonders aan de hand, immers in het verleden hadden zij vaker extra geiden moeten opbrengen in verband met calamiteiten.

De ambachten dicht bij de dijk hadden het het zwaarst te verduren omdat zij al steeds de dijk hadden moeten repareren en nu al hun land onder water stond. Paus Leo X verleende dan ook in 1515 ten behoeve van het dijkherstel een volle af-laat van drie jaar en bepaalde tevens dat voor dat jaar een tiende gedeelte van de kerkelijke inkomsten ten behoeve van de waterstaatswerken zou worden afgedragen. Intussen was wel een conflictsituatie ontstaan tussen de dijkplichtige ambachten en Amsterdam dat veel last van het water had, enerzijds en alle zuidelijker gelegen ambachten anderszijds die wel een éénmalige "herstel-

bijdrage" wilden leveren als vanouds, maar niet een blijvende lastenverdeling. Eerst na een lange procesgang kwamen partijen tot overeenstemming en in 1544 was de situatie al zo dat het hoogheemraadschap van Rijnland al een groot deel van de dijk kad overgenomen/gemeen-gemaakt, een proces dat tot 1593 duurde.

Dat betekende ook dat de voorheen dijkplichtige ambachten aan de Spaarndammerdijk voortaan ook morgens gelijk gingen meebetalen in de omslag. Alleen voor de buitendijkse landen daar, werd een uitzondering gemaakt, zij kwamen voor half geld in de omslag.

GROEI VAN HET HOOGHEEMRAADSCHAP

Tijdens en na de gemeenmaking van de werken aan de Spaarndammerdijk werd ook de zorg en het onderhoud voor de zeeduinen aan het hoogheemraadschap overgedragen. Deze ontwikkeling en toenemende ontginningen van wildernissen tot polders deden de belangrijkheid van het overkoepelend orgaan toenemen. Het vaardigde keuren uit tegen helmroven en vissen met staand want in de boezemwateren die daar de doorstroming zou belemmeren.

Schets van Spaarndam in ca. 1500

De afwatering van het gehele gebied geschiedde namelijk op natuurlijke wijze, dat wil zeggen bij eb werden te Spaarndam de sluizen geopend en het overtollige boezemwater verdween vanzelf.

Het spreekt voor zich dat al de nieuw gevormde polders, bestaande uit oorspronkelijk partikuliere kleine poldertjes, van het hoogheemraadschap toestemming moesten verkrijgen om uit te wateren en mee te betalen in de omslag.

Het rechtsgebied van het hoogheemraadschap, het vroegere samenwerkingsverband van ambachten dus, strekte zich globaal uit van het strand onder Wassenaar in de richting van Gouda en van die stad naar Amsterdam en vandaar langs de Spaarndammerdijk naar de Noordzee bij Santpoort.

Het bestuur vergaderde vanouds na de schouw in een herberg te Spaarndam, Haarlem of Leiden en in laatstgenoemde stad kocht zij in 1578 een huis dat dienst ging doen als Gemeenlandshuis met een goede archiefbewaarplaats, een rechtszaal en veel bedsteden voor overnachting van de bestuursleden en uiteraard van wat men in die tijd van een waterschapsbestuur kon verwachten, een goede keuken.

Op of bij plaatsen waar vanouds dijk- en sluisgereedschappen bewaard werden, kwamen op den duur Gemeenlandshuizen te weten Spaarndam en Halfweg.

Aanleg van trekvàarten, spoor- en tramwegen en de latere auto-wegen hebben het waterstaatkundig beeld aanmerkelijk veranderd. De na 1900 op grotere schaal op gang gekomen woningbouw van de Haarlemmermeer bracht de bouw van stoomgemalen met zich mede die het water sneller uit het zich steeds meer geurbaniseerde gebied konden wegpompen. Een taak welke nu overgenomen is door diesel- of elektrische gemalen.

ARCHIEF

Dijkgraaf en hoogheemraden ontvingen van de elkaar opvolgende landsheren oorkonden betreffende de erkenning van het overkoepelend orgaan en uitbreiding van rechten en plichten. Het college was uiterst zuinig op deze in plechtige vorm opgestelde akten welke zij ook wel "handvesten" noemde (waar het zich aan te houden had) en zal ze op zijn minst

Spaarndam in 1627

in een kist bewaard hebben geplaatst in een klooster. Het oudste stuk waaraan het hoogheemraadschap kan refereren is een op 11 oktober 1255 ontvangen oorkonde van rooms-koning graaf Willem II die verklaart dat hij op persoonlijk gezag geen sluizen zal laten maken in de Spaarndam of iets zal doen verrichten aan de grensscheiding van het samenwerkingsverband of aan de Zwammerdam. Dit stuk is geschreven op perkament in het Latijn. Het eerstvolgende stuk, van graaf Floris V geeft al veel meer duidelijkheid over de inrichting van het latere hoogheemraadschap.

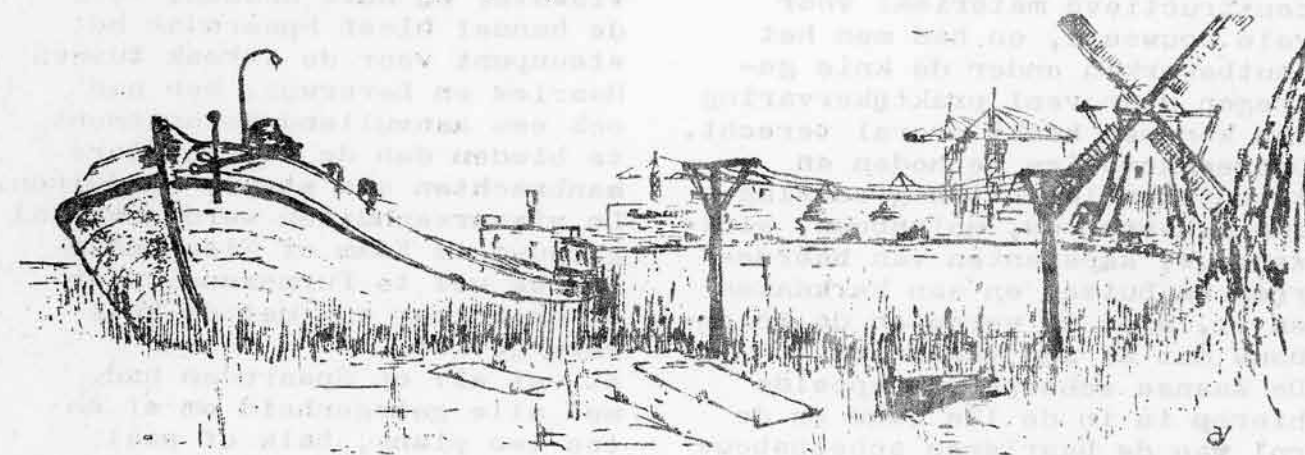
Het is ook een oorkonde, een gewichtige akte geschreven op perkament en het geeft regels voor het herstel van de Spaarndam, het onderhoud van de Zwammerdam, de landscheiding met andere waterschappen, de rechtsspraak van het college, de dagen wanneer er geschouwd moet worden enz.. Het is geschreven in onze landstaal op naam van de graaf (de

graven schreven doorgaans niet zelf) en gedateerd: "Ghegheven in ons Heren jare dusent tweehondert ende vijftentachtich, des manendaghes na sente Valentijnsdaghe. In onse woninghe ter Haghe." Hier moeten wij even oppassen want het Hof van Holland te Den Haag hanteerde een andere jaarstijl; met Pasen begon daar in de datering van de stukken het nieuwe jaar pas, terwijl het elders gewoon op 1 januari nieuw-

jaar was. Van 1 januari tot aan Pasen loopt het Hof dus achter. Valentijnsdag 1286 viel op donderdag 14 februari; de oorkonde is gedateerd op maandag daarna en dat was dan op 18 februari. Een indrukwekkende serie volgde nog, alle worden zij met zorg bewaard in Rijnlants archiefbewaarplaats.

Leiden, 15 januari 1985.

J.H.M. Sloof

Scheepsbouw rond Spaarndam.

Anders dan men wellicht zou verwachten kent Spaarndam in zijn rijke maritieme geschiedenis geen eeuwenoude scheepsbouw-historie. Zoals in iedere havenplaats had men ook hier wel enkele hellingbedden voor boten onderhoud, zoals er nu nog een is achter het Rijnlants huis.

De IJ-zijde was minder geschikt: gering tij-verschil maar soms hoog opgewaaid water. Echter tot begin 17e eeuw was de voornaamste reden dat Spaarndam geen scheepsbouw kende te

wijten aan de Haarlemse scheepsbouw, die geen mededingingen in de buurt gedoogde. Het Haarlemse Scheepmakersgilde slaagde hierin door strenge reglementen, ondersteund door beschermende maatregelen van het Stadsbestuur, verschijnselen die haast modern in de oren klinken! Haarlem hield er ook een eigen scheepvaart-politiek op na die ten doel had alle Noord-Zuid vervoer door de stad te doen leiden. Dientengevolge deed Haarlem ook zijn invloed bij het beheer van de sluizen te Spaarndam gelden,

hetgeen veel strijd opleverde met het Hoogheemraadschap Rijnland dat de zwaarder wegende waterbeheersingstaken had (onder meer over de visrechten).

Positief voor de Spaarndamse neringdoenden en ambachtslieden was in elk geval dat, door de Haarlemse invloed, ook al het verkeer door Spaarndam heen kwam en daar moest schutten door de Haarlemmer sluis, de Kolk of de Grote Sluis en daarbij - al naar gelang de lading - tol moest betalen. De schepen lagen er dus zekere tijd.

Onder de Spaarndamse ambachtslieden waren vele houtbewerkers. In de eerste plaats was er het een en het ander te doen aan de sluizen en aan hei- en steigerwerk aan de zeevering. Ook echter waren er steeds mastenmakers en blokkenmakers, kleine

bedrijfjes van één, twee of drie man die in samenwerking met de hier ook gevestigde zeilmakers en tuigers aan de schepen en scheepsbouw toeleverden.

De scheepmakerijen waren vroeger ook gering van omvang en groot in getal. Hout was het enige constructieve materiaal voor vele bouwsels, en had men het houtbewerken onder de knie gekregen door veel praktijkervaring dan kon men haast overal terecht. Overeenkomstige methoden en technieken lagen ten grondslag aan scheepsbouw, molenbouw, sluisenbouw, kapsantten van boerderijen en huizen en aan kerkdaken en ... niet te vergeten de molenbouw met al zijn varianten.

De Zaanse scheepsbouw speelde hierop in in de 17e eeuw en de rol van de Haarlemse scheepsbouw raakte tegelijkertijd uitgespeeld, ondanks of juist door al zijn beschermingen. Het was toen als vaker in de geschiedenis: als het werk niet naar je toe komt moet je gaan naar waar het werk zich voordoet.

De Amsterdamse scheepsbouw had een tussenpositie; daar werkte men in hoofdzaak voor de Admiraliteit en de grote Compagnieën hetgeen een vaste orderstroom betekende in een tijd dat oorlog en vrede elkaar regelmatig afwisselden.

Hout was in overvloed in deze streek aanwezig. Amsterdam was stapelplaats voor de Sontvaart en Noordvaart, waar hout meestal de retourvracht was.

De houthandel verplaatste zich in de 18e eeuw naar de Zaan, waar met windkracht goedkoop gezaagd kon worden. Mede daardoor werd Zaandam de eerste helft van de 18e eeuw wereld-exporteur van handelsschepen en dit waren de overburen van de Spaarndamse mast- en blokmakers en zeilmakers !

Het IJ als binnenzee had echter niet alleen een verkeersfunctie ook de visvangst nam in betekenis toe om de groeiende stedelijke bevolking te voeden. De Spaarndammer vissers gebruikten daarvoor een uit de z.g. waterschepen ontwikkelde voorloper van de Volendammer botter (kwak). Dit waren de "togtschuyten" of "togenaars". De naam duidt op slepen of trekken en dat deden ze ook, ze trokken een kuilnet, aangepast aan het nogal ondiepe IJ. Later is deze visserij geleidelijk overgegaan op de Volendammers die beter viswater bij huis hadden. Voor de handel bleef Spaarndam het steunpunt voor de streek tussen Haarlem en Beverwijk. Men had ook een aanvullend assortiment te bieden dan de Zandvoorters aanbrachten via strand en duinen. De vissersschuiten werden veelal gebouwd te Edam of Nieuwendam en ook wel te Purmerend, waar op de Purmer ook met de kuil werd gevist.

Al met al: op Spaarndam had men alle gelegenheid om af en toe een plank, balk of paal tegen te komen die men goed kon gebruiken voor wat dan ook. Gedurende de vorige eeuw veranderde het Spaarndamse patroon grondig. Met de drooglegging van de Haarlemmermeer kwam het gemaal en de Boezem en vervolgens verdween ook het IJ door het maken van het Noordzeekanaal.

Tenslotte werden nog de forten rond het dorp gebouwd. Traditionele Spaarndamse beroepen verdwenen of kregen andere

inhoud en er kwamen anderen naar Spaarndam.

Voor de agrariërs uit kwamen de polderjongens, de heiers en de baggeraars. Voor de laatsten waren de Noordzeekanaalwerken sterk innoverend en leidden er toe dat verscheidene - later grote - baggerondernemingen in onze streken gevestigd zijn.

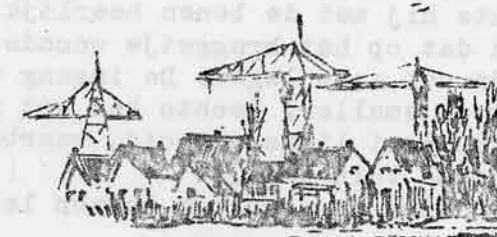
Ook de scheepsbouw kreeg een nieuwe impuls door de stichting van de baggerbouw-werf Conrad te Haarlem, enkele jaren na de voltooiing van het Noordzeekanaal.

Dit sterk exporterende bedrijf - lange tijd de voornaamste baggerbouwer van dit land - drong

sterk aan op vergroting van de Grote Sluis te Spaarndam, hetgeen in 1898 geschiedde. De scheepsbouw te Haarlem en later ook te Spaarndam ervoer een nieuwe bloei, die evenwel een halve eeuw later weer in het tegendeel kwam te verkeren. Nochtans wordt de baggertraditie juist te Spaarndam voortgezet en niet alleen door een vingertje in de dijk te steken.

G.P. Stapel

scheepsbouwer te Spaarndam.

Herinneringen van Mejuffrouw C. Koelman

Als 80-jarige is mij gevraagd iets te vertellen, wat ik nu probeer te doen. Eerst waren er vele winkels in Spaarndam.

Op het Visserseinde waren dat Klaas Out, Surendonk, later Dries Beijerbergen van Henegouwen, op 't Visserseinde 4 kon je voor één cent van 't blaadje kopen (snoepje of koekje). Dan had je op de Westkolk Piet de Vries, een kapper, een groentehal (dit werd later een geheelonthouders café) en café van der Putte. Op de Oostkolk had je de blokkemaker, een bakker, Aagje (de Vries)-winkel, een matjewinkel (hier kwam later het Leger des Heils in) en de slagerij van J. Corver en een onderingang van de Teleskoop. Het huis aan de dijk met het bruggetje was de hoofdingang. We zijn nu op de IJdijk.

Schuin tegenover de Teleskoop woonde later, net over de kolkbrug sluiswachter Ruygvoorn. Hij had ook een winkel, dan even verder weer een slagerij (ik meen in mijn tijd ene Hartman), later Dirk Vallentgoed, dan komt "een vrouwtje en een mannetje in het weerhuisje" en aan de overkant Zwaan de schoenmaker die opgevolgd werd door Tinus Balm.

Over de Woerdersluis had je Kleer de Broodbezorger, dan de smid Handgraaf en dan de wagenmaker - dit was begin Spaarndam -. Aan de overkant van de wagenmaker de Mol, waar ook wel feestjes werden gegeven (daar was ook een biljard enz.) en Amelink, de groenteman die met paard en wagen met groente aan de deur kwam, Wim de Vries de vrachtrijder die met paard en wagen pakjes rond bracht en wanneer zijn paard 's morgens voor het raam stond, dan schoof mijn moeder het raam open en zei: "Hoe spreekt je" en dan stond dat paard te trappelen met zijn ene poot en hinnikte. Het kreeg dan een snoepje of zo iets. Voorbij Balm wagenmaker begon Spaarndam, daar moet een ander maar aan beginnen !

In het haventje lagen wel eens arken en wat wij noemden botters. Eén ervan, Dikke Piet, had geen w.c. op die boot, en de rest kun je raden

Ook lag er het vlot van Willem Balm de palingvisser. Als kind bond mijn vader mij achter ons huis in het haventje mijn schaatsen aan. Later ging je zo ook naar het IJ en als je naar huis ging gebeurde het wel dat de één je linker en de ander je rechter schaats af deed.....

In '21 of '22 is het haventje gedempt.

Wij hebben altijd een doorlopende w.c. gehad, dat kwam dan in het haventje. Water moesten we putten, eerst wel uit het haventje. Ook hadden mijn ouders een welput laten graven naast onze regenput. De welput was diep in veengrond, een soort turf, want leidingwater was er toen nog niet.

Maar toen het haventje gedempt werd was er nog geen riolering, dus een grote open plek.

Wij hadden een hele hoge haag, maar was er iemand die daar even langs wilde, dan zakte hij met de benen heerlijk in de brei. Het gemeenteraadslid dat op het bruggetje woonde (Visserseinde) moest ook zijn vaatje wel eens legen. De ingang van wat nu het Havenplein is, was veel smaller. Rechts had het raads-lid een schuurtje, dus werd de brei links gegooid, waarbij het ook wel gebeurde dat het in onze tuin kwam.

Ik hoop dat de mensen hier nog eens om kunnen lachen !

In welk jaar Nova Zembla voor het eerst de ijsbaan heeft geopend weet ik niet; wel weet ik dat het tegen het voorjaar was en er was weinig water op het gras. Het had heel kort gevroren, maar de baan was open. Het ijs was zo vreselijk dun- aléén erop ging wel, maar zo gauw als de tweede erbij kwam staan ging je er doorheen en dan was er zo'n lolmaker die vloog van de een naar de ander en dan zakten ze er doorheen- een film gelijk.

Ik was zo verstandig in het gras te gaan zitten- lachen kon je- het was meen ik de éérste en de láátste dag van het seizoen!

Hiervoor was de ijsbaan van Nova Zembla op het IJ.

Ik heb daar ook leuke herinneringen aan, maar ook minder aangename. Er werd op het IJ volop geschaatst. Op een dag was het Stille Gat helemaal afgekeurd. Er stonden waarschuwborden, maar een jongeman uit Bloemendaal had zijn auto aan het Fort gezet en was over de landerijen daar zo opgegaan, met het gevolg dat hij er door zakte. Verschillende waren er zo bij over land. Ik ook. Toen wilde er één induiken. Iemand had een touw en dat werd om het middel van de duiker geknoopt. Toen de duiker eruit wilde trekken wij hem aan dat touw weer op. De drenkeling was onder het ijs geschoten, de duiker kon de drenkeling niet vinden. We holden over de landerijen om droge kleren te halen. De schaatser was verdronken.

3 maart 192 . Ik ben op de fiets over de nieuwe brug over het IJ naar de Spaarndammer polder met een telegram. Het was erg slecht weer. De mensen waarvoor het telegram was waren razend dat ik met dit telegram door het slechte weer moest komen ; want wat was de inhoud? "Wij komen niet met dit slechte weer".

In 1920 werd de mandolineclub opgericht. Wij begonnen met in de 20 leden. 5 augustus 1923 zijn wij naar een concours gegaan met 8 leden en onze dirigent, Leen van Warmerdam en belangstellenden in de motorboot.

Toen wij terug kwamen konden we zingen; wij hebben de derde prijs gewonnen met weinig punten van de tweede prijs af. Eerst hadden de mannelijke leden de boot schoon moeten maken, want ze vervoerden er alles mee. Eén kreeg er blaren van op zijn handen, maar hij kon toch meespelen!

De repetities van de mandolineclub waren bij van der Putte boven het café.

25 jan 1925 fuif van de mandolineclub- 5 jarig bestaan- ook een stukje toneel opgevoerd - met een dierenorkest

27 augustus 1923 werd de naaikrans opgericht , om kerkgoed te maken voor de R.K. kerk die gebouwd zou worden aan de Ringweg.

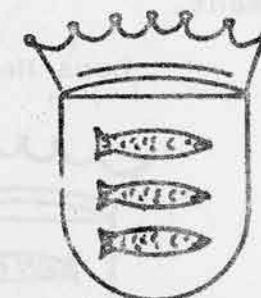
Er was een sloot voor en tussen de landerijen en de weg en de kerk waren in aanbouw. Een zekere Jo zag opeens een hoedje boven de sloot uitkomen en zag iemand een hand uitsteken. Jo er naar toe. Het bleek een logé van haar te zijn die in de sloot terecht gekomen was en er onder de modder uit kwam. Hij wilde de vorderingen van de bouw van de kerk wel eens zien en gleed uit.....

In februari 1925. Fuif van de naaikrans St. Adalbertha. Haast alle meisjes deden een voordracht. Lena en ik deden een voordracht van Trien en Bram van Volendam. Echte Volendamse kleding had ik van fam. Tol uit V.

11 mei 1924. Zondag. Deloods. van het Noorderfort in brand ! Anti militairisme? Nooit is bekend geworden waarom het brandde!

Zondag 21 september 1924. Opening voetbalveld. Ik heb er lekker staan kou lijden. Kan dit van Spaarnwoude zijn? Ik meen van wel.

In vroeger tijden bezat Spaarndam nog geen palingrokerijen. Vrouwen uit Volendam kwamen naar Spaarndam met hun mandjes - gerookte paling venten - weer of geen weer.

SPAARNDAM
700

Wat is de wereld toch raar.
Jullie zit gezellig bij elkaar
En hebt aan niets geen nood,
Terwijl ik bedel voor m'n brood.

Hà het kostelijk Schiedam,
dát vonkeld in de glaasjes
Ik zie ook fijne koekjes daar
Nou het is hier wel voor elkaar .

Ik zie het al, hier zal ik wel
niet veel verkopen.

En maar weer gou henen lopen.
Me gaan wagen in dien bitteren
kou

Dat is gezond voor een arme
bedelvrouw.

Maar laat ik toch niet zoo staan
kijven

En hier nog even blijven.
Want zie ik goed, is dat niet
onze trouwe Hein,
En dat is Jo, dat vind ik fijn.
En daar zie ik Sientje ook,
Ik wet dat zij de klodders rook.
Nu mida, beste meid
Je krijgt er ook wel eentje op
z'n tijd.

Dan krijgen we Coba de Smid.
Dat is me een prachtig lid.
Maar, ze meent het dubbel goed
En werkt dan ook met héél veel
moed.

Daar zie ik ook Truida en Rie!
Ik vind het leuk dat ik jullie
ook hier zie.

En waar is Lena, is ze soms op
de W.C.?

Nu dan praat ik daar straks wel
wat mee.

Ja waarachtig 't is Annie Blom.
Kom je voortaan elken week
weerom.

Dag lieve beste Toos,
Wat haak jij een mooie tea cosy.
Hé, Cornelia, Cato en Rie
Dat edelen drietal, hoe vinden
jullie die?

Lies ik ben blij dat ik jou ook
hier zie,

Want jij hebt zin in m'n negotie.
Laat ik Jannie en Grietje niet
vergeten,

Want het zijn onze trouwe Volen-
dammers, dat mag een ieder weten.
Tot slot krijgen we Truitje en

Mina v. Laer.
Dan ben ik met dien namen klaar.

Ja dames, jullie zullen wel den-
ken hoe kan dien vrouw ons allen
bij de naam. Ik zal dat eens in
't kort vertellen.

Het was het vorige jaar winter:
Ik weet het nog goed.

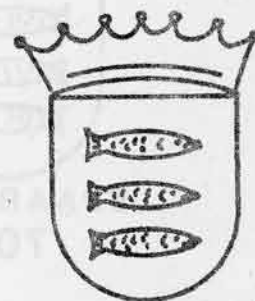
Het was bitter koud, er lag vol
op sneeuw, en het was erg glad.
Den geheelen dag had ik lopen
venten op Spaarndam. 't Was zoo
wat half acht, toen ik nog op
de Kolk liep. Bij Jukes (ik ge-
loof dat z'n voornaam Dirk is)
zag ik volop licht branden.

En ik had er ook steeds dames
binnen zien gaan. Zou er een
feestje zijn? Ik wist het niet.
Nu zegt men wel dat bedelvolk
brutaal is. Toch niet altijd
hoor, dames. Maar ik was ver-
kleumd van kou, en de verlei-
ding was te groot om niet even
binnen te stappen. Zachtjes
ging ik binnen, want de deur
stond aan. Ik gluurde door een
kier van den voorkamerdeur naar
binnen. Wat zag ik daar.

Geen groot feest. Maar een
lange tafel, gedekt met hagel-
wit linnen. Daar op stonden
twee naaimachines, en om dien
tafel zag ik allemaal dames
zitten. De één was op de ma-
chienen aan 't naaien. De ander
haakten ellen langen kant.
Weer een ander was op de hand
iets wits aan 't naaien. Ook
zaten er, mooien stukken te
borduren. Ik keek m'n oogen
uit. Was dat een naaikrans?
Maar dan maken ze toch meer
ander werk, dacht ik. Ik luis-
terde goed, en hoorden toen,
dat het een naaikrans was, ge-
naamd "St. Adelbertha". En dat
dit tot doel had, om voor de
a.s. kerk al het Priester-,
altaar- en misdienaarsgoed te
maken.

O, wat een heerlijk doel.
Ik sloop stil weg, het werd te
veel voor een mensch dien door
weer en wind moet sjouwen.
Kort geleden heb ik weer ver-
nomen, dat dien naaikrans nog
bestaat. Het kerkje staat er al
een jaar. Maar de dames werken
nog onvermoeid voort.
Hun dierbare kerk moet er fijn
uit zien. Ik had gehoord dat
jullie een gezellig onderonsje
zouden geven. En daarom dan, ben
ik vanavond hier gekomen, om u
dit nog even te zeggen.
Gij hebt een schoon doel gekozen,
ja een verheven doel. Werk nog
lang in eendracht en liefde met
elkaar.
Dan is tot slot m'n wensch, dat
God u Hiernamaals rijk moogt
zegenen voor al het geen gij
doet voor Jezus in Zijn Heilig
Sacrament.

Lena Hawers

SPAARNDAM
700

Op 18 mei 1909 herdacht de toenmalige burgemeester van Spaarndam, de heer
W.D. HAITSMAN MULIER, het feit dat hij 25 jaar het ambt vervulde.
Ter gelegenheid daarvan sprak ook de toenmalige veldwachter, de heer L. NAUTA,
de jubilaris toe en deed dat in rijmvorm.
De volledige tekst vindt U hieronder afgedrukt.

C. van Reijendam.

18 Mei 1884. 18 Mei 1909.
HARTELIJKE GELUKWENSCH
van den Veldwachter L. Nauta
AAN DEN
Wel Edelachtb. Heer Burgemeester
VAN SPAARNDAM.

HOOGGEACHTE JUBILARIS!

Daar vlood den tijd met veel doorweven
U snel en rusteloos voorbij,
En op deez' Vreugdedag in 't leven
Viert Gij Uw Zilv'ren feestgetij.
Uw leven was geen tijd van droomen,
Welwillend, ijverig en humaan
Is veel door U tot stand gekomen
In die kwarteeuw van Uw ambtsbestaan.

Al negentien jaar onder Uw bevelen
Wensch ik U heil met dezen dag,
Ik kan de vreugde met U deelen
Die Gij deez' dag gevoelen mag.
Ja, Hooggeachte Burgervader,
Dit schoone Zilv'ren Jubelfeest
Brengt U met allen nog meer nader
Die U vereeren met hart en geest.

Ook ik breng Hulde, Lof en eere
U vol eenvoud toe, op blijden zin,
Met de wensch, dat steeds Uw geluk vermeerere,
Gaaf Gij Uw Zilv'ren feestuur in
Moog 't vele jaren U nog zijn gegeven
Te zijn het Hoofd, 't hart, de Mar
Met Uwe gaven, Uw edel streven
Te blijven tot heil van Spaarndam.

SPAARN DAM, ruim 60 jaar geleden.

Mijn herinneringen aan Spaarndam toen ik als kind hier schoolging.

We hadden een goede bovenmeester en goed onderwijs.

Spaarndam is mijn geboortedorp. Het stukje grond waarop mijn geboortehuis stond was toen nog gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Later -in 1927- is het gemeente Haarlem geworden (in naam), want Spaarndammers zijn we altijd gebleven.

Het was vroeger een fijn dorp met allerlei vertier, d.w.z. met veel scheepvaart, dat ging allemaal door de Kolksluis. Zeilschepen uit Friesland en Drente, volgeladen met turf dat naar de Turfmarkt in Haarlem werd gebracht. Boten met schapen die uit Texel kwamen gingen hier ook door de sluis. Verder allerlei andere schuilen b.v. met groenten uit de kop van Noord-Holland; zeiljachten en de boot van Bus (daar kon je mee naar Amsterdam) en dan nog velerlei kleinere bootjes.

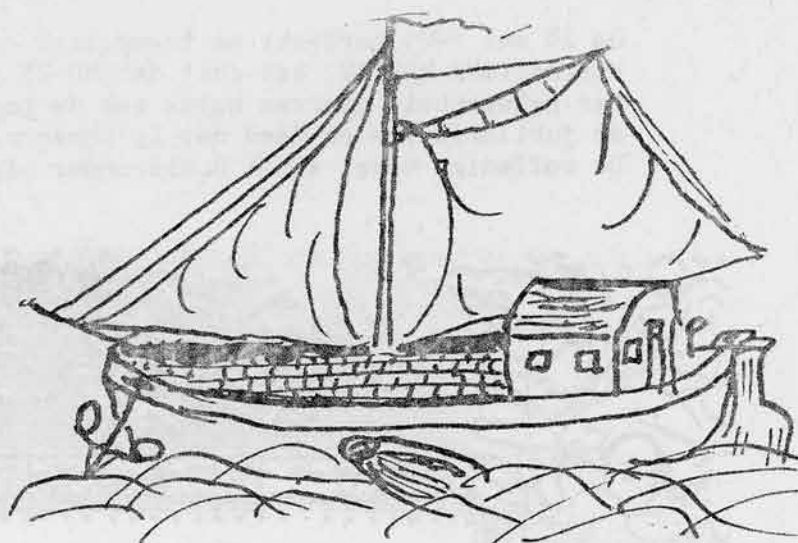
In Spaarndam waren veel bedrijven en bedrijfjes. Ten eerste veel vissers die hun netten uitzetten in het IJ of het Spaarne. Het was een mooi gezicht om te zien hoe die vissen uit de netten in een mand geschud werden.

De Rietpol was vroeger een mooi met bomen begroeid eiland. Sommige vissers droogden daar hun netten en boetten daar hun netten.

De bedrijven langs de Kolk waren een zeilmakerij, een bedrijf met scheepsartikelen, een blokke- of mastenmaker op de kleine Kolk, verder twee café's, drie kruideniers en nog wat kleine zaken.

Het rook op de Kolk altijd lekker naar taan (een soort tear), hiermee werden de nieuwe zeilen behandeld. De vissers hadden zelf een ketel waar ze hun netten in deden.

In de eerste wereldoorlog was er zelfs een soldatenschool. Die is nog geopend door Koningin Wilhelmina. Er waren toen veel analfabeten onder de soldaten. Ik denk dat het winter was toen de Koningin de school opende, want zij had een lange bontjas aan. Ik stond bij de trap van de Kolkbrug, dus de Koningin moest vlak langs me heen. Haar rijtuig of auto

stond op de dijk. Toen zij zo dicht langs me kwam, heb ik stiekem even over haar bontjas geaaid, ik wou wel eens weten hoe zacht dat aanvoelde.

Het was ook interessant om een poosje bij de smid en de wagenmaker te kijken. De smid besloeg de paarden. Hij smeedde zelf de hoefijzers, en hij maakte ijzeren banden om de wielen, die de wagenmaker maakte voor de mooie boerenwagens. Ook moest de smid waleens een bandje maken over een klomp waar de kap van gebroken was. Met klompen werd meestal niet zo zachtzinnig omgesprongen.

Behalve Spaarndamse vissers woonden hier van maandag tot en met vrijdag Volendamers. Zij rookten paling en ventten die uit, evenals andere soorten vis. Ik heb in hun rokerijtje waleens een paling aan een spie boven het vuur mogen houden, maar hij kwam meer gebakken dan gerookt te voorschijn.

Vroeger hadden we ook fijne winters met sterk, soms zwart, ijs. Schaatsenrijden mocht pas als het ijs gekeurd was door het bestuur van "Nova Zembla". Deze mannen waren zeer groot en stevig en met hun klompen aan gingen zij het ijs op. Als het dan goedgekeurd was, werd er een baan uitgepaald en kwamen er een baanveger, een draaiorgel en een koek en zoopie en kon het feest beginnen. Er werden dan hardrijderijen gehouden en ringsteken, erg leuk allemaal. Wij woonden langs de dijk en aan het water en konden dus bij de kachel de schaatsen aan doen. Als het erg hard vroom kon je zelfs over de vaargeul lopen naar de ijsbaan. Het eigenlijke schaatsenrijden heb ik geleerd op het vaartje achter de Kerklaan, daar stonden toen nog geen huizen.

Zomers reden we stiekem mee achterop de melkwagen, de benen op de as en de handen aan het achterbord. 's Morgens bracht de melkrijder de melk naar de fabriek en 's middags bracht hij de lege bussen weer terug, om plusminus 4 uur. Wij reden dan mee tot het pontje van de Spaarndammerpolder, dan liepen we terug door het gras paardestekken zoekend voor de konijnen. Wij mochten thuis wel konijnen houden als we zelf maar voor voer zorgden. Nu dat gebeurde dan zoveel mogelijk.

Spaarndam had ook een omroeper, die vooral in de eerste wereldoorlog nogal eens wat om te roepen had. B.v. als de kruidenier thee aangekregen had of andere waren. De visboer liet omroepen dat er dat er extra vis was. De eterij was in de eerste wereldoorlog ook niet zo best, erg slechte kwaliteit.

We hadden ook een lantaarnopsteker. Als het donker werd ging hij alle lantaarns af, met zijn laddertje op de rug. Soms moest er waleens een nieuw gaskousje in. Dat stond op een soort open tafeltje en dat moest soms vernieuwd worden en dat kregen we dan.

Wat het verkeer betrof dat was wel even anders dan tegenwoordig. Af en toe reed er een boerewagen of een rijtuig voorbij of wat fietsen, of koeien en schapen gingen naar de wei, maar dat was het dan wel. Alleen in de hooitijd reden er nogal wat hooiwagens en dan zei mijn moeder: "Voorzichtig hoor op de dijk, want het is zo druk met al die hooiwagens".

Dan nog iets over de eerste wereldoorlog. De beide forten zouden in die tijd grote oefeningen houden, en de Spaarndammers kregen het bevel om 's avonds binnen te blijven. Maar 's avonds stonden alle Spaarndammers van groot tot klein op de Slaperdijk. Zij wilden het oorlogje tussen de beide forten waleens zien, en natuurlijk weten wie de winnaar was. Nu dat was fort Noord. In de grachten van fort Zuid dreven later brandende teertonnen. Het was een fantastisch gezicht. Maar toch, na twee grote wereldoorlogen meegemaakt te hebben, weet je wel wat narigheid is.

Nu nog even een paar woorden over de boeren die lopend van de Purmerender veemarkt kwamen met hun koeien en paarden. Er werd dan gestopt bij het café "de Telescoop". De dieren werden aan een speciaal voor dat doel gemaakte paal vastgebonden en kregen eerst wat te eten en te drinken.

En nu ik het toch over koeien heb. We hadden in Spaarndam twee slagers en met Pasen had één slager een mooi versierde varkenskop in de etalage en de ander kwam met een prachtig versierde Paas-oe langs de deur. Dan kon je gelijk de paasbestelling doen.

En dan nog even dit. Op het Slikkie stond een holle boom waarin je van binnen helemaal naar boven kon klimmen. Er was daar ook een hele grote gemetselde bak waarin de dorpelingen hun afval konden brengen. Om de zoveel tijd kwam er een schuit, die haalde de

bak leeg en bracht het dan ergens naar een vuilnisbelt.

Nu dit was er allemaal te beleven tijdens mijn schooljaren.

M.de VRIEZ.

Vroeger.

Ja, vroeger hadden we nog geen waterleiding in het dorp. Die werd aangelegd -dacht ik- in 1915. Vóór die tijd hadden we een regenput bij ons huis. In de keuken had mijn moeder een grijs stenen geval, een filter, waarmee ze het water zuiverde voordat we het gebruikte.

Water om te schrobben en te boenen gebruikten we uit het IJ. Wanneer het soms lang droog weer was en er dus geen regen viel, raakten de putten in het dorp leeg en kon men water halen voor 1 cent per emmer bij de kerkput of bij de schoolput. Die putten werden vanuit Haarlem bijgevuld door aanvoer van een watertank per schuit of per paard en wagen.

Zo wil het geval dat in een droge zomer de waterput van dokter Nije droog raakte, en hij bestelde een tank water voor zijn regenbak. Hij woonde Westkolk 44, het huis waar nu Meesman al jaren woont. De regenput werd gevuld en toen het karwei klaar was en dokter Nije wilde betalen, vond hij het toch wel veel dat de waterbezorger hem 5 gulden daarvoor vroeg. Maar de waterbezorger had zijn antwoord klaar. Hij was een man van Zeeuwse afkomst en hij zei in dat dialect: "maar dokter vindt o dat

fiel? Wij komen met zo'n grote tank uit Haarlem voor 5 gulden en o, o, o rekent voor zo'n klieën flaske wel een riksdalder".

Ja, dokter Nije. Ik zie hem nog lopen en duwen naast zijn motorfiets. Hij droeg beenkappen, had zo'n korte bruine leren jas met een bont kraagje aan en een grote pet op met een insigne van de A.N.W.B. Het merk van de motorfiets was Eijsink. Die motorfietsen waren in die tijd maar endingen. Hij duwde soms het hele dorp door vóór het ding met een paar luide knallen aansloeg. En hop, dan sprong hij bezweet erop en dan de polder in over smalle grint- en kleiweegen, door regen en wind.

Toen ik 4 of 5 jaar was brak ik op het ijs mijn been. De dokter kwam en hij zette zelf dat been, en wel zo dat ik later nooit meer kon zien welk been het was geweest.

En als er iemand erg ziek was, dan werd er altijd een dikke laag stro voor 't huis op de weg of straat gespreid, om lawaai tegen te gaan.

Ja, dokter Nije, je zou er een boek over kunnen schrijven.

Jacob Plas.

Toen er gevraagd werd ook een kleine bijdrage te leveren, was mijn eerste gedachte: waarover? En als je daar dan over gaat nadenken, komen er zoveel herinneringen boven die met elkaar geen goed lopend stukje zouden worden. Dus dan maar zo hier en daar een greep gedaan. De namen laat ik achterwege, op één na. Op een avond kwam Aaltje Smit, toen 94 jaar, bij ons thuis met de vraag of er voor haar ook geen geld was. Andere mensen kregen altijd alle wel wat. Mijn vader vond dit wel raar, maar beloofde het uit te zoeken. Nu wilde het, dat Aaltje in Friesland op een schip geboren was, dus moest er bij verschillende gemeenten en kerkgenootschappen in die provincie geïnformeerd worden. Uiteindelijk werden geboorteplaats en geboortedatum gevonden en bij verdere navraag bleek dat alles toch wel in orde was. Toen Aaltje kwam informeren hoe het er mee stond, zei mijn vader: Maar jij krijgt al lang ouderdomsrente. Waarop het oudje glunderend zei: "ja, dat weet ik wel, maar ik wou een beetje meer". Ja, tegenwoordig zijn er overal instellingen en bureau's voor, maar in die tijd stond je als wethouder van een klein dorp voor heel veel leuke en minder leuke dingen op de bres. Je moest ook wel eens wat verduren. Zoals die keer dat een groepje Koninginnedag vierden 's avonds laat voor onze deur luidkeels zongen: "oranje boven, alle socialen in een harington."

Maar een paar dagen later kwam één van de zangers om raad vragen in een netelig geval. Ach ja, de sociaal krom weer uit de harington en ging onverstoortbaar een brief schrijven, waardoor het geval weer in orde kwam.

Dat het de socialisten in die tijd niet aan moed ontbrak, bleek wel toen op een keer de 1ste mei werd gevierd. Er werd besloten een optocht door het dorp te houden. De hele stoet bestond uit 6 mannen, die achter elkaar op een rij liepen met een behoorlijke tussenruimte. Eén van de 6 zong steeds weer opnieuw de Internationale. Er was wel bekendheid aan gegeven en de toenmalige burgemeester stond bij één van de winkeliers binnen de stoet gade te slaan. De socialistische fractie bestond toen uit drie personen. Maar één van deze drie mocht bijna nooit iets naar voren brengen. Alléén maar stemmen. Maar ook op ander gebied is er veel geweest wat nu vreemd zou lijken.

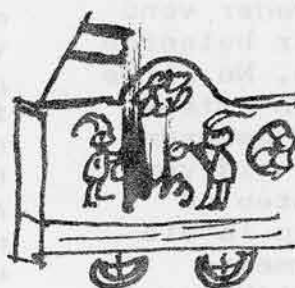
In de steeg tegenover de tegenwoordige supermarkt aan het Visserseinde stond een paar heel kleine gebouwtjes. Ze werden de bottershuisjes genoemd. Daarin woonden van maandag tot zaterdag enkele Volendamers, die vanuit Spaarndam met een handkar in de omtrek vis ventten. Ze hadden allemaal een bijnaam. Toen eens aan Ouwe Kaan gevraagd werd waar Koffiedik was, zei hij: "nou, die is dood hoor." Nou ja, als je zoiets hoort, maakt het toch indruk. Maar na een paar weken was Koffiedik weer present. Toen aan Ouwe Haan opheldering gevraagd werd, zei hij: "hij was wel dood, maar niet stiendood." Het is maar een manier van uitdrukken.

Als ik de tegenwoordige woningbouw zie met vooral de ruimte en het gemak dan is er toch wel heel wat verbeterd. Aan de Visserstraat (welke de bijnaam had van Wageningensteeg) stonden 6 huizen waar grote gezinnen in woonden.

De huizen bestonden uit een kamer, een keuken en een zolder. Voor deze bewoners was de bouw van het Havenplein in 1927 een uitkomst. Maar toch waren we toen zo veel ongelukkiger dan nu? Het is begrijpelijk dat het in deze tijd niet meer kan, maar gaven de kleine winkels niet veel gezelligheid in het dorp? Was er toen niet méér contact? Mijn moeder was een bakkersdochter en heeft een hele tijd het brood gevent op het dorp. Niet met de moderne gemaksmiddelen, maar gewoon met de grote mand aan je arm. En twee maal per dag met vers brood. 's Morgens om 5 uur was de eerste schutting door de Koksluis. Dan moest er al veel vers brood zijn, want

Spaarndam was de laatste plaats waar inkopen gedaan konden worden, voordat de schepen de Zuiderzee overstaken. Dit is alles nog uit de tijd dat Spaarndam nog een zelfstandige gemeente was. Bestuurlijk veranderde er veel na 1 mei 1927 toen wij door de gemeente Haarlem geannexeerd werden. Maar een dorp kun je gelukkig niet zomaar verstedelijken.

Dit waren wat herinneringen van een gewone Spaarndamse, die met recht trots op haar dorp is.

M. de Vries-Meijers

De gebruikers van de waterweg streefden naar allerlei gunstige doorgangen door de dijk, en de boeren naar een veilig land achter de dijk met veilige uitwateringen.

Aangezien Spaarndam voor de zeilende schipper vrijwel altijd aan de zgn. hoge wal lag, werd het de parel van Kennemerland. Want waar transport is, is handel. In de Amstel-dam-sluis komen was denk ik ongunstiger door windrichting, op kruisen naar Zuid-Holland.

Omdat het zelfs voor mij, gezien de razendsnelle, dikwijls razendmakende ontwikkelingen rond en aan die Spaarndam, onmogelijk is om al die historische dingen in Spaarndam op een rijtje te houden, het volgende voorstel. Is dat geen leuk 700-jarig presentje? Spaarndam wordt daar heus geen museum door. Een ieder profiteert. En zou het ook niet wat zijn om een dam dwars op onze dijk te maken met een autosluis erin en dan schutgeld heffen om de schade aan ons dorp mee te betalen? Een knaak per schutting. De auto-doorvaartsnelheid wordt dan zeker minder. Misschien komt er dan wat meer waardering voor het oude in Holland van de Hollanders. In de laatste 50 jaar is er veel verdwenen van wat in 700 jaar is opgebouwd.

"Ondanks alle gefeliciteerd"

Méér als 700 jaar geleden (zie Piet Stapel onlangs) zocht het water van de Rijn zich "vrij" een weg naar de zee. Nog zéér zuiver.

Méér als 700 jaar geleden zocht het zoute onbedorven water van de zee zich eenzelfde weg het land in als het gezwollen of opgejaagd was. Dan liepen de landen onder. Deze heen-en-weer beweging vond ook plaats in onze contreien.

Dat uitloopparmpje van de Rijn werd hier om nog onduidelijke redenen "t' Spearne" genoemd. Sparrenbos, Sparrenwoude, 't Sparen van water, zegt het maar.

Men weet dat de zeespiegel heel vroeger 20 meter lager dan nu was, en daarna gestegen door het smelten van de ijskap. Volgens mij zijn er toen zeer intelligente mensen geweest, die in de gaten kregen dat je net als de bevers met een dam het water kon stoppen en met een sluis weer door kon laten. Zo ontstond de Spearne-dam, de Amstel-dam, de Rotte-dam, de Vole-dam enz.

Er was een vraag naar gedenkwaardigheden. Nou, in mijn jongensjaren lagen er veel Volendamse vissersventers, achter bij Tante Na (huisjes zijn nu afgebroken) bij het Visserseinde. De Bondjes en Tolletjes (nu met zaken in Haarlem) om maar wat te noemen. Nou ben ik een bewonderaar (fan tegenwoordig) van B.Z.N., dus die op de tent. En de voetballers op een echt ouderwets boerenland óók tegen de Volendammers.

Voor de oorlog '40-'45 werd hier ook door enorm veel werkloze Amsterdammers gevist en gespierigd (op de sluis), dus nodig een paar Amsterdamse visclubs uit, 't liefst uit de Jordaan of zo. Spaarndam was toch ook een vissersdorp.

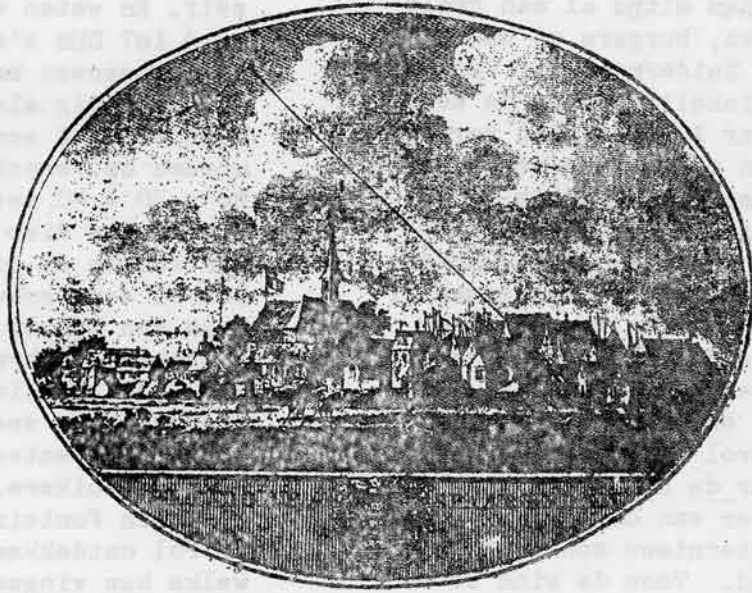
Maar dat niet alleen. Er waren ook boerderijen, b.v. vanaf de Woerdersluis (Boerensluis zeiden we als kind) naar het oosten. Bij nu garage Balm begon Spaarnwoude (gemeente) immers. En dat was een en al boer. Zo was Spaarndam altijd al een smelt-punt van boeren, burgers en buitenlui (zeelui). Ja, Zuiderzee-lui. Vandaar toen al die winkeltjes voor de zeil-/stoomvaart naar Friesland en verder. Dus vragen aan stronttrace-organisatie om voor één keer een dagstop in de Kolk te maken. Daar lag vroeger bij slecht weer toch de vloot te wachten. Ome Willem van Riet, de mastenmaker, (heeft de pikhaak van mijn boot nog gemaakt) vertelde een keer dat door het slechte weer de Kolksluis, toen nog zeesluis, en de remmingen aan de Spaarne zij vol lagen met wachtende schepen. Onder de schippers was ook de beste zeiler van de Zuiderzee met een spiksplinternieuw schip op weg naar Friesland. Toen de wind iets afflawde vertrok hij, ondanks waarschuwingen. Hij zei nog: "mij kan niets gebeuren met zo'n schip, ik daag de wind en God uit". Hij is nooit in Friesland aangekomen. Of 't waar was weet ik niet.

Ik ben eigenlijk wel benieuwd wie er zo geniaal is geweest bij de inpoldering van het Grote IJ een klein IJ bij Spaarndam te laten, zodat er toch nog iets van het oude karakter is gebleven. Of hebben ze het voor de jonge Spaarndammers gedaan? In mijn lang geleden jongensjaren zwommen we het hele IJ in de rondte, om de buitenste dukdalven en boeien. We zwommen vanaf het palingvlot van Kuijten, dat toen nog aan de zeer goede remming van de Kolk lag, aan de kant van de groentewinkel en zo van Vallentgoed (nu het huis van

De Boer). Midden op dat hele lange vlot stond een lichtmetalen berghok waarin we ons mochten verkleden. 't Was ons openluchtbad met zuiver brak water, waarin zelfs een zeehond werd gevangen. Zou het niets zijn om nog eens zo'n marathon-wedstrijd zwemmen te organiseren in het IJ? De wedstrijdcommissie van "Nova Zembla" draait daar zijn hand toch niet voor om. "Nova Zembla" had 's winters toch zijn wedstrijdbaan op het stijf geworden IJ (160 meter hoor). Concoursen van de muziek waren er ook. Onafzienbare rijen fietsen stonden er in de stalling van ons toen het op de linie bij de Nieuwe Rijkweg was. Als jongen dacht ik wel duizend. Muziek is weg, maar zangconcoursen zijn er ook, dus met dorps huis, kerk, huidige repetitieruimte, voerbalcantine, Adalbertusschool moet dat toch kunnen.

Nou ophouen Chris, jongen. Want we zoeken allerlei spelletjes om te gedenken, maar denken we eigenlijk voldoende aan de jarige Dam (dijk) zelf. En weten we echt hoe zijn gezondheid is? Zijn z'n voeten nog in orde om nog eeuwen mee te gaan? Want hij is nog nodig als IJmuiden klapboemt. Moet er niet eens een punctie gedaan worden op verschillende plaatsen tot zo'n 30 à 40 meterdiep? Dan weten we meteen hoe diep eigenlijk het zeeget was waarin de oude reus rust. Of is dat al eens gebeurd? Onder het oude huis van Kuijper waren dikke rietlagen zichtbaar, gebruikt als zinkmat. Bakker Haak, heb ik weleens begrepen, kan misschien de voeten van de jarige Dam (dijk) onderwater bekijken met een stel collega duikers. Dan kan hij misschien de Zeven Fontainen van Piet Visser van de Pol ontdekken met zeven jongetjes welke hun vinger daarin stoppen. De Damdijk was geen bouwgrond, maar een houten huisje mocht wel. Ook de heilige denk ik, maar daar weet ik niet veel van. Wel dat het een hoge artistieke waarde had. Veel kunstenaars hebben er in mijn jeugd in onze omgeving gewerkt: Boot, Verboog, Visser (heeft Wilhelmina getekend), Kees Verweij (heeft mij en anderen portretteerd als jongen), later J.van Geem, Spierenburg, Verpoorten (met bezoeker Godfried Bomans). Al die kleine huisjes welke nu verdwenen zijn hadden in deze tijd een mooie functie als HAT-eenheid kunnen hebben. En die mooie grote schuren en stallen, bruiloften e.d. vonden daarin plaats. In de grote schuur van Opa (Willem Balm) was door kleinkinderen

een toneel gemaakt. Op de Rietpol was later nog wel eens feest in een botenloods. Boten, Spaarndam, vissen. Verder vissen van wat er in de loop der eeuwen op de rug van de jarige Dam onder de mensen leefde valt niet mee, maar van één ding ben ik overtuigd: Zij waren trots op Spaarndam. En dat was zichtbaar in de zorg welke er besteed is aan de vormgeving van Spaarndam tot aan mijn jongensjaren. Zelfs de gang van de vroegere woning van Tiggelman aan de Kolk had klasse.

Deze prent geeft de situatie weer omstreeks 1810.

Let op:

- de Franse vlag vanaf de kerk. De Fransen waren toen nog in ons land;
- er werd toen al een wapen voor Spaarndam gehanteerd, dat gelijkt op het in 1816 door de Hoge Raad van Adel toegekende. De visjes staan de andere kant opgericht, en uiteraard ontbreekt de kroon op het wapenschild. Kennelijk heeft dit wapen wel als richtlijn gediend voor het originele.

C.van Reijendam.

Ik hoop van harte dat ons nageslacht in de komende eeuwen Spaarndam kan zien zoals onze voorouders het aan ons konden laten zien. (Niet zoals de laatste jaren) Met de rust der tijden en met een schoonheid welke niet van deze tijd is.

Chris v. WARMERDAM.

P.S. In een onderhuis vroeg de jarige mij om rust op z'n ouwe dag. Hij zei onder de zware last te zullen bezwijken.

pag 2

14 nov. 70

Donderdagavond hoorde ik tot mijn ontsteltenis dat de Heer C.v.Meesche plotseling was overleden. Onze gedachte van deernis gingen allereerst naar zijn echtgenote welke zo kort na zijn pensionering hem reeds moet missen. Wij hopen dat zij met de steun van haar zoon de kracht zal vinden dit leed te doorstaan.

Cor, nog zo kort geleden toonde je mij met de bij jou passende bescheiden trots je keuken, welke je geheel eigenhandig had opgeknapt. Ook voor ons Spaarndammers heb jij met jou bescheidenheid heel veel gedaan. Spaarndam was jij en jij was Spaarndam (misschien teveel). Nog deze week leide je als voorzitter de verg. van Nova Zembla. Moge de rust welke vaak van je uitging nu voor altijd je deel zijn.

Chris.

Van de hoofdredacteur.

In mijn vrije tijd beoefen ik zoals U wel weet amateurtoneel. Als zodanig werd mij een jaar geleden gevraagd of het mogelijk was met bevrijdingsdag (25 jarig) iets gezamenlijks te doen met de Spaarndamse verenigingen en burgerij. Gezien mijn opvattingen over de Culturele waarde van alles wat met muziek, dans en voordrachtskunst te maken heeft in verband met de Westkolk, nam ik deze opdracht graag aan. Jaarbij wist ik welke enorme moeilijkheden mij op organisatorisch en technisch gebied te wachten stonden. Nadat de medewerking van diverse groepen zeker was, heb ik getracht er een verantwoordt cpeenvolging van schetsen, geluid, muziek en zang van te maken.

Dit is volgens mijzelf, ondanks het succes van The Spaarneboys, Spaarndams Gemengd koor en de Discjockey, volledig mislukt. Te schuld daarvan neem ik geheel voor mijn rekening. Wat mij nadien het meeste bleef hinderen waren in de volgorde van voorstelling deze zaken:

1e Op de eerste rij van de banken riep een jonge-tje dat hij mij niet kon verstaan waarop ik replieeerde dat hij zijn oren open moest zetten. Hij kon mij niet verstaan, niemand kon dat. Sorry hoor jo'h

2e Tijdens een schets door de toneelclub kwam de hr J.Willemsse naar de schakelkast en vroeg aan de man daar om licht op de tent, wat deze gaf, waarop ik er naartoe rende met de dictatrisale opmerking van ik heb de leiding en bemoei je er niet mee of zo iets. Sorry Jan voor die opmerking, daarvoor heb jij veel te veel voor de Spaarndamseverenigen gedaan.

3e Na het optreden van "The Spaarne Boys" had ik, omdat onze toneelvereniging door het slechte overkomen van de tekst was afgeknapt, inplaats van mijn uit nood geboren rede, niet in paniek moeten raken en de geluidsband met Carnavall muziek moeten draaien waardoor er een promenade had gehouden kunnen worden. Maar we konden de juiste band niet vinden door de zenuwen. Wel blijf ik de

Ik meen in de geest van de overledene te handelen de volgende pagina's, welke reeds klaar waren, toch te publiceren. Deze pag. is wel gewijzigd.

Harmonie Crescendo Spaarndam
Opgericht 1918 - (helaas) opgeheven april 1966

Koninginnedag in de zestiger jaren

Westkolk als onze feestzaal beschouwen en blijft ik erbij dat een aldaar gelegen gebouw, met de toneelruimte aan de Westkolk kant, al deze problemen voorkomen hadden. Er kan dan een blijvende technische installatie zowel naar binnen als naar buiten functioneren. 'n Ideeetje: laat alle hekken van de tent verwijderen, maak aan alle zijden wat treden om erop te komen, leg wat oude vaste vloerbedekking en de tent word voor ieder ten dienste. Ik zie al indianententen in de tent waar de kinderen naar hartelust spelen zonder bonkerebonk.

Chr.v.W.

VERGADERING NOVA ZEMBLA.

Als actief baanwegend lid de vergadering bijgewoond. Aanwezig + 30 personen. Dit kan wel meer worden in de toekomst, als ook niet Spaarndammers stemrecht krijgen(Comm. wijziging regl. is benoemd). Wel er op toezien dat de baan bij Spaarndam blijft. In zijn Openingswoord herdaacht de voorz. de hr. v. Dijk en namen we allen een minuut stilte in acht. Inde loop der jaren is "Nova Zembla" totaal vergroeid met ons dorp, en is zo'n vergadering daar dan ook een duidelijke afspiegeling van. Wel bleek ook hier hoe belangrijk het is dat er een goede communicatie behoort te zijn tussen de verschillende groepen. Maar er bleek toch nog een gezonde humoristische geest te zijn. Men probeerde o.a. een bekende dorpsgenoot, welke zeer ijs-minnend is, op een sportieve manier in het bestuur te lozen. Helaas, hij heeft het al druk genoeg. Het bleek dat de vereniging financieel zeer gezond is, dat er 2 leden van het bestuur 25 jaar lang(Piet Nooy en Jooop Verharen)gedaan hebben wat zij niet laten kunnen. waar de hele vereniging toch maar weer mee gediend is. Te hr.P. Nooy heeft in samenwerking met een bedrijf in het oosten van ons dorp 5 sleetjes gemaakt wat de ijspret in de toekomst alleen maar kan verhogen. Ik zie de koeke al hangen en door de koude kaken der sleetjes verslonden worden. Er werden prachtige clubemblems getoond

Welke à f2,50 verkrijgbaar zijn bij de penningmeester. Hij had er enkele door herhaaldelijk was- sen getost en kleurecht bevonden. Haast U, de voorraad is beperkt. Het is de bedoeling volgend jaar er een lichtmast bij de plaatsen(Straf voor de minnekozers). Nadat de officiële vergadering was besloten kwamen door de inmiddels opgedane fondjes de sterke verhalen los. Vele tochten werden opnieuw geroeden en zelfs de schaatshouding aangenomen. Te gezellige sfeer van de getrouwde vrijgezellen(voor den avond) hielden nog vele bij elkaar tot het late uur. P.S. de contributie word volgend jaar f 6,- in verband verhoging bondsgeld.

Bouwactiviteiten.

Het draunen van de heikar bij de Grote Sluis en het renken van de bulldozer bij het oude Haarlemmerwarksluisje was deze week hoorbaar. Het bleek bij de Grote Sluis dat een daar al reeds wonende het belang van bezwaarschriften niet kende en zochende niet geraagd had. Men weet in het algemeen niet welke de mogelijkheden zijn. Wel verbaasd het zelfs mij dat ik niet weet hoe het Haarlemmersluisje zal worden.

Men doet maar of hapert er ergens iets.

Abraham Lincoln: Wie geen fouten kan maken, kan niets maken.

Gehoord: Dat er 's Maandags avonds van 21-22 uur trimmen is voor oudere heren in de gymzaal aan de Poi, georganiseerd door de speeltuinver.

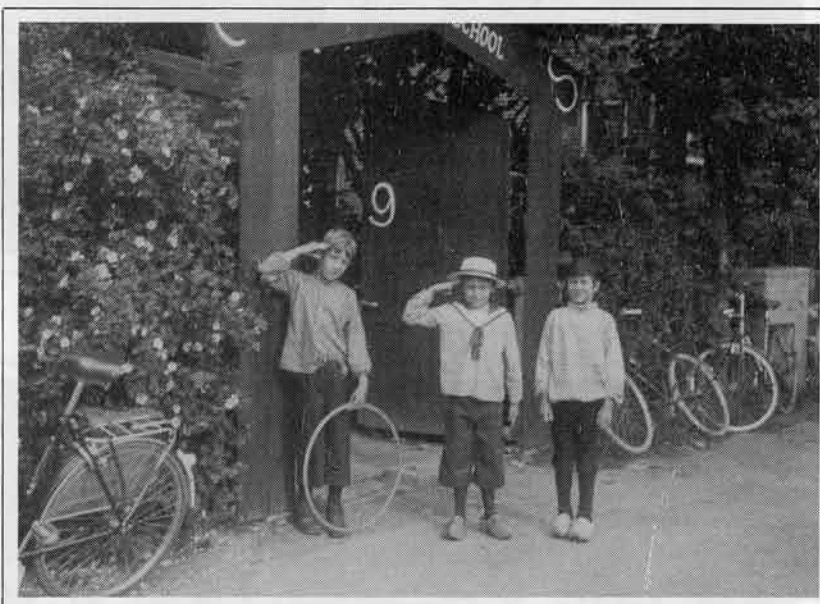
S.H.S. gewonnen.
S.F.C. gewonnen.
Nederland verloren.

Redd' adr.
Vissersende 75.

Deze oplage kost mij niets.

Opening van het dorpscentrum
J. van der Putte en Tanja de Groot

Vóór de 110-jarige Spaarneschool

Dorpsmuzikanten

Spaarndamse bijnamen e.d.

Zoals in vele dorpen in Noord-Holland zijn ook tal van Spaarndamse ingezetenen in de loop der tijden voorzien van een bijnaam. Vooral vroeger word daar in gegrossierd.

Dergelijke benamingen vloeiden soms voort uit de meest onnozele dingen. Ook bepaalde voorvallen, beroepen of familiebetrekkingen waren veelal aanleiding voor een bijnaam. De bijnamen waren soms zo ingeburgerd dat velen de werkelijke geslachtsnaam van de bijnaamdraggers niet eens kenden. Vooral om de bijnaamdraggers in een bepaalde familiebetrekking te plaatsen was het gebruik van de bijnaam een goed hulpmiddel.

Ook in groter verband kent men wel bijnamen, zoals Muggen (Haarlemmers), Tukkers (Twentenaren), Krabben (inwoners van Bergen op Zoom), Schapekoppen (inwoners van Dordrecht), Blauwvingers (inwoners van Zwolle). Stadsse mensen duiden de bevolking van het platteland gauw aan met "boeren".

De indruk bestaat nog wel eens dat bijnamen door de dragers daarvan als minder leuk of kwetsend worden ervaren. Dat zal best wel eens zo zijn, maar in zijn algemeenheid is dat toch niet zo, hetgeen ook de ervaring van beide scribenten is.

We hebben een aantal bijnamen verzameld die we hier graag weergeven, echter met de uitdrukkelijke mededeling dat het beslist niet onze bedoeling is iemand te kwetsen of anderszins te raken. Integendeel, we hopen dat U er de humor van kunt inzien en evenals wij er smakelijk om kunnen lachen. Van volledigheid is geen sprake, we doen slechts een greep. Daar gaan we dan!

Apie - Anti - Bolle - Boet - Zak -
de Koet - Rooie Rein - de Koe - Jan Dop -
Piro - Jan Jut - Goudappel - Barend
Rotneus - Bleke Bet - Witte Willem -
de Snikkel - Prik - Jan Zwarte Pietje -
Pot - de Mol - Zure - De Bels - Kees
de Blokkenmaker - de Bok - Pietje Bot-
Botje - Hein Flip - Flip de Fluiter -
de Klapbes - Koffiedikkie - Krab -
Krekel - Lord Leer - Monopolie - Pok -
Kees Ponnik - Simon Pijpekop - Raspoetin -
Soep - Tijger.

Naast de bijnamen worden ook graag vroegere voorvallen, waaraan anekdotische waarden zijn te verbinden, verteld. We laten er hierna een paar volgen:

37

Henk OUD
en
Coen VAN REIJENDAM.

Vernomen uit de monden van
oud(e) Spaarndammers en opgetekend
door:

- vóór het café aan de Westkolk werden vroeger flesjes bier gevuld vanuit het fust. De inhoud van het fust kwam weleens zo uit dat er op 't laatst geen heel flesje meer gevuld kon worden. Het niet geheel gevulde flesje werd dan meestal naast het lege fust gezet. De schooljeugd had dat snel door een aasje regelmatig op het restantje bier. De kasteleinsvrouw kreeg daar lucht van en vulde een flesje gedeeltelijk met olie en de run op het slechts gedeeltelijk gevulde flesje was over.
- in de tweede wereldoorlog was nergens een boom meer veilig, die leverde n.l. hout op voor de kachel. Op zekere dag werd in een van de Spaarndamse kapsalons verteld dat er aan het Kanaaldijkje (zo werd de Kerklaan vroeger in de volksmond genoemd) een flinke paal lag. De kapper knoopte dat goed in z'n oren, nam 's avonds een zaag mee onder z'n jas, liep het donkere Kanaaldijkje op, vond de paal en zette de zaag erin. Zaag kon meteen worden geslepen want het bleek achteraf een betonnen paal te zijn wat in het donker niet was opgevallen. De hilariteit van de heren, die op het moment dat het verhaal in kapsalon werd verteld aanwezig waren en zich 's avonds tussen de struiken van het Kanaaldijkje hadden verstopt, was uiteraard groot.
- op 't Slikkie (Taanplaats) stond vroeger een holle boom. In die holle boom kon je een heel eind naar boven klimmen. Een knaap kreeg de nodige aandrang, klom naar boven om ongezien z'n behoefte te doen. Hij had niet gehoord dat er kort na hem nog een knaap de holle boom was binnengegaan. Het gevolg laat zich gemakkelijk raden. De bevuilde jongen liep rennend naar huis onder het schreeuwen van: "moeder, kak, moeder, kak". Die uitroep is hem als bijnaam blijven achtervolgen.
- één van de leden van de gemeenteraad van Spaarndam vond het toch maar veiliger dat het kasgeld voortaan in de safes (bedoeld werd safe) werd gedaan. Hij vond ook dat een aantal zaken maar aan gedupeerde staten (bedoeld werd gedeputeerde staten) moesten worden voorgelegd.

In 1967 verscheen "Drie Baarsjes en een Ham" over de geschiedenis en het volksleven van Spaarndam. De onderstaande bijdrage aan het speciale nummer van het Dorpsorgaan t.g.v. het 700-jarig bestaan van ons dorp gaat uit van en borduurt voort op het hoofdstukje "Het vissersdorp werd palingdorp" in bovengenoemd boek.

De visserij, de vis- en palinghandel en het roken van deze produkten, vormden van oudsher -het IJ stond in directe verbinding met de Zuiderzee- een belangrijke bron van bestaan voor vele Spaarndammers. Het is geen toeval dat het dorpswapen met vissen getooid is.

Hierin is de laatste honderd jaar een grote verandering gekomen. Ingrijpend waren met name het graven van het Noordzeekanaal (1876) en de daarmee verband houdende afsluiting en gedeeltelijke inpoldering van het IJ. Aan een gemeenschap van vissers en aanverwante beroepen kwam geleidelijk een einde.

De visserlui waren tevens handelaar die de door hen gevangen vis en paling, hetzij vers of gerookt, in Haarlem en omgeving aan de man brachten. Spaarndam kende veel bedrijvigheid van vissers en visventers. De vangsten liepen door het ingekrompen viswater echter steeds meer terug, terwijl anderzijds de zich in de stad vestigende viswinkels de omzet deden dalen.

Het aantal van ongeveer 15 beroeps-vissers omstreeks de eeuwwisseling was 25 jaar geleden al tot één gereduceerd. In 1983 stopte ook hij (G.Berk) ermee. Aldus voltrok zich een overgang van vele kleine neringdoenden in de vishandel naar enkele grote(re) bedrijven, waarbij de palinghandel steeds meer centraal kwam te staan.

Ook deze branche maakte heel wat ontwikkelingen door. Er ontstonden bedrijven die zich en gros met de aanvoer van levende paling gingen bezighouden en verwerkende bedrijven: de rokerijen.

Voor de groothandelaren werd de aanvoer uit de regio pdaaktisch nihil, terwijl ook de elders in Nederland gevangen paling door allerlei oorzaken in hoeveelheid sterk terugliep. Hierdoor nam de import uit alle delen

van Europa en incidenteel ook daarbuiten, belangrijk toe. De hiervoor speciaal gebouwde bunschepen verdwenen in de loop der jaren weer, waarvoor tankauto's in de plaats kwamen.

Ook kreeg men naast de zogenaamde "wilde paling" te maken met kweekpaling. Overigens een natuurprodukt, waarbij jonge paling in verwarmde bassins met speciaal voer tot een bepaalde dikte wordt gekweekt. Dit levert een mooi en bijzonder smakelijk produkt op. Hoewel door de grote exploitatiekosten niet goedkoop, vormt deze paling van uitstekende kwaliteit voor handelaar en roker een welkome aanvulling van de alom teruglopende vangsten uit het natuurwater. Vooral uit Italië wordt deze kweekpaling geïmporteerd.

De rokers kregen te maken met een toenemende vraag van de consument naar gefileerde paling. Ook fileren is, evenals alle voorbereidingen tot het rookproces, handwerk. Het palingroken te Spaarndam geschiedt op de oude, ambachtelijke wijze, waarbij tevens de te gebruiken houtsoort -eiken- een grote rol speelt.

In alle geledingen blijft de palinghandel een dynamische bedrijfstak, waarvan bij het 750-jarig bestaan van Spaarndam ongetwijfeld weer nieuwe facetten te belichten zullen zijn.

Siem W.Balm.

Ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van Spaarndam is mij gevraagd iets te willen schrijven met betrekking tot de hulpsecretarie, en de relatie tussen Spaarndam en Haarlem, gemeentelijk gezien.

Ik wil best een poging daartoe doen, al moet ik onmiddellijk stellen onmogelijk volledig te kunnen zijn, dat zou teveel tijd en ruimte in dit blad vergen, maar globaal zal ik trachten de poging enige gestalte te geven.

De meeste Spaarndammers - en zeker de autochtonen - weten dat Spaarndam op 1 mei 1927 bij de gemeente Haarlem is gekomen. Dat was niet omdat de Spaarndammers dat zo graag wilden, maar een noodzaak omdat de kleine gemeenten - en dus ook Spaarndam - zich financieel niet meer konden bedruipen. Anderzijds wilde Haarlem zijn grondgebied wel uitbreiden teneinde de nodige groeimogelijkheden voor zichzelf te creëren.

Aan de uiteindelijke annexatie van Spaarndam is een woelige en onzekere tijd voor de dorpingen voorafgegaan. De dorps Spaarndammers zaten aan te hikken tegen de inlijving als stadse Haarlemmers. Niet voor niets vroeg de laatste burgemeester van Spaarndam, de heer S.C.de Haas van Dorsser, aan het gemeentebestuur van Haarlem rekening te houden met de gevoelens van de Spaarndammers.

Wel, er kan en mag niet worden gesteld dat het gemeentebestuur van Haarlem deze woorden van de Spaarndamse burgemeester in de wind heeft geslagen. Er is en er wordt wel degelijk met de gevoelens van de Spaarndammers rekening gehouden, maar het blijft -voor wie dan ook- een onmogelijke opgave het iedereen naar de zin te maken.

Dat "rekening houden met" begon eigenlijk al onmiddellijk na de annexatie, toen het gemeentehuis van Spaarndam dienst ging doen als hulpsecretarie van de gemeente Haarlem. En, beste lezers en lezeressen, daar is in die 57 jaar geen verandering in gebracht. Er zijn van bepaalde ambtelijke zijde weleens voorstellen gedaan om het dienstbetoon via de hulpsecretarie te gaan beperken, maar andersluidende

ambtelijke adviezen, reacties van politieke aard en reacties van dorpsraad en bevolking hebben het college van burgemeester en wethouders van Haarlem er toe gebracht de gemeenteraad voor te stellen voorlopig geen verandering te brengen in de status en de dienstverlening van de hulpsecretarie. De raad heeft dit onderschreven.

Ik vind dit een bijzonder goed voorbeeld hoe met de belangen van de Spaarndammers rekening wordt gehouden.

Een ander goed voorbeeld is het feit dat het Haarlemse gemeentebestuur het karakter van Spaarndam nooit heeft willen aantasten door Haarlem en Spaarndam aan elkaar vast te bouwen. En hoewel in het kader van het structuurplan er ambtelijke suggesties zijn om een deel van het Vondelweggebied te bebouwen, hoeft ook in het ergste geval naar mijn mening niet te worden gevreesd dat Haarlem en Spaarndam aan elkaar zullen groeien.

Door deze principiële opstelling van de Haarlemse gemeentebestuurders is er altijd ruimte gebleven om de Spaarndamse gemeenschap zichzelf te laten blijven, en daar is dankbaar gebruik van gemaakt. De Spaarndammers noemen en voelen zich geen Haarlemmers, maar weten dat ze daar gemeentelijk toe behoren.

In de loop van de tijd hebben ook enkele Spaarndammers deel uitgemaakt van de Haarlemse gemeenteraad. Ik noem de heren M.Meijers (vroeger al lid en later ook wethouder van de raad gemeente Spaarndam) en de heer S.W. Balm Jr., die beiden vanuit de Spaarndamse gemeenschap hun visie konden geven op Spaarndamse zaken die in de raad aan de orde kwamen. Bijzonder nuttig, want als je uit zo'n dorpsgemeenschap komt ben je daar emotioneel sterk bij betrokken.

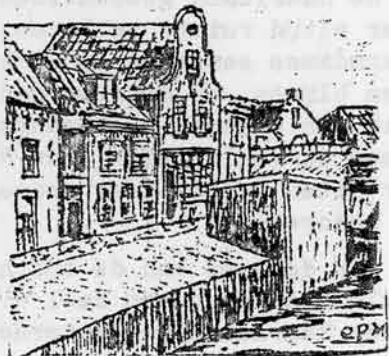
Dit laatste geldt ook voor mij. Als geboren en getogen Spaarndammer zal ik Spaarndamse problemen ook gevoelsmatig benaderen en met die achtergrond een oplossing zien te vinden. Ik beschouw het als een voorrecht al zoveel jaar als schakel tussen Haarlem en de Spaarndammers te mogen fungeren, als opvolger van mijn vader, de heer H.van Reijendam, die voor de annexatie de functie van gemeentesecretaris van Spaarndam

bekleedde en na de annexatie beheerder van de hulpsecretarie was. Het als Spaarndammer werken tussen de Spaarndammers onderga ik dagelijks als uitermate prettig. Niet in de laatste plaats omdat onze gevoelens ten aanzien van het dorp parallel lopen en dat iedereen iedereen kent, en dat geeft toch een stuk lotsverbondenheid. Door dit alles heb ik nooit overwogen mijn werk elders te gaan doen, en ben gebleven waar ik begon.

Bij een jarige - en zeker een 700-jarige - hoort een felicitatie. Als felicitatie wil ik eindigen met de aloude lofzang op Spaarndam:

Het eertijds bloeiend Spaarndam,
Dat uit een kleen begin, al vroeg
zijn oorsprong nam,
Zal om zijn vrijheidsmin, bij elk Bataaf
geprezen,
't Juweel van Kennemerland, ja van
heel Neerland wezen.

C. van Reijndam
beheerder hulpsecretarie Spaarndam.

Jeugdherinneringen.

Wanneer je, na ruim twintig jaar van Spaarndam af te zijn, het verzoek krijgt om als oud-Spaarndammer ter gelegenheid van het 700-jarig bestaan van Spaarndam wat herinneringen aan het papier toe te vertrouwen, merk je, door je gedachten weer terug te laten gaan, dat je toch nog steeds trots bent dat in Spaarndam je wieg mocht staan.

Als zoon van Cor en Marie Visser en op het Havenplein wonend naast buurman Kok (zowel aan de ene kant als aan de andere kant) groeide ik daar met mijn vijf jaar oudere broer Cor op. Spaarndam, met het vele water waar ik met mijn neef Han Visser bijna dagelijks op vertoefde met de sloep de Simon Bolivar.

Het water ook, waar wij vele hachelijke avonturen op beleefd hebben en wel zo brutaal waren om met deze sloep naar een zandschipper te varen die met slecht weer bij de "zwarte ton" op het IJ komend uit het Stille Gat misgevaaren was en hope-loos vast zat en dan onderhandelen met de schipper die sleepboothulp nodig had. Voor vijf gulden wilden wij dan wel weer naar de wal roeien om te zorgen dat er een sleepboot zou komen. Voor vijf gulden en geen cent minder, en vooruit betalen.

Een tierende schipper, die dan twee van die snotjongens in oliegoed vijf gulden geeft om hulp te halen. Een pracht tijd. Datzelfde water zorgde ook voor enige opschudding in het dorp, toen bleek dat er na de gebruikelijke zwempartij op het landje bij de winkel van Lucas nog één hoopje kleding lag dat aan mij bleek toe te behoren en het begon al donker te worden. Mijn ouders werden niet rechtstreeks benaderd, eerst maar naar ome Jo, die moest maar even komen kijken want het begon toch wat vreemd te worden. En toen er heel in de verte een klein stipje zichtbaar werd en ik een half uur later aan wal stapte, werd ik flink uitgeveterd. Hoe ik het in mijn hoofd haalde om het IJ vier keer rond te willen zwemmen. Je staat daar niet zo bij stil natuurlijk. Je wilt alleen eens kijken of je dat kan.

Hoogtijdagen in het dorp waren Koninginnedag en de kermis. Vooral op Koninginnedag stond iedereen in vuur en vlam, want koningsgezind, dat zijn ze die Spaarndammers. 's Morgens vroeg met de allegorische optocht, daarna de aubade op de Kolk, onder leiding van meester van Dijk en onder de toehoorders steevast de burgemeester van Haarlem (toen de heer P.O.F.M. Creemers). Van het feit dat de burgemeester kwam werd altijd op een zeer handige manier gebruik gemaakt, omdat de burgemeester op diplomatieke wijze door Cor van Meesche langs een aantal uitbeeldingen (veelal kritiek in-

houdende op het beleid van de gemeente Haarlem) werd geleid. Een zo een afbeelding zal ik nooit meer vergeten en dat betrof het schandalige afschieten van een zwaan, welke een nest had in de fortgracht bij de Nieuwe Rijkweg. Daar werd dan ook door de bevolking heftig tegen geprotesteerd. Kritiek vooral ook gericht op het in onvoldoende mate bouwen van woningen voor de jeugd. Noodgedwongen hebben daarvoor vele jongeren moeten verhuizen naar elders. Pas in een later stadium konden een aantal Spaarndammers een woning betrekken in "het Polderdijk".

Wat mij altijd zal bijblijven, is dat wij - ondanks vele ongemakken - een hele fijne, in feite onbezorgde, jeug hebben gehad met een vrijheid aan ruimte om te spelen, te voetballen, slootje springen,

eende-eieren zoeken, vliegeren aan de Slaperdijk achter het "dooie Fort", het door een kraade boer achterna gezeten worden, zodanig dat hij uiteindelijk aan de ene kant van de sloot staat en jij aan de andere kant en als hij dan springt jij eveneens de andere kant opspringt. Dat zijn spannende momenten. Ook ome Kees wil ik hier toch niet onvermeld laten. Wat heeft die man wat met ons te stellen gehad. Het ging er dan ook, als hij je te pakken kreeg, beelst niet zachtzinnig aan toe. Een zo een voorval wil ik u toch niet onthouden. Wij waren met zijn drieën bij tante Sientje aan het klapbessen plukken, toen er alarm geslagen werd. Ome Kees komt eraan. Als de wiede-weerga weg zien te komen. Twee over het hek, de derde, Henk Nummerdor, bleef met zijn voet tussen de palen hangen en klapt pal voorover. Een gil en het resultaat een gebroken arm. Wij terug natuurlijk om Henk te bevrijden, maar ome Kees had ons te pakken. Wij moesten naast elkaar staan, Hans van Rodagom en ik. Nadat hij geconstateerd had dat het met Henk redelijk ging, moesten wij ons omdraaien en toen kreeg ik toch een schop tegen mijn achterwerk! Ook dat

vergeet ik nooit meer. Maar kwaad zijn wij nooit op deze man geweest, want het hoorde er gewoon bij.

Dit is zo maar een greep uit de vele herinneringen, waar ik met veel plezier aan terug denk, vooral ook aan de fijne vrienden uit die tijd: Joop, Bas, Han (Bouwens), Rob, Wil, Hans, Jan en Karel.

Spaarndammers, als jullie feest gaan vieren, doe het ouderwets, zoals bijvoorbeeld bij Dorus van Putten in die tijd. Vanaf Vlieland veel plezier toegewenst,

van Ank en Ton Visser.

Het lot van een emigrant.

Velen van u - geachte dorpsgenoten - zullen het in hun omgeving hebben ervaren, dat een familielid of een goede kennis naar het buitenland vertrokken is. Het gaat dat familielid niet slecht, maar of het nu gebracht heeft waarvoor de grote stap gezet is, blijft maar zeer de vraag. En hierbij hoort men nog al eens zeggen: "Ze zouden wel op hun biote knieën willen terug kruipen". Daarbij komt dan nog dat de reden van het vertrek wordt gebagatelliseerd en dat de doorkomende berichten worden opgeblazen.

Af en toe gebeurt het ook dat zo'n emigrant weer naar huis terug keert. Opvallend kan daarbij zijn, dat deze thuisvaarder onrustig blijft en een soort drang uitstraalt om nogmaals te emigreren. "Geworteld in twee vaderlanden" zou men dat kunnen noemen. Zelig? Of is dit misschien de zo hoog geprezen "ruime blik" op het leven, waardoor het waard wordt te leven? Een kwestie van persoonlijke instelling van de betrokkenen zelf, denk ik. De één houdt van Telstar en de ander ziet liever de F.C. Spaarndam in de wei. Ik mag veronderstellen dat het verschil bij de meesten van u bekend is.

Iets van die onrust of van die spanning van de emigrant heeft - naar mijn overtuiging - iedere Spaarndamse jongen of meisje gevoeld, die het dorp ooit heeft (moeten) verlaten. Wie van hen zal ook nooit meer zijn teruggekeerd, om nog eens te genieten van het uitzicht over het Spaarne en IJ, of voor het maken van een praatje bij één van de bruggen of bij de sluis? Vooral zij die Spaarndam gedwongen moesten verlaten zullen gevoelens gekend hebben in de vorm van "als ik nog eens half de kaus krijg om terug te keren, zal ik er al helemaal zijn".

Ongeveer in die geestesgesteldheid verliet ik Spaarndam. Het was november 1966, ik was toen 33 jaar oud en had zeven en een half jaar geworsteld voor het verwerven van een zelfstandige woning. Maar ook verbitterd vertrok ik, want "over de sluis" kwam allerlei vreemd volk wonen en voor mij - geboren en getogen Spaarndammer - was daar geen plaats meer. En dat alleen omdat er een onlogische grensaanduiding was tussen twee gemeenten en daarvoor in Haarlem en Halfweg onredelijke gedragsregels werden bepaald. Wat een beleid! Alles wat een mensenleven aantrekkelijk een waardevol kan maken had ik aan beide zijden van die grens mogen beleven. Het jongensspel gespeeld in al zijn voorkomende vormen. Net zoveel vrienden vóór als over de sluis en aan de Haarlemmerliede-zijde van de grens onvergetelijke momenten in het voetbalstadion aan de Lagedijk, ravotten bij het Kruitmagazijn en op het Rodikterrein, slootje springen bij de Polsgaten, dotters plukken bij de Mooie Nel, kermis vieren in Sparewou - te voet over het kerkpad naar de Stompe Toren, naar de kerk in het Poldertje, (Varia in het Hemeltje miste ik net). In de oorlogsjaren bijna dagelijks naar de polder voor een hap en een slok en dan als toppunt van bewustzijnsvernauwing, zwemmen bij de Grote Sluis, iedere keer de gemeentegrens overzwemmen. Maar voor mij was daar geen plaats! Briesend van woede kan ik er nog van worden.

Naar de gemeente Velsen ben ik vertrokken, om precies te zijn naar IJmuiden. De ironie hiervan is dat vanaf de plaats waar mijn wieg stond - aan de Spaarndammerdijk - de afstand naar de gemeentegrens van Haarlemmerliede net zo ver is - of net zo dichtbij - als naar die van Velsen. Gelukkig vertrok ik niet aal te ver weg van Spaarndam.

Wekelijks kunt u mij nog op het dorp tegen komen. Ruim 10 jaar heb ik nog na mijn vertrek uit Spaarndam, gevoetbald in de elftallen van S.F.C. Spaarndam en na de fusie met S.H.S. in die van F.C. Spaarnwoude. Nu nog altijd (uiteraard) lid van Nova Zembla. Jaarlijks bezoek ik nog een aantal echte gezellige Spaarndamse verjaardagen en helaas de laatste tijd steeds vaker, het begeleiden van een oud-dorpsgenoot naar de laatste rustplaats.

Ondanks die sterke band moet ik u bekennen, ik heb ook elders wortel geschoten. Voor velen van u, zal IJmuiden tot in lengte van dagen een afgrijselijk oord blijven. Een stad van stank en stof, van lawaai, stinkende olie en vis, schoorstenen met vieze rook, saai gebouwde naoorlogse woonwijken en bovendien waait het er altijd als het tenminste niet stormt. Eén en ander zal ik niet helemaal ontkennen, maar ik heb hier wel een huis kunnen verwerven, heb hier goed te eten en te drinken, de kinderen zijn hier opgegroeid en naar mijn mening met plezier en zijn ze hier in Velsen niets te kort gekomen. Ook in IJmuiden zijn scholen en kerken, kan er gevoetbald worden en gezwommen, zijn er ook winkels en buurthuizen. En nu wil ik niet de geëmigreerde Amerikaan uithangen, maar er zijn hier zelfs nog veel meer, en ook heel fijne, dingen, die in Spaarndam ontbreken en die ik eigenlijk ook niet meer zou willen missen.

Toch blijft die gemeentegrens mij uitermate boeien. Rijdend over de A9, vanaf de Velser-tunnel naar het Rottepolderplein, heeft men een goed overzicht over dit gebied. Dwars door het recreatiegebied - er is daar inmiddels veel in het landschap veranderd - heb ik niet zoveel fantasie nodig om het leven te zien zoals dit tot nu toe aan mij voorbij is getrokken.

Op enige afstand zie ik Spaarndam liggen en onwillekeurig komt dan bij mij de vraag opzetten "zou ik daar ooit nog eens definitief terug (willen) keren? Of zal ik een zwerver blijven?" In ieder geval kunt u mij daar nog vaak tegen komen. Tot ziens!

Uw (oud-)dorpsgenoot
Jaap van der Putte.

Een Zaterdagmiddag in Spaarndam in Augustus 1950.

Op een zaterdagmorgen werd me gevraagd - het was toen algemeen bekend dat ik mijn voorganger C.H.W. Heusdens zou gaan opvolgen - 's middags naar het huis van Dirk Jukes op de Westkolk te komen omdat drie mannen een gesprek met me wilden hebben. Waarover werd in het midden gelaten.

Wat verbaasd en nieuwsgierig ging ik erheen, een kleine oudere dame deed de deur open en ik werd in een grote lichte kamer aan de Kolk gelegen, binnengelaten. Hier waren de drie heren, die ik niet of nauwelijks kende.

De oudste, een lange magere man, gekleed in een zwart pak, die met een zachte stem sprak, opende het gesprek:

"Ik ben Dirk Jukes, vroeger was ik beroepsvisser en ik ben katholiek", de tweede, een wat gedrongen figuur met een doordringende blik in de ogen, zei: "Ik ben Murk Meijer, ik ben timmerman en socialist", de derde, die bij het spreken zijn woorden wat afbeet: "Stapel, van de werf, liberaal."

Duidelijkheid waarover het gesprek zou gaan, gaven deze uitspraken me niet. Zij gingen verder. Het bleek, dat zij, zolang Spaarndam nog een eigen gemeente was (een gedeelte van het huidige Spaarndam-West + de Spaarndammerpolder) gedurende vele jaren wethouder van deze gemeente waren geweest.

Toen kwam het: zij drieën voelden zich - al vijf en twintig jaar geen wethouder meer - verantwoordelijk voor de goede gang van zaken op het dorp en hierover wilden ze met me praten.

Stapel nam het woord, wat hij zei kwam hierop neer : we leven op een klein dorp; als katholieken, protestanten en mensen die "niks" zijn, moeten we samen met elkaar optrekken, we hebben elkaar nodig, we moeten begrip hebben voor elkaar, aan conflicten hebben we niets en die moeten dan ook worden vermeden. Hun indringende gestelde vraag, die als een soort examen bij me overkwam, was of ik me in deze opstelling ten opzichte van elkaar kon vinden.

Het antwoord was niet moeilijk : ik kon er volledig achter staan. Het vervolg van het gesprek bleek drie punten op te leveren waaraan naar hun overtuiging een bruikbaar huisarts voor Spaarndam diende te voldoen: - ik moest me onthouden van politieke en godsdienstige propaganda, ook me onthouden van het duidelijk laten blijken van een overtuiging in die zin.

Ik had er geen moeite mee, want ik had (en heb) de mening dat een arts, zeker in een kleinere omgeving, zich nooit zodanig mag opstellen of gedragen, dat hierdoor een drempel ontstaat, die het patiënten moeilijk maakt zich tot hem te wenden. - ik moest de voorzitter van het bestuur van de Spaarndamse Kruisvereniging worden -

Ik ging akkoord, me toen niet realiserend, dat in het dorp ook nog een vereniging voor wijkverpleeging en in Haarlemmerliede en Spaarnwoude een organisatie, voortgekomen uit een "derde orde" van de katholieke parochie, ook gericht op het Kruiserk, bestond. Jaren later is een samensmelting van deze drie organisaties verwerkelijkt.

- ik moest lid worden, zo gauw mogelijk - van de ijsclub. Ook hiertegen van mijn kant geen bezwaar. De achtergrond van deze eis werd me pas later duidelijk : het was niet alleen, omdat iedere rechtgeaarde Spaarndammer lid van Nova Zembla moest zijn, van de plaatselijke huisarts werd ook verwacht, als een op te brengen verplichting, dat hij bij ijspret regelde, dat altijd één of twee gediplomeerde E.H.B.O.ers, met uitrusting, op de baan waren. Later is het dan ook regelmatig voorgekomen, dat - kort voor de ijsbaan opening - de E.H.B.O. ers (opgeleid bij "Snelverband" of "Sint Bernardus") en ik bij elkaar kwamen in het café van Dorus van de Putte op de Westkolk om deze dienstverlening aan de gemeenschap praktisch te regelen.

Toen gebleken was, dat ik naar de mening van het drietal, aan hun vereisten wilde voldoen, keken ze elkaar eens aan en kwam de uitslag van het "examen": "Als je het niet alleen zegt, maar in de toekomst ook doet, kun je wat ons betreft, voor Spaarndam een bruikbare huisarts worden."

Het officiële gedeelte was voorbij, nadien werd de stemming duidelijk gemoedelijker. Na een seintje van Dirk Jukes bracht zijn vrouw thee. Gevieren hebben we nog ruim een uur op een prettige en ontspannen wijze gepraat over het wel en wee van Spaarndam.

F.J.C. Westerweel

Van voetbal tot

Ruim 40 jaar is maar een korte periode in het licht van 700 jaar Spaarndam. Toch wil ik een aantal ontwikkelingen signaleren, die zich de afgelopen ca. 40 jaren hebben voorgedaan op het gebied van de sportbeoefening.

Ook vóór de tweede wereldoorlog had Spaarndam al jaren een voetbalclub, die grote reputatie genoot in de regio. Het betreft de in 1919 opgerichte Spaarndamse Football Club, kortweg S.F.C. genoemd. Meerdere eerste elftalspelers van de S.F.C. waren volgens de beken-overleveringen van grote klasse. Zij zouden ongetwijfeld potentiële kandidaten zijn geweest voor wat we nu betaald voetbal noemen.

Een nog oudere Spaarndamse vereniging is natuurlijk de ijsclub "Nova Zembla", die dit jaar haar 105-jarig bestaan zal vieren. Wanneer we nu de goed ingerichte natuurijsbaan aan de Slaperdijk bekijken, is het moeilijk voor te stellen dat deze vereniging al lang bestond voor dat er een "eigen" ijsbaan was. In die tijd was het mogelijk met weinig middelen door improvisatie veel tot stand te brengen. Het waterrijke Spaarndam bood 's winters de mogelijkheid op het IJ een baan uit te zetten, als het ijs voldoende betrouwbaar bleek te zijn. Hoewel de ijsclub nog steeds sterk afhankelijk is van Koning Winter, blijken veel Spaarndammers erop te vertrouwen toch elk jaar wel weer even op de schaatsen te kunnen staan. Dit mogen we afleiden uit het feit dat zeer veel Spaarndamse gezinnen lid zijn van de ijsclub. Ongetwijfeld zal het grote aantal leden ook verband houden met de lage gezinscontributie.

De Spaarndamse voetbalclub moest i.v.m. de aanleg van de Noorderbegraafplaats aan de Vergierdeweg een ander voetbalterrein zoeken. De N.V.Scheepswerf Stapel stelde tijdelijk een stuk bedrijfsterrein beschikbaar, bestaande uit een weiland aan de Lagedijk. Met veel inzet van eigen leden en hulp van derden, werd dit weiland ingericht als voetbalveld voor de S.F.C. In de volksmond werd gesproken over het Lagedijk-stadion. Zelf heb ik, als ex-speler, nog goede herinneringen

aan de periode die de S.F.C. hier heeft gevoetbald. Bij regenachtig weer kon het voorkomen dat de terreingesteldheid na een voetbalwedstrijd zodanig was verslechterd, dat de grasmat meer op een modderpoel leek. Menig elftal met kampioenaspiraties moest hier dan ook z'n Waterloo halen. Thuiswedstrijden van het eerste elftal waren dan ook vaak een evenement en soms dagen het gesprek van de dag. Na ca. 10 jaar Lagedijk-stadion moest de S.F.C. gaan uitzien naar een ander voetbalveld.

In 1949 werd in Spaarnwoude een R.K.voetbalclub opgericht met de mooie naam Samenwerking Houdt Stand, kortweg S.H.S. genoemd. Ook voor deze vereniging werd een weiland tot voetbalveld gepromoveerd, gelegen nabij de Stompstoren in Spaarnwoude.

Bij de beide sportverenigingen groeide het idee, gezien ook de noodzaak voor meer en betere sportvelden, tot een bepaalde vorm van samenwerking te komen. Tevens bestonden er wensen te kunnen beschikken over goede was- en kleedruimten + kantine.

De gemeentebesturen van Haarlem en van Haarlemmerliede en Spaarnwoude onderkenden de noodzaak van een betere sportaccommodatie voor de beide verenigingen. In goed overleg tussen de beide sportverenigingen werd de Stichting Sportpark opgericht. De beide gemeenten zorgden voor aanleg van de sportvelden, terwijl de Stichting Sportpark een kantine liet bouwen. Deze stichting sloot tevens met de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude een huurovereenkomst voor de sportvelden. Enkele jaren later kwam tussen de voetbalverenigingen S.F.C. en S.H.S. een fusie tot stand, waaruit de voor iedere Spaarndammer bekende S.V. Spaarnwoude ontstond.

Inmiddels is de S.V.Spaarnwoude uitgegroeid tot een sportvereniging met meerdere activiteiten. De belangrijkste onderdelen hierin zijn de afdeling voetbal en de afdeling softbal. Hoewel de afdeling voetbal zeer verdienstelijk draait, is het toch vooral het eerste dames softbalteam dat de afgelopen jaren opmerkelijke prestaties heeft geleverd.

Een vereniging die wat minder voor het voetlicht treedt is ongetwijfeld zwemclub "De Do'daars". Reeds vele jaren heeft het bestuur van de zwemclub zich als taak gesteld de kin-

deren vanaf 5 à 6 jaar de gelegenheid te bieden tegen redelijke kosten zwemles te nemen in het Sportfondsenbad te Haarlem. Ongeveer 20 jaar zet deze vereniging zich al in om zoveel mogelijk kinderen uit Spaarndam op jeugdige leeftijd te leren zwemmen. Gezien de waterrijke omgeving van Spaarndam een lofwaardig streven dat veel waardering verdient.

Een groot aantal andere sporten wordt al jaren door Spaarndammers beoefend, veelal in Haarlem of omgeving. Te denken valt hierbij aan de wedstrijdzwemsport, turnen, atletiek, judo, wielrennen, paardrijden, hockey, handbal, volleybal, basketbal, badminton en tennis.

Op initiatief van enkele Spaarndammers is getracht in het begin van de zeventiger jaren een tennisclub op te richten en de aanleg van tennisbanen te realiseren. Met medewerking van het gemeentebestuur van Haarlemmerliede en Spaarnwoude kwam einde jaren zeventig het tennispark aan de Ringweg tot stand, en kon de Tennisvereniging Spaarndam -na enkele jaren van geduldig wachten- actief aan de slag. Gezien de grote belangstelling voor de tennissport heeft de tennisclub de afgelopen jaren een sterke groei doorgemaakt. Het ledenbestand bestaat inmiddels uit ruim 300 seniorleden en ca. 80 juniorleden.

Na het gereedkomen van het Dorpscentrum aan de Ringweg, in 1978, kreeg Spaarndam er een veelheid van mogelijkheden voor sportbeoefening bij.

De speeltuinvereniging "Nieuw Leven", al jaren actief voor de jeugd in Spaarndam, nam in 1978 het initiatief voor het geven van gymnastiekles op maandagavond in het Dorpshuis, zowel voor de jeugd als voor de senioren. Na enkele jaren moest vanwege te geringe belangstelling hiermee worden gestopt. Inmiddels heeft een sportschool deze activiteit weer opgepakt en is er op maandagavond weer gymnastiek voor dames.

Op de dinsdagavond startte in 1978 de badmintonclub Spaarndam, met badminton voor senioren. Intussen wordt ook op een gedeelte van de maandagavond gespeeld, eveneens voor senioren, terwijl op vrijdag in de vooravond de jeugd actief is in de badmintonsport.

Op de woensdagavond speelt de in 1978 opgerichte Basketbalclub Spaarndam in het Dorpshuis.

De donderdagavond wordt voor een groot gedeelte in beslag genomen door enkele opgerichte zaalvoetbalteams.

Vrijdagavond is het de eveneens in 1978 opgerichte Volleybalclub Spaarndam die de sportzaal in het Dorpshuis gebruikt.

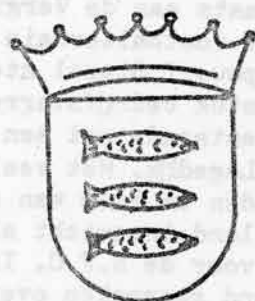
Het water rond Spaarndam biedt veel mogelijkheden voor de kleine watersport waar in toenemende mate, ook door de Spaarndammers, gebruik van wordt gemaakt. Bovendien heeft Spaarndam al vele jaren fervente watersportliefhebbers onder zijn bewoners. Met alle maten zeilboten en motorboten verkennen zij de vele waterwegen in Nederland. Enkel van hen schuwen met hun zeewaardig jacht zelfs de zee niet.

Ook de enkele jaren geleden gereedgekomen golfbaan in het recreatiegebied Spaarnwoude wordt door een aantal dorpsgenoten frequent bezocht om er lustig op los te slaan, afgewisseld met de meer ingehouden laatste tik.

Tot slot wil ik nog even terugkomen op de wedstrijdzwemsport. Onze dorpsgenote Petra Hillenius heeft vorig jaar zomer deelgenomen aan de Olympische spelen in de V.S. Hoewel zij niet met eremetaal is thuisgekomen, leek mij het nog eens vermelden van deze bijzondere sportprestatie hier op z'n plaats.

Het is zeker niet uitgesloten dat bij deze opsomming van sportactiviteiten er enkele zullen ontbreken. Het hieraan beleefde sportgenoege zal er hopelijk niet minder om zijn geweest.

Dees Verdurmen.

SPAARNDAM
700

Een kleine terugblik.

In het jaar 1960 kwam ik als hoofdleidster van de kleuterschool "de Pol" zo heette toen de school, in het mooie dorp Spaarndam. Mijn werk was ook mijn hobby, omgaan met kinderen proberen hun iets bij te brengen en vreugde geven daar ging ik van uit. 't Was geen makkelijke opgave want er wachtte na school nog een huishoudelijke plicht, maar jekam als je nog jong bent veel verzetten. Toch deed ik zoveel mogelijk mijn best om dit alles goed rond te krijgen. Toen ik hier kwam, was meester van Dijk hoofd van de Spaarneschool. Het was een rustige fijne man, die de kinderen goed begreep. In die tijd gingen de kinderen in rijen naar binnen dat hoorde toen zo.

Bij de kleuters ging dat anders, meestal werden ze gebracht door moeders en die kwamen dan even een kijkje nemen in de klas. De samenwerking zowel met de lagere school als met de ouders was geweldig.

Als we een beroep op hun deden was het altijd goed vooral met Koninginnedag en Sinterklaas.

Wat waren dat altijd leuke avonden, de ouders maakten van alles voor de grote optochten die er toen waren. We begonnen met Artis, alle kinderen op de kar van mijnheer Bodegom, allemaal dieren uitbeeldend.

Zo hebben we elk jaar gezamenlijk iets bedacht, boerenbruiloft-het bosfeest, ali baba, liliputtersdorp, de boot met matroosjes, de kinderen zager er altijd piekfijn uit en de juffen en ouders hadden leuke gezellige avonden. Ik weet nog goed die trekberen voor Sinterklaas die er gemaakt zijn.

Mijnheer v. Essen zorgde voor houten koppen lijven, benen, armen en wij maar knippen van vloerbedekking en lijmen.

Op 't laatst was de gang één en al plaksel. Het resultaat was enig maar werk dat we daarna hadden, maar al met al ging het in goede verstandhouding. We probeerden er iedereen in te betrekken, en soms moest er wel eens iets over gedaan worden, want niet iedereen was creatief.

In die tijd was er in ons gebouw ook de Katholieke school. Toen mijn kleuterklas te klein werd moesten we een tweede klas openen in het Hervormd jeugdhuis aan de Westkolk, en er kwam een tweede leidster bij; die woont nu ook in Spaarndam.

Mevr. Bouwens. Daar zijn we een jaar geweest. Daarna hebben we twee klassen aan de Kerklaan gekregen. Dat waren lokalen die ze konden verplaatsen. Die zijn weer naar Haarlem verdwenen. In 1970 kwam meester Dibbits naar Spaarndam. Hij nam ook andere denkbeelden mee. Het z.g. Jena plan werd bekeken. Nou dat was in 't begin moeilijk zowel voor de kinderen als voor sommige ouders. We deden gezamenlijke dingen. We wisselden kleuters uit een ochtendje in de eerste klas en een eerste klasser mocht dan een ochtend bij mij knutselen, spelen. Dat hoorde bij het Jena plan. Ze werkten in eigen tempo en in groepen.

Al het nieuwe was moeilijk, maar toch heeft meester Bouff het werk van meester Dibbits verder uitgediept en ik denk dat de vernieuwing wel geslaagd is.

Toen er in het Poldertje een R.K. school gebouwd werd, hebben wij dat gedeelte gekregen, en hebben we onze school omgedoopt in "De Rakkers".

Nog hadden we geen vaste woonplaats, want de lagere school moest er een klas bij, dat ging voor de kleuterschool, dus weer wat anders. Vanaf die tijd kwam juf Marian en we kregen een houten school op de speelplaats, waar juf Marian de scepter zwaaide. Ook een hele leuke tijd met veel plezier en veel kameraadschap. Totdat de tijd kwam om te vertrekken.

Daar heb ik toch wel veel van geweten. Als ik langs de school liep deed het me toch wat van binnen.

Maar alles is maar betrekkelijk, dat gaat gelukkig voorbij. Al met al het was voor mij een fijne tijd en ik heb het met veel liefde gedaan. Ik blijf in het dorp nog altijd juf Wijtsma en dat zal zo wel blijven ook, want ik heb al vaak geprobeerd om het te veranderen maar het lukt me niet daarom teken ik maar met

juf Wijtsma.

Ode aan Spaarndam

Soms is er in jou het licht van de hemel
De zon schenkt dan zijn stralen
aan ons vriendelijk dijkdorp
Doorschijnend groen zijn dan je kruinen
je dijk je polders de boorden van je Spaarne.
De contouren van Haarlem en silhouetten
van duinen in de verte
vreemd licht ben je dan
alles is dan lieflijk aan je, Spaarndam
Maar soms ben je grijs en grauw
De stormwind giert dan over het donkere IJ
Grimmig kolkt het water van de mooie Nel
De regen striemt de ruiten
De meeuw schreeuwt luid en rauw
maar ook dan bej onvergetelijk mooi SPAARNDAM.

F.Oversteegen.

Onderstaand artikel overgenomen uit
"Dorpsorgaan", speciaal nummer
i.v.m. het beschermd dorpsgezicht,
9e jaargang 1975, nr.4.

Spaarndam, onbeschermd dorpsgezicht oftewel Kneuterdijk in Skolland.

Stel dat je als Spaarndammer door de Haarlemse Pijnboomstraat loopt en dorst hebt, je flesje bier niet open kan krijgen, geen lucifer hebt om je sigaret aan te steken, naar de w.c. moet, of je vader wilt vragen om je met de auto te komen ophalen. Bel je dan zo maar ergens aan om een slokje water te vragen, of een flesse-opener, of een lucifertje, of vraag je of je naar de w.c. mag, of opbellen voor een flutboodschap? Ik zou het niet in mijn hoofd halen, maar de bewoners van een beschermd dorpsgezicht kunnen voor dit soort geintjes heel wat keren naar de deur lopen. Het is zelfs een paar maal gebeurd dat Spaarndammers die even uit huis weg liepen, bij terugkomst enkele onbekende bezoekers in hun kamer aantreffen, tegen elkaar mompelend "t Is hier toch wel netjes!", "Wonen hier ook mensen, pappa?" vroeg een jochie dat bij zijn vader achterop de fiets door het dorp reed.

JA, IN SPAARNDAM WONEN OOK MENSEN.

En dat zijn mensen die niet van toeristische sprinkhanenplagen houden. Als ze op een zomeravond zelf even een ommetje maken, kunnen ze het slagveld overzien: jeneverflessen, patatzakjes, halfopgevreten slaatjes, sigarendozen, plastic tassen, leeggeroofde eendentes en platgetrapt fluitekruid.

De fantasie van de Recreatiegangsters en Grote Plannenmakers gaat niet verder dat stadse buitenwijken met rozenperkjes, de maximaal toegestane hoogte van dakgoten in het oude dorp, en kunstbossen en kunstvijvers en kunstbruggetjes eromheen. Het oude Binnenpad met de meidoornhaag moest sneuvelen, het wilgenschlootje aan de Lagedijk met de wallekant vol speenkruid moest grotendeels wijken voor bedrijfsbunkers, het dotterveldje verderop met zijn broedende eenden en rietzangers is vernield, en als je van Halfweg over de Spaarndammerdijk naar Spaarndam rijdt, zie je niet meer het prille groen van de wintertarwe of gele blokken koolzaad, nee, je waant je in een soort Efteling. Machtige korenvelden

en weilanden met levende koeien spreken kennelijk te weinig tot de verbeelding: de natuur van de natuur wordt niet ervaren.

Moet dan alles maar blijven zoals het altijd was, en moeten mooie plekjes onbereikbaar zijn voor mensen die ook eens van de buitenlucht willen genieten? Eerlijk gezegd zou ik het liefst zien dat Hansie Brinkers naar het pretpark-Halfweg overgeplaatst wordt, compleet met V.V.V. all-in tours (inclusief boerenjongens in het café); dat de naam Spaarndam geschrapt wordt uit alle atlanten, geschiedenisboeken, verkeersborden, reclamefoto's en Sterspots, en nog slechts fluisterend uitgesproken mag worden. Dat is de enige remedie tegen de terreur van de toerist. Helaas onuitvoerbaar.

Er zijn echter nog mogelijkheden om de bezoekers enigszins te selecteren. Ten eerste moeten autorally's verboden worden. Met het verkeer kan je geen spelletjes meer spelen, en bovendien is het voor de Spaarndammers erg vervelend om honderd keer op een dag te moeten vertellen waar Cruquius begraven ligt. Dit verbod zou heel wat bezeten blik van de straat halen.

Dan moeten er aan weerszijden van het dorp parkeerterreintjes komen (liefst voorzien van telefoons, w.c.'s, glaasjes water, blikopeners en lucifers, dat bespaart mijn moeder heel wat geloop), zodat de toeristen een eindje moeten STAPPEN voordat ze bij hun attractie komen. Dat haalt dus heel wat toeristen van de straat, want van stappen word je zo moe en dan rijden we maar meteen door naar Madurodam.

Ten derde moet er nooit een ondorpse negotie als exclusieve boetiekjes, sjieke restaurantjes of sexshops binnengehaald worden. Dat soort handel trekt nu niet direct mensen aan die voor het schone dorpsgezicht komen.

Tenslotte moet er voor de Spaarndammers zelf en voor de stille genieurs onder de toeristen veel meer wandelgelegenheid geschapen worden: over Slaperdijk kan je je alleen nog met levensgevaar voortbewegen. Misschien kunnen de forten (aangepast, maar daar bedoel ik niet mee dat er geasfalteerde paden met plantsoenen moeten komen) opgesteld worden, en de dijkjes tussen Molenpad, Slaperdijk en Spaarne. Ook het Kerkepad naar paarnwoude is een schitterend wandelad.

Fie bomen wil zien, gaat maar naar huin- en Kruidberg of de Veluwe. paarnwoude en omgeving bieden water en gras, en de vogels en planten die zich daar thuisvoelen, en een enorme lucht daarboven. Kleinigheden voor projectontwikkelaars, een wereld voor de paarnwouders. Maar aan die wereld valt weinig te verdienen.

Fie van Dijk.

woont na haar vertrek uit Spaarndam reeds een aantal jaren in Amsterdam en is samen met haar man ook in de hoofdstad werkzaam. Voor de wat oudere Spaarndammers is Fie bekend als de dochter van "meester" van Dijk, destijds hoofd van de Spaarneschool).

redactie.

S T I L S T A A N B I J :

HET PLAATSELIJK GEBEUREN

Wanneer wij als "Dorpsgemeenschap" ons 700-jarig bestaan vieren, kan het niet anders dan dat elk segment van die gemeenschap daarin iets heeft bij te dragen. Daarom wil ondergetekende hierbij aan het verzoek voldoen vanuit de Katholieke Kerkgemeenschap.

EEN TERUGBLIK

Gezien de periode: 700 jaar, ligt tussen heden en verleden een heel groot verschil. Dit is te constateren als we bijv. alleen maar kijken naar de maatschappelijke verschillen en omstandigheden van toen en nu. Daar is nog al wat lektuur over in omloop en wil ik dit hier dan ook buiten beschouwing laten.

Wat het Katholieke volksdeel van ons dorp betreft, daarvoor zou ik over een wat kortere periode terug willen zien. Het is een feit dat in het begin van deze eeuw de katholieken van Spaarndam een minderheid vormden binnen de dorpsgemeenschap. Zij hadden geen eigen kerk of school en vielen wat dat betreft onder de parochie van: "St. Jacobus de Meerdere" te Haarlemmerliede. De meesten gingen dan ook daar naar de kerk, te voet of op de fiets, zij het dan wel over een hobbelige weg met de nodige kuilen en plassen. Slechts een enkeling was toen in het bezit van een kapwagen of auto. Het zou nog duren tot 5 nov. 1923 voor de eerste steenlegging tot bouw van een Katholieke Kerk plaats vond, die de naam: "St. Adalbertus" zou dragen. Deze kerk werd echter 'bijkerk' van Haarlemmerliede.

Ze is dit nog heel lange tijd gebleven. Sinds vrij korte tijd kunnen wij ons verheugen in het feit een "zelfstandige" parochie-gemeenschap te zijn.

VERENIGINGSLEVEN

Vanaf het begin van de twintiger jaren hadden zich talrijke R.K. clubs en verenigingen gevormd of opgericht. de "Kring" schijnt hierin als een soort motor gefunctioneerd te hebben. Het was een soort "raad" van wijze mannen, die zich inzetten voor heel het parochieleven. Van mandolineclub tot naaikrans, van voetbalclub tot toneelgezelschap, je kon het zo gek niet denken of het was op een of andere manier kerkelijk georganiseerd.

EMANCIPEREN

Hoe hechter het Katholieke volksdeel zich trachtte aaneen te sluiten, hoe meer zij tevens geïsoleerd kwam te staan t.a.v. de overige dorpingen. Dit was een algemeen verschijnsel en hierbij wil ik geenszins aan de goede bedoelingen twijfelen die hierin een rol hebben gespeeld. Zeker is dat het ten goede gekomen is aan de emancipatie van de katholieken, ook hier ter plaatse. Hoe goed en noodzakelijk het toen ook is geweest vergeleken met nu ligt de situatie wel anders.

VERZUILING - ONTZUILING

Allerlei maatschappelijke ontwikkelingen gaan niet ongemerkt aan de mens voorbij. Deze hebben wel degelijk invloed op het doen en laten van elk mens. Of je nu gelovig bent of niet, kerkelijk gebonden of niet, geen van ons ontkomt daaraan. Naast verzuijing (het specifiek katholiek georiënteerd zijn van clubs enz.) heeft inmiddels weer een ontzuijing plaats gevonden.

VERZUILING - ONTZUILING

(vervolg)

Naast voltrokken emancipatie, hebben mijns inziens maatschappelijke ontwikkelingen daarin ook een belangrijke rol gespeeld. Dit alles heeft ertoe bijgedragen dat wij op het moment in het dorpsgebeuren wat betreft clubs, verenigingen en bijeenkomsten vormen kennen waarbij een selectie betreffende geloof geen enkele rol speelt. Elk kind is bijv. welkom bij "Don Bosco". Het "Spaarndams gemengd koor" mag dan naar sexe gemengd zijn, maar wat identiteit van haar leden betreft, draagt ze haar naam ook met ere. Een jaarlijkse "Kerstsamenzang" zou bijv. een 50-tal jaren geleden beslist ondenkbaar zijn geweest. Nog minder dat wij in elkaars kerk zouden komen. Nu is dit toch allemaal maar mogelijk. Niet dat er geen negatieve dingen zouden zijn, maar daar moeten wij ons zeker bij deze gelegenheid - niet blind op staren. Naar ik meen is een en ander momenteel op het dorp zo gegroeid en hebben zaken zich zo ontwikkeld dat wij - als katholieken - ons nog allerm minst als een minderheid voelen. Mijns inziens kan je zeggen dat aan het dorpsgebeuren door een ieder die dit wenst volledig kan worden deelgenomen, zonder dat enig kerkelijke groepering zich isoleert of het gevoel zou moeten hebben zich niet geaccepteerd te weten.

VAN GEMEENSCHAP TOT

DORPSGEMEENSCHAP

Het is zeer waardevol om - vanuit welke inspiratiebron men ook leeft en handelt - niet uit het oog te verliezen dat een goede menselijke relatie in elke gemeenschap de drager is van die gemeenschap.

Het is ons allen wel bekend dat, hoe groot of klein die gemeenschap ook moge zijn, deze valt of staat met deze gegevenheid. Daarom mogen wij terecht blij zijn denk ik, dat er hier in het dorp dergelijke goede verhoudingen bestaan en naar ik hoop, nog lang zullen blijven bestaan. Al behoren velen hier in het dorp tot een specifiek eigen geloofsgemeenschap of kerkgenootschap, daarnaast kunnen wij als "Spaarndammers" gebeurtenissen gezamenlijk gedenken, feesten vieren en waar dit noodzakelijk is, de handen ineenslaan. Dat is een groot goed en moeten wij zeker behouden.

TOEKOMST OF DROOM?

Is er toekomst voor de kerk is een vraag die ik in het pastorale veld nog al eens tegen kom, indien men de doodsklok al niet heeft geluid. Deze vraag zou ik hier eigenlijk willen verbreden in de zin van:

Is er toekomst voor Oecumene, d.w.z.

Is er toekomst voor samenwerking tussen de Christelijke kerken? In de ons bekende oecumenische Kerstsamenzang zie ik slechts een pril begin en dit samengaan heeft nog een incidenteel karakter.

Naar ik meen zouden wij moeten streven naar meer contact tussen de leden van verschillende kerken onderling. Dan denk ik bijv. aan een werkgroep die de gebeds- en zangsamenskomsten voorbereid omstreeks Kerstmis (en Pasen?) Persoonlijk denk ik dat de gemeenschap of samenwerking tussen de kerken niet zozeer een zaak is van theologische consensus als wel van een goede menselijke relatie, van vriendschap en hartelijkheid, van echte gemeenschap met elkaar.

In zo'n sfeer zou het zich gezamenlijk inzetten voor bijv. diaconale taken ook zeer vruchtbaar kunnen zijn.

TOEKOMST OF DECC? (vervolg)

Mijns inziens zouden wij als Christelijke kerken de éne evangelische boodschap van "heil" op deze manier daadwerkelijk gestalte kunnen geven.

Hopelijk kunnen wij naar de toekomst toe wegen vinden om tot zo'n samenwerking te komen. Het is in de loop der geschiedenis menig keer gebleken dat waar het uiterlijk afbrokkelt, het innerlijk de kans heeft zich te verdiepen en te vernieuwen.

WAAR EEN KERK IS, IS EEN SCHOOL

De Oude Kerk van Spaarndam is ruim half zo oud als de 700-jarige zelf. Sinds kort ligt hij in al zijn eenvoud extra mooi te zijn, in het dorp waarvan hij het silhouet beheerst.

De hervormde gemeente zag kans om de restauratie uitgevoerd te krijgen. Die is voor 90% uit gemeenschapsgelden bekostigd. Maar het was er niet van gekomen, als niet door kerkvoogden en andere gemeenteleden al die voorbeleidende en begeleidende arbeid "pro deo" was verzet. Dat is een mooi voorbeeld van samenwerking tussen een kerkgemeenschap en de samenleving als geheel. En het resultaat ervan spreekt aan: behoud van een monument, dat voor het hele dorp en daarbuiten betekenis heeft.

Voor heel Spaarndam - niet alleen voor de oude kern, maar ook voor het nieuwe gedeelte. En niet alleen voor hervormden en gereformeerden die er in kerken, maar ook voor alle andere inwoners. Al was het maar, omdat zij hun dorp aan het torentje herkennen.

Conserverend of conservatief?

De restauratie van een kerkgebouw maakt de conserverende aktie van een kerkgemeenschap duidelijk. Behalve een monumentaal gebouw bewaart zo'n gemeenschap door eeuwen heen namen van mensen in registers en kleine feiten uit een kleine mensengemeenschap, die in boeken werden opgeschreven. Tegelijk bleef een kleine groep mensen kerkdiensten in dat gebouw houden. Wekelijks.

Hopelijk is dit ook van toepassing op onze plaatselijke kerkgemeenschappen, hetgeen beslist ten goede kan komen aan de hele dorpsgemeenschap, die nu haar jubileum gaat vieren!

Zuster Patricia Olijerboek

Ook die diensten hebben een bewarende werking. Woorden van vroeger worden telkens in een nieuwe tegenwoordige tijd ter sprake gebracht. Als 't goed is, zal er verschil zijn tussen wat in 1935 in preken gezegd werd en wat in 1985 gezegd wordt. Er zal ook overeenkomst zijn. Want in het geestelijk leven, anders dan in de techniek, vangt de nieuwe generatie de voorgaande niet, maar volgt deze op. Zoals kinderen in hun leven van alles "bewaren" wat van hun ouders "afkomstig" is: gewoonten, zegswijzen, manieren van reageren - ook als kinderen zich tegen hun ouders afzetten en volstrekt eigen wegen gaan. Niet zelden echter is de conserverende aktie van de kerk in een conservatieve houding veranderd. Dan is er een geestelijke stilstand ingetreden. Dan wordt restauratie een reactionaire daad, die in strijd is met het bijbelse Evangelie.

Het Evangelie

Het Evangelie is conserverend. Het doelt op behoud en bewaring van iedereen, en van alles wat menswaardig is. Maar het werkt tegelijk progressief. Het leidt mensen tot progressie. Dat is een vreemd woord voor: voortgang, vooruitgang. Alweer: voortgang en vooruitgang in alles wat overeenstemt met de menselijke waardigheid. Zo kan de kerk het zout brengen in het eten dat "samenleving" heet. Bederfwerend (= conserverend) en er smaak aan gevend. De kerk, die het Evangelie van dienst is. Als de kerk zichzelf in de plaats van het Evangelie stelt, wordt zij conservatief en een smakeloos zout.

Een halve eeuw

Heel vlug even kijken naar de laatste helft van de jongste van de zeven eeuwen die Spaarndam nu al mee doet. Crisistijd - toenemende oorlogsdreiging in Europa vanuit Nazi-Duitsland en het fascistische Italië - vijf oorlogsjaren. Onder de ontzaglijke druk van de jaren '40-'45 begonnen kerken in Nederland een klein beetje wakker te worden. Dominees en pastoors (lang niet allen, maar toch een aantal) ontdekten de noodzaak om los te breken uit een conservatief kerk-zijn, terwille van de conserverende werking van het Evangelie.

Er werd in de oorlogsjaren in kerken politiek gesproken. Schoorvoetend, maar toch! Mensen hoorden er van op. Zij ademen er ook van op. Zij wisten niet, hoe zij het hadden. Dat dit ook nog kon gebeuren! De kerk bleek meer te zeggen te hebben, dan de moralistische regeltjes waarmee het spontane mens-zijn door de zwart-jassen werd klem gezet. Midden in de verdrukking werkte het Evangelie bevrijdend.

Net als in het hedendaagse Polen gingen toen ook bij ons de vrees voor een nationale vijand en het verzet ertegen hand in hand met een krachtige opleving van de kerk. Dat heeft ook z'n bedenkelijke kanten. Maar goed. De uitloop van deze opleving werd in de eerste tien jaar na de bevrijding beleefd. Er was een verlangen, om in de herwonnen vrijheid ook de progressieve beweging van het Evangelie te laten gelden. In de hervormde kerk vooral kwam dat tot uiting in de "doorbraak". Daarmee wordt aangeduid de beweging van kerkleden die zich afwendden van de confessionele politieke partijen en socialist werden of althans op een socialistische partij gingen stemmen. Eindelijk was de valse tegenstelling (door de kerken gevoed!) tussen christendom en socialisme doorbroken. Bekend als socialist die als christen er voor koos werd ds. J. Buskes in Amsterdam.

Hetzelfde inzicht wordt in Zuid-Amerika door b.v. Dom Helder Camara uitgedragen. Wellicht is de bundeling van de drie grote confessionele partijen tot één christen-democratische partij er nog mede een reactie op geweest. Een late dan, in de jaren '70. Toen hadden wij inmiddels de jaren '60 gehad. Met hun 2e Vaticaanse Concilie en de grote oekumenische toenadering.

Met hun sterk toenemende welvaart in de westerse wereld. Met hun ontspanning in de Oost-Westverhouding na de jaren van Koude Oorlog. En met hun geweldige zich als maar versnellende voortgang op technologisch gebied.

Een voortgang die mentaal en moreel niet kon worden bijgehouden. De mensheid dringt door in verre "boven-hemelse" ruimte. De kosmos raakt daardoor voor de religieuze beleving hermetisch gesloten:

"Waar is God? - "God is dood"- theologie. Bovendien bleek de materiële verheffing van de mensen een aanslag op hun religiositeit (zoals Karl Marx reeds had voorgezegd). De caravan in het vrije weekend ging steeds meer de kerkdienst vervangen van de zondag- waarop-niet-gewerkt-mocht-worden.

Alsnog kregen de kerken er de rekening voor gepresenteerd, dat zij wel heel erg hun best hadden gedaan om het kerkvolk te vertellen wat er allemaal niet mocht.

Te laat ontdekten zij, er geen oog voor te hebben gehad, hoe het Evangelie wegen wijst om het aardse leven te vieren en te genieten. Zoals zij tot 1940 in de crisistijd hadden verzuimd om onverwijld partij te kiezen tegen de sterke gulden voor de slachtoffers daarvan in de arbeiderswereld.

Er is nog steeds minder vraag naar de weg naar de hemel. Wij zijn er als kerken en pastores nog maar half aan gewend. En jongeren die voor religieuze bewegingen belangstelling hebben, komen tegenwoordig zelden bij de kerken aan. Die zijn hen te afstandelijk.

Persoonlijke plaatsbepaling

Uitgenodigd om in dit verjaarsnummer te schrijven, zet ik wat persoonlijke markeringen uit. Het boeit mij enorm, dat er in de kerken hevige spanningen zijn over politieke kwesties: de kernwapens, het energievraagstuk, de ontwikkelingssamenwerking, de beweging tegen het racisme.

Individuele kerkleden gaan in actiegroepen vaak veel verder dan de kerken als geheel. Zij voelen zich daardoor ook wel in de steek gelaten. Toch bewijzen een IKV en Pax Christi dat de kerken zich over het menselijk leven hier en nu zorg maken. Voor wie tot de kerk behoren geldt eigenlijk deze regel: je verlaat de kerk pas op het moment dat je er wordt uit gegooid. Tot dan probeer je, om er een beetje strijdvaardig in te blijven, zonder er in te blijven. Ook op het plaatselijk vlak moeten wij spanningen niet uit de weg gaan. Als zij tenminste samenhangen met de discussie over de menswaardigheid van de samenleving.

Bij voorbeeld

Ik neem het 700ste verjaardag van Spaarndam te baat voor het maken van een ongevraagde opmerking over de schoolsituatie in het dorp. Het lijkt mij voor nu en voor voortaan van groot belang voor de hele leefgemeenschap van Spaarndam-West en-Oost, dat beide scholen die er momenteel zijn optimaal blijven functioneren. De leerlingen aantallen zijn daarvoor een belangrijke voorwaarde. Dus is een voor beide scholen gunstige verdeling van de beschikbare leerlingen een zaak van ernstige overweging. Als ouders, individueel, of als school, collectief, eigen belang zonder meer te laten overheersen zou wel eens grote schade voor de gemeenschap als geheel kunnen opleveren. Namelijk een minder menswaardige dorpsgemeenschap dan mogelijk zou zijn. De vrijheid van schoolkeuze is een groot goed. In de verantwoordelijkheid waarmee ouders daarvan gebruik maken past ook een afweging van het belang van de hele samenlevingsgemeenschap. Deze is gediend met twee sterke scholen. Zodat de diversiteit aan levensinstelling waarmee mensen in Spaarndam leven ook in het onderwijs onbelemmerd naar voren kan blijven komen. Mijn wens voor het 700-jarige jonge Spaarndam is daarom, dat het onderwijs zal worden geconserveerd met het oog op de progressie van de menswaardigheid.

Spaarndam/Haarlem
januari 1985

ds. C. Meijer
als predikant
verbonden aan de
Hervormde gemeente
te Spaarndam-
Spaarndam.

OUDE HUIZEN

Spaarndam heeft een beschermd dorpsgezicht. Het oude dorp bestaat uit woonhuizen, een kerk, het gebouwencomplex van Rijnland en vooral uit dijken, sluizen en waterpartijen. Aanvankelijk werden alleen de gebouwen als oud en van bijzondere historische waarde gezien. Deze kwamen afzonderlijk op monumentenlijsten. Er zijn er van de stad Haarlem, van de provincie Noord-Holland en van het Rijk. Ieder heeft zijn eigen lijst. Het Rijk keek meer naar wat van landelijk belang was, de Provincie had haar regionale voorkeur en de stad maakte nog eens haar eigen lokale keuze. Nooit ging echter de aandacht verder dan het gebouw. Dat was beperkt. Iedereen, die in Spaarndam woonde of het dorp bezocht wist eigenlijk wel, dat het bijzondere van het oude Spaarndam niet de indrukwekkende monumenten waren, maar haar fraaie ligging met dijken en het water. Daarom is de aandacht verlegd van de huizen afzonderlijk naar de gebouwen in hun ruimtelijke omgeving en werd Spaarndam beschermd dorpsgezicht.

Ondertussen hebben in de afgelopen twintig jaar bijna alle monumenten een opknapbeurt gehad. Naar aanleiding van de restauratie van de huizen IJdijk 33 en 35 - waarin hele gezinnen soms wel met zeven of acht kinderen, zoals de familie Berk, gewoond hebben - volgen enige bevindingen.

Ik begin maar van bovenaf bij het dak, want zo ook verliep de restauratie. Het belangrijkste voor een monument is immers, dat er een goed dak op zit, omdat lekkage door de jaren heen de grootste vernielers is. Op de zolder, staan de spanten, die het dak dragen. Er staan per huis drie spanten. En daar begonnen de ontdekkingen, die je in een oud huis kunt doen. Op alle onderdelen van de houten spanten stonden merken. Het zijn telmerken, die de timmerman, in alle onderdelen van de spanten inhakte. De afzonderlijke delen konden zo goed herkenbaar op de zolder in elkaar worden gezet. Het pand IJdijk 35 was gemerkt met maantjes, die er als volgt

uitzien: één voor het eerste spant, twee voor het tweede en drie voor het derde. Dit wekte nieuwsgierigheid. Daarom werd direct de zolder van IJdijk 35 beklommen. Daar had de timmerman, om niet in de war te komen, een ander type merk ingehakt, de rechte merken: De eerste zijn met een ronde guts, de tweede met een hakbeitel aangebracht. Daar de huizen van de achterburen aan de Oostkolk ook nog oud waren, werd daar eveneens een bezoek gebracht. En weer werd hetzelfde systeem van merken gevonden. Het huis achter pand IJdijk 35 van de familie De Vries had de boogmerkjes met een recht merk en het huis ernaast, waar toen Piet Keers woonde, had rechte merken op een uitzondering na. Deze Piet Keers was overigens een bijzondere man. Hij had zijn hele zolder volgestapeld met matrassen, om de lekkage door de dakpannen tegen te gaan.

Uit de manier, waarop al die merken ingehakt waren en ook nog enige andere details, bleek, dat deze vier huizen tegelijk gebouwd waren en dat de timmerman bij het in elkaar zetten van de spanten bij de huizen aan de Oostkolk zich een keer vergist had en twee onderdelen had verwisseld.

Aan de spanten zaten verder houten haken. Bij de familie De Vries waren deze nog geheel intact. Er horen ronde lange masten bij. Deze dienen om de was er overheen te hangen en deze zo te laten drogen. Het dak was verder gedekt met Hollandse pannen, waar je de hemel zo tussen door kon zien. Dat kwam goed van pas bij het drogen van de was. De spanten en sporen waren gemaakt van grenenhout. Dit hout van de grove den, werd geïmporteerd uit Noorwegen, daar er toendertijd nog geen dennen groeiden in Nederland. Die zijn er pas in de 19e eeuw geplant. Deze keuze van de houtsoort was ontstaan door schaarste aan eikenhout. In de Middeleeuwen was dat het bouw hout bij uitstek. Door de enorme groei van de scheeps- en huizenbouw was deze houtsoort bijna geheel opgeraakt in West-Europa. Daarom werd

er vanaf het begin van de 17e eeuw hoofdzakelijk in grenenhout gebouwd. Enige huizen aan de Westkolk echter hadden nog eikenhouten dakspanten, zo werd verteld. Bij een bezoek aan een van de huizen bleek echter dat er geen nieuw eikenhout gebruikt was, maar oude onderdelen van 16e eeuwse gesloopte schepen!

Vervolgens kwamen de gescheurde muren van de eerste verdieping aan de beurt. Deze verdieping bestaat uit een enkel vertrek. In oude archiefstukken staat zo'n vertrek vaak beschreven als de "Saal". Een mooie kamer dus, waar men 's zomers op de vrije uren vertoefde. Het was niet mogelijk dit vertrek te verwarmen. Op de muren zaten vele lagen kalk. Bij het afbikken verschenen op de onderste laag fragmenten van muurschilderingen. Het waren in de natte kalk geschilderde landschappen. Voor een klein dorpshuis toch wel bijzonder. Hierbij moest ik denken aan Frans Hals, die in Spaarndam getrouwd is en er wel enige tijd gewoond zal hebben! Door de talrijke scheuren was de schildering echter te fragmentarisch bewaard gebleven en was restauratie ook financieel niet haalbaar.

Een eikenhouten spiltrap voerde naar de benedenverdieping. Deze bestond uit een kleine voorkamer aan de straat, de werkplaats, met ernaast een gangetje, dat leidde naar de achterkamer met schouw en bedstede. Deze laatste kamer was dus wat wij de woonkamer zouden noemen. In de 17e eeuw funktioneerde deze tegelijk als plaats om te koken en te slapen en bovendien was dit het enige vertrek, dat verwarmd kon worden. Achter de stookplaats waren nog oude tegeltjes met figuren ingemetseld. Bij het pand IJdijk 33, dat overigens volstrekt identiek was ingedeeld, had daar tot kort voor de restauratie nog een fraaie met figuren versierde ijzeren haardplaat gestaan. Deze diende om de muren tegen de vlammen te beschermen. Ook waren er nog oude 17e eeuwse tegels al plint aangebracht in de

voorkamer. Er op stonden vogels in meerdere kleuren geschilderd. Achter de spiltrap waren tegels met spelende kinderen erop in blauw. Alles natuurlijk wel niet gaaf meer en verweerd door bijna vier honderd jaar gebruik.

Bij het vernieuwen van de vloer kwam vlak achter de spiltrap nog een kleine kelder tevoorschijn met enige trap-treden gemetseld in baksteen. Dit was de voorloper van onze koelkast. Daar werden melk en andere levensmiddelen bewaard. De vloer zelf bestond uit oude plavuizen; ze waren meerdere keren vernieuwd, zodat er verschillende lagen boven elkaar werden aangetroffen.

Verder graven voor de riolering bracht daaronder een middeleeuwse vloer van zwerfkeien aan het licht. Op dat punt gekomen werd gestopt.

Spaarndam heeft ongetwijfeld huizen gekend vanaf de 13e eeuw. Maar van deze huizen, die meestal van hout waren staat niets meer overeind. De oudste huizen van het dorp, waartoe ook de beschreven huizen behoren, dateren uit de periode 1600 - 1640. Het zijn huizen gebouwd van kleine rode vechstenen, gecombineerd met gele ijsselen.

Een huis op de hoek van de IJdijk en de Oostkolk heeft in de voorgevel ingemetseld in steen het jaartal 1616 en behoort eveneens tot een van de oudste huizen.

J.M. Baart

OOST, WEST, SPAARNDAM BEST?

De eerste kennismaking met Spaarndam, zo'n vijf jaar geleden, is een stip geweest in de bekende Bosatlas. Een stip niet anders dan die vele andere stippen die nu eenmaal op landkaarten gebruikelijk zijn. De naam St. Adalbertus, de straat Claes van Kieten geven je op zo'n moment ook al weinig aanknopingspunten. Toch maar een sollicitatiebrief schrijven. Naar het niets? Of ...?

Je mag komen voor een gesprek! Via Haarlem, en uiteindelijk staat slecht aangegeven het richtingsbord "Spaarndam". De eerste kreet die je, voordat je het dorp inrijdt, toeschreeuwt is: "Zeer bochtige weg, veilige snelheid 30 km". En inderdaad blijkt zo'n eerste keer die weg echt lastig te zijn. Je parkeert de geleende auto bij de gezochte school en je hebt nog even tijd om de omgeving te verkennen. Het water trekt; dus weer terug naar die oude huizen. Bij de brug staat het bord: "Spaarndam gemeente Haarlem". Wat is het lekker zo aan de waterkant. Wat een rust, hoewel je moet op de tijd letten. Je gaat maar eens terug. Bij de brug staat het bord: "Spaarndam gemeente Haarlemmerliede". Vreemd! Straks toch eens vragen, denk je. Het gesprek volgt. Na afloop ga je weer naar huis in afwachting wat er komen gaat.

En er komt veel, er volgt de bekende stroomversnelling: kennismaken, omgeving verkennen, de eerste schooldag, de verhuizing naar ... de Westhoff. De naam die in de kennismakingsfase zo vaak genoemd en verguisd is. Als je maar niet in de Westhoff komt te wonen ...

En nu bijna vijf jaar later heb je prettig gewoond in de Westhoff, ken je die mooie omgeving, heb je vrienden in Spaarndam. Zijn het je schoolgaande kinderen of is het je beroep die je zo snel laat groeien in een gemeenschap? Regelmatig rijd je over de eens zo lastige dijk die nu gebruikt blijkt te worden als snelweg voor te veel woon- en werkverkeer. De "kreet" is vervangen door het blauwe bord met de betekenis adviessnelheid 30 km. Zal dat dan helpen??

En dan die brug, borden met verschillende namen, twee verschillende gemeentes, ook twee verschillende belangen? Geven die borden het begin of het eind van een dorp aan of staan ze in het centrum van een dorpsgemeenschap? Als we het over Spaarndam hebben praten we dan over West/Oud of Oost, West/Oud en Oost? Tja, dat Oost is in leeftijd maar een fractie van dat oude 700-jarige West.

Vaak merk je iets van dat historisch gegeven en voel je je het aanhangsel van die 700-jarige. En heel soms denk je: "Is 't niet meer naar de werkelijkheid wanneer meester Bos in zijn atlas Spaarndam voortaan aangeeft met twee aparte stippen, maar wel verbonden met een stippellijntje!".

Chris Thissen

Portret van twee Spaarndammertjes

KEES EN LAURA

Ze zijn altijd in elkaars nabijheid met bij ieder weerzien oprechte blijdschap in twee paar ogen één van de eerste woorden die ze kenden was elkaars naam als de één ziek is is er bij de ander het gemis

de één speelt bij voorkeur met auto's liggend op zijn buik de ander speelt 't liefst met poppen vertroetelend en verzorgend samen maken ze bij voorkeur veel lol fietsen rondjes over 't plein hij op haar fiets zij op de zijne

hij, een jongen, Kees zij, een meisje, Laura twee rasechte peuters onafscheidelijke vrienden wonend in 't Poldertje

twee hele kleine Spaarndammertjes.

Ageeth Kroon

Portret van een klein Spaarndammertje

LAURA

Als een vlinder leef je
dartel, speels, licht en vrolijk
je kleine voetjes draaien de trappers rond
je fietst als een echte kleuter

je bakt taartjes met suiker
van nat zand en stuifzand
je kleine handjes en vingertjes
boetseren als een echte pottbakker

door de kamer dans je
totale beweging van een prachtig lijfje
je ogen schitteren van passie
je danst als een echte danseres

je slaapt
lange wimpers in mooi gezichtje
rode wangetjes van buitenlucht
tevreden trek om lief, klein mondje
je slaapt als een echte peuter
van nauwelijks twee jaar oud.

EN DE HEIMWEE VERDWEEN ...

Ooit woonde ik in een prachtig dorp,
een dorp dat in mijn herinnering
nog steeds het mooiste dorp is dat ik
ken. Een dorpje aan het water, met
veel natuur in de omgeving, met
winters waarin er volop sloten waren
om op te schaatsen en zomers waarin
er genoeg water was om in te zwemmen.
Zo'n dorp waar iedereen iedereen
kende. Kortom: een dorp waarin je je
thuisvoelde.

Ik heb er lang gewoond, héél lang,
vanaf m'n geboorte tot m'n achttiende
jaar. Toen verliet ik dat dorp en ik
keerde er niet meer terug. (Soms ge-
beurt zo iets gewoon.)

Dat dorp heet Loenen a/d Vecht, en
zelfs nu ik dit opschrijf gaat dat
niet zonder een speciaal gevoel.

Daarna woonde ik in Halfweg en een
ieder die dat dorp kent zal moeten
beamen dat daarin niets van boven-
staande schoonheid te bespeuren is.
Al die jaren dat ik er woonde is de
pijn om het gemis van mijn dorp al-
tijd aanwezig gebleven. Ik voelde
me in Halfweg nooit écht thuis, er
was niets dat van mij was, geen
herkenbare dingen, geen vertrouwde
gezichten, geen warm gevoel als ik
aan dat dorp dacht; niets van dat
alles en de heimwee naar het dorp
uit mijn jeugd bleef sluimeren.

En nu, nu woon ik weer in een
prachtig dorp, een dorp dat in mijn
gedachten het mooiste dorp is dat
ik ken. Een dorp waarnaar ik hevig
kan verlangen als ik lange tijd
elders ben: een dorp met veel
prachtige natuur, met reigers langs
het water en koolmeesjes en Vlaamse
gaaien in de tuin. Een dorp waarin
je naast een auto toch ook een fiets
nodig hebt om er eindeloze tochten
mee te maken.

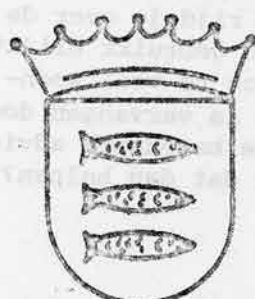
Een dorp aan het Spaarne, met
koeien in het weiland, meeuwen in de
lucht, vissers in de vroege morgen.
Een dorp met toekomst, door de vele
kinderen die er wonen.

De eerste jaren dat ik hier woonde
fietste ik bijna dagelijks langs het
Sparne naar Haarlem en vaak werd ik
getroffen door die prachtige natuur.
Regelmatig kwam het beeld van Loenen
voor mijn ogen en ik beseftte dat dit
Sparndam dezelfde schoonheid had als
mijn kleine dorpje aan de Vecht en
het gemis om Loenen werd zoeter.

Ook nu nog rij ik vaak, heel vaak door
dit dorp, met achterop meestal mijn
kleine dochter van twee jaar. Een kind
dat op de Ringweg al om de meeuwen be-
gint te roepen en bij de brug volledig
in extase raakt door die witte, krijzen-
de massa; die roept om de molen, de
schapen, koeien en geiten langs Slaper-
dijk of Spaarne. We genieten dan, alle-
twee. En ik realiseer me dan dat ik in
dit dorp veel teruggevonden heb van wat
ik eens verloren had. De heimwee is
verdwenen en mede-oorzaak daarvan is
mijn kind, want door haar immers voel
ik me nog sterker verbonden met dit
dorp omdat haar toekomst hier ligt en
daardoor ook de mijne.

Bijna tien jaar nu woon ik hier en ik
durf te zeggen dat ik me hier thuisvoel,
écht thuis, door zijn schoonheid, zijn
mensen, zijn dorp-zijn ...

Ageeth Kroon
Baron van Fridaghstraat

SPAARNDAM
700

NATUURLEVEN IN EN ROND SPAARNDAM.

Om een beeld te krijgen hoe het er in deze streken uitgezien
moet hebben zult u direct even de ogen dicht moeten doen. En dan
terug naar de tijd dat het IJ nog het echte IJ was : een smalle
zeearm met aan weerszijden een kronkelende dijk. Het oude Spaarndam
toonde vanaf het water z'n rode en blauwe pannendaken. Ten oosten
en ten westen van het dorp spoelden de golven tegen de dijk.
Als je dan bedenkt hoe het land is aan de 'zeekant' van de dijk
kun je je voorstellen hoe die zee er uit heeft gezien. Kijk maar
naar de inlaagpolder, die ligt een stuk hoger dan wat we nu de
Houtrakpolder noemen. Dat moet dus een ondiep deel van het IJ
geweest zijn. Bij lage waterstanden een soort kwelder waarop
duizenden vogels voedsel kwamen zoeken.

Af en toe speelde de zee op en kon de dijk het op sommige punten niet
meer houden. Kolkend vond het water z'n weg landinwaarts. Met woeste
krachten werd het stroomgat uitgeslepen zodat het naderhand ondoenlijk
was de dijk op dezelfde plaats te herstellen. Men ging er omheen
zodat op de lange duur de kronkelende dijk van nu ontstond.
Aan de landkant van de dijk kwamen dan de wielen of, zoals ze hier
heten, de braken te liggen.

Plassen met rietkragen waar de watervogels net zoals vandaag de
dag hun domein hadden.

Als u dan met de ogen dicht wat zit te mijmeren, zult u met een
schok bedenken dat het nieuwe Spaarndam (jawel, dat ten oosten
van de brug) toen niet kon bestaan : ook daar was de zee !

De drooglegging van het IJ bracht een enorme verandering met zich
mee. Het nieuwe land bracht andere vogels en tussen de landbouw-
gewassen konden zich allerlei planten ontwikkelen. De boerenerven
werden beplant om de bewoners wat beschutting te geven tegen de
altijd aanwezig wind. Pioniers waren het die de eerste jaren een
keihard bestaan hadden. Nog steeds zijn er sporen van die eerste
beplantingen terug te vinden. Niet alleen bij de boerderijen die
nu nog in de polder zijn overgebleven, maar hier en daar ook nog
op de plaatsen waar ooit huizen en schuren hebben gestaan.

De laatste grote iepen herinneren aan de plaats waar ooit de
boerenhuizen hebben gestaan. Het is zaak die oude bomen goed te
beschermen: de iepziekte heeft er al te veel doen verdwijnen.
Bomen die nu een prachtige woonplaats zijn voor bijvoorbeeld
ransuilen. Zo'n oude iep is trouwens een levensgemeenschap op zich.
Vele tientallen soorten insecten kunnen op en in één boom
voorkomen en daarmee ook weer de beesten die van die insecten leven:
de vogels.

Over vogels gesproken; de nieuwbouwwijken zijn grotendeels voorzien
van bosachtige beplantingen. Er komen bomen en struiken voor die
al snel vruchten en zaden voortbrengen. En die zijn dan weer
voedsel voor veel vogels. Kijk maar eens onder de Elzen als laat
in de herfst de duizenden zaden uit de houtige propfen vallen :
de vinken en de sijzen doen dan extra voedsel op om de winter
later door te kunnen komen. Aan de snavels is te zien dat de zaadjes
oliehoudend zijn : ze glimmen je tegemoet. Op veel plaatsen zijn
in de randen van de beplantingen lijsterbessen gekomen.
Laat in de zomer hangen de twijgen diepgebogen onder de last van
de zware oranje- rode trossen met bessen.

... Nog heel wat water door
de sluis, voor we zo'n
woud in de buurt hebben.

Ze blijven lang zitten dit jaar, zei ik de afgelopen herfst op een zondagochtend. Ik wist toen nog niet dat diezelfde dag een enorme zwerm spreeuwen op Spaarndam zou neerdalen, op weg naar het warme zuiden. Een paar dagen later waren de bomen kaal en de vogels wat grammen vetrijker.

Vet dat ze hard nodig hebben op de lange tocht.

Het recreatiegebied Spaarnwoude heeft een groot aantal boomsoorten vlak bij ons gebracht die we eerder niet in de buurt hadden. Boomsoorten die uiteindelijk een bos zullen vormen waar paddestoelen, insecten en vogels in zullen leven om samen een harmonische levensgemeenschap te vormen. Nu nog zijn het de pioniers die de overhand hebben. Net als honderd jaar geleden zijn er soorten gekomen die tegen een stootje kunnen.

Bomen die de wind kunnen weerstaan en op die manier een milieu, wat deskundigen een bosklimaat noemen, zullen vormen.

Een milieu waar meer kwetsbare soorten als eik en beuk zullen overheersen. De randen van die populierebossen vormen nu al een bont geheel: allerlei soorten wilgen, de soort die straks als eerste bloeit: de sleedoorn, gelderse roos, vuilboom, liguster, veldsedoorn noem ze maar op.

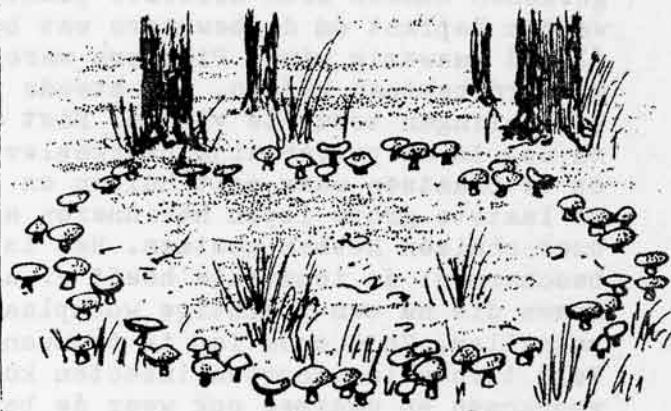
En als na deze barre winter straks weer de bomen gaan uitlopen let dan eens op de populieren die op veel plaatsen hoog boven de rest van de struiken uittornen: ontdek dan hoeveel verschil er tussen de soorten is. Niet alleen in bladvorm en bladkleur, maar ook in tijdstip van uitlopen. En als u dan toch een wandeling gaat maken let dan onderweg eens op de wegberm.

Ik vind het zelf altijd weer een belevenis als plotseling het eerste speenkruid in bloei komt.

Dat is dan één van die echte bewijzen dat de dagen lengen en het voorjaar er aan komt.

De scholekster, ook een pionier die je regelmatig boven Spaarndam hoort: te piet... te piet... te piet ...

Heksenkring. De zwamdraden zijn als spaken in een wiel vanuit het midden alle kanten opgegroeid. Aan de uiteinden groeien de paddestoelen. De cirkel kan ieder jaar zo'n 50 cm groter worden.

Je ogen gebruiken... en de magische heksenkringen ontdekken.

Natuur in Spaarndam, natuurlijk is die er. Als je het maar wilt zien. Ik sprak straks al even van de bosachtige beplantingen. Beplantingen die er voor gemaakt zijn om zo weinig mogelijk in te werken. Hier en daar zijn van die stukken waar niet wordt geschoffeld en waar geen chemische troep wordt gebruikt. En daar zie je de ondergroei al komen. De uitgepoepte zaden van de lijsterbessen kiemen prima zodat er nu al jonge boompjes staan. Is dat even makkelijk als de oude bomen eens een keer weg moeten! En als er weinig in de bodem wordt 'gerommeld' is er ook de kans om allerlei halfwilde planten neer te zetten.

De beroemde stinse planten van de Friese buitenplaatsen zijn er ook op die manier gekomen.

Plant maar narcissen, aronskelken, sneeuwkllokjes en maagdenpalm tussen de bomen. Na een paar jaar is er dan een prachtig bloeiend tapijt waar geen onderhoud meer aan nodig is!

Kijk maar eens in de nieuwe beplantingen in het Recreatiegebied.

Blijf maar dicht bij huis: in het Westhofbos.

Onder de tien jaar geleden geplante bomen en struiken begint zich een eigen plantengemeenschap te vormen. De akkerdistel zie je nog wel in de randen staan, maar op veel plaatsen komen andere soorten. Hele plekken brandnetel bijvoorbeeld.

Een plant die van vuilnishopen bekend is. Maar hier heeft hij een heel andere basis. Brandnetel is namelijk een liefhebber van veel stikstof in de bodem. Het vele gebruik van de els heeft ook de stikstof gebracht.

De els is één van de boomsoorten die de stikstof uit de lucht door bacteriën weet te binden. Je vindt die stikstof dan terug aan de wortels in de vorm van kleine bolletjes.

De brem is ook zo'n soort. Misschien heeft u er wel één in de tuin. Als u niet zo'n fanatieke wieder bent zult u altijd vlak bij de stam van de brem een brandnetel zien groeien.

Dat is dan weer zo'n voorbeeld dat heel veel zaken uit de natuur bij elkaar horen. Let er maar eens op. Toen de eerste beplantingen in Spaarnwoude werden aangelegd werd er besloten om weinig of geen onkruidbestrijdingsmiddelen te gebruiken.

Dat heeft er voor gezorgd dat de muizenstand zich enorm kon uitbreiden. En dat had weer tot gevolg dat het aantal broedparen van de torenvalk sterk kon groeien.

De natuur zien betekent je zintuigen gebruiken: ogen, oren, je gevoel en als het moet ook nog je reukvermogen. Met je handen het verschil voelen tussen beuk en haagbeuk probeer maar. Kijken naar de bloeiwijze van de eik.

In de tuin tellen hoeveel insecten er rondzwermen (het zijn echt niet alleen maar akelige steekmuggen) en luisteren naar de vogels die op het dak en in de struiken zitten.

Zevenhonderd jaar Spaarndam.

Ik denk dat ondanks alle gevaren de natuur er rond Spaarndam toch niet veel slechter op is geworden.

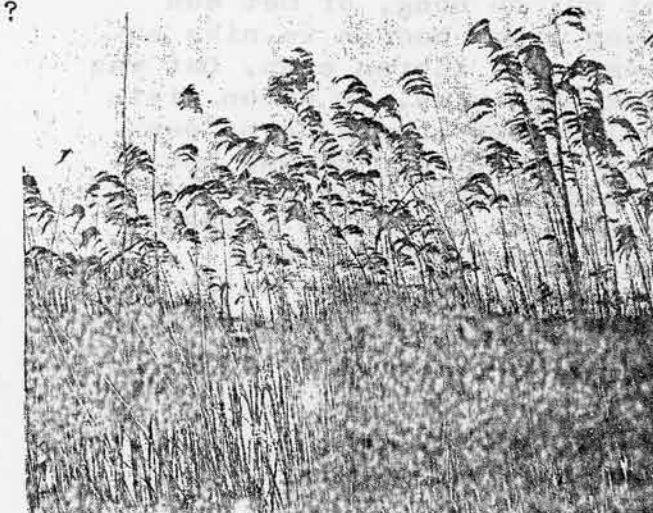
Natuurlijk is er aldoor veel veranderd, maar goede dingen die verdwijnen worden opgevolgd door nieuwe natuurvormen. En altijd weer zullen er mensen zijn die de natuur van dichtbij willen meebelevén.

Misschien bent u daar ook wel bij. Ga op stap.

Nee niet eerst met de auto, meteen te voet. Neem een kijker en een gids mee. En ga af en toe eens tegen een dijk of slootkant zitten. Kijk luister en zoek op wat u denkt te zien. Probeer de samenhang te ontdekken en ga later nog weer eens.

Of zullen we het 700 jarig bestaan benutten om er samen op uit te trekken, gaat u dan ook mee?

Kees Duinker.

Ook rietkragen zijn het bestu-deren waard.

SPAARN DAM.

Het was net 2 januari 1285,
4 uur 's morgens.
D'r was al hevig vergaderd of
Spaarnedam een bestaand dorp
wordt.

Na de laatste overstroming
werd er nog getwijfeld.

Maar Rijnland wou toch dat
Spaarndam een dorp wordt, en
dat werd het.

Spaarndam had erg veel last
van overstromingen, die enkele
levens eisten.

Er werd hevig feest gevierd,
op de Kolk.

21 Juli 1285. D'r komt weer
een schip aan, zei de sluis-
wacht en deed de brug omhoog.

"Aho", riep de schipper.

"Welkom in Spaarendam", zei
de brugwacht "en u moet 1
stuiver betalen".

"Hoe zwaar is uw goederen?"

"40 kilo" zei de schipper.

"O, dan is het goed" zei de
brugwacht.

Daniël v. Campenhout.

9 Januari 1285,
Spaarndam 700 jaar geleden.

We zaten des avonds bij het kamp-
vuur en aten reerug van het
spit dat boven het vuur hing.
Want we leefden in 1285 dus we
hadden geen licht geen gas geen
centrale verwarming, maar we
hadden wel vuur, een kampvuur.
En we woonden in een hut van
riet en klei en eten vingen we
met pijl en boog, of met een
speer. Soms hadden we niks en
moesten we eieren eten. Dat was
vaak heel vies. Er waren niet
veel huizen in ons dorp, een
stuk kleiner dan nu was het.
Er stonden (ik weet het niet
zeker) een stuk of 6 huisjes.
Maar dat was ook alles.
Verder was er alleen water dus
gingen we vissen met een pijl
en boog.

Aan de pijl zat een touw, dus als
je beet had dan moest je het touw
inhalen en dan had je een vis.
Op dierenvangst gingen we ook met
een pijl en boog of met een speer
en we gooiden die naar het dier.
Als het raak was ging het er van-
door van de pijn, maar later viel
het neer en konden we het weg-
slepen. En als we thuis waren,
slachtten we het en verdeelden
het vlees onder de mensen.
Zo had iedereen weer wat om te
eten en we gaan slapen. We
slipepen onder dierenhuiden (in
een aparte kamer weet ik niet)
maar we slipepen dan toch onder
de dierenhuiden.
Dit was een verhaal over het
ontstaan van ons dorp, genaamd
Spaarndam. Einde.

Michel Lemmers

SPAARN DAM 1285 - 1985.

Winter: 1390, zaterdag 6.00,
ontbijt:

"Mam", zei ik "geef eens wat
gras!"

"Mmm, lekker, mals, zeker net
geplukt".

"Ja, ja, als je mij nou even het
rendiervlees aangeeft".

"Zo, dat was lekker" zei ik.

"Zeg pap, mag ik op mijn runder-
botten gaan schaatsen op het
Spaarne?". "Ja, hoor, maar
praat met geen één mens, want
anders krijg je ook de pest en
zak niet door het ijs, want dat
zou je bezuren!"

"Nou, dat weet ik wel, hoor!"

Dus ik ging schaatsen.

"Zo, even mijn schaatsen onder-
binden".

1 Uur later.

"Zo, daar ben ik weer!"

Het ging heel lekker, waar is
het eten?"

Jeroen de Wolff

700 Jaar geleden.

Vroeger, heel lang geleden, was
Spaarndam een heel klein dorpje
waar ik woonde.

Ik woonde vlak bij het Spaarne
een heel groot kanaal.

Als je wat moest kopen, moest
je helemaal naar Amsterdam over
de dijk. Aan de ene kant van de
dijk was een groot water en aan
de andere kant was het droog,
waar ik woonde. Het huis was
klein en oud.

We moesten op een dag naar
Amsterdam eten kopen bij een
grote boerderij. Het was een
heel eind lopen, wel 4 uur.
Dus we gingen over de dijk naar
Amsterdam.

Aan de ene kant van de dijk,
waar wij woonden, met moeder,
vader en zusje Marjolijn, was
veel landbouw en de boeren
waren druk bezig met hun
paarden. Er waren maar onge-
veer 4 boerderijen. Mijn vader
was visser. Bij de Kolk kwam
hij altijd aan.

Dus we waren lopend naar Am-
sterdam. Toen we in Amsterdam
kwamen gingen we naar de boer-
derij. We moesten de boer helpen
een koe uit de sloot trekken.
En we kregen eieren en kaas en
we gingen weer naar Spaarndam.

Paul Koger

700 Jaar Spaarndam.

700 Jaar geleden

kon je goed zien wat de mensen
deden.

Want alles werd in de openlucht
gedaan.

Kijk maar naar de molenbouw aan
de Zaan.

Maar in Spaarndam werd ook hard
gewerkt.

Dat werd door de dorpelingen
wel bemerkt.

Want de scheepvaart kwam steeds
meer op gang

en ook kreeg de paling een vang.
Daarom is dit dorp nou zo groot.

En op het IJ zie je hier en
daar een boot.

Dimitri Visser.

700 JAAR.

Jaren geleden woonden er een
man en een vrouw.

Ze waren getrouwd en ze hadden
een stuk land.

Daarop bouwden ze een huis.

Ze kregen kinderen en ze be-
gonnen een boerderij.

De zonen hielpen mee op het land.

Maar de boerderij werd groter en
groter. Op het laatst waren er
te weinig mensen om te werken.

Dus namen ze knechten in dienst.

De knechten moesten wonen dus
ze bouwden huizen om de boerderij.

Eerst 1, toen 2, 3, 5, 8 en de

boerderij werd groter en groter.

Het werd een klein dorpje.

Er kwamen winkeltjes, er kwam
goede bestrating, er kwam een

kanaal en over een kanaal moet
een brug. Er kwam een boten-
werf. Er kwam een zeilmaker ...

De Kolk kwam en er kwam een
kerk.

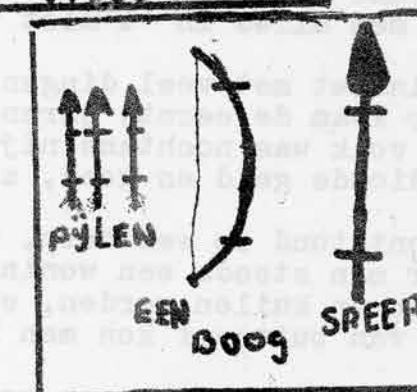
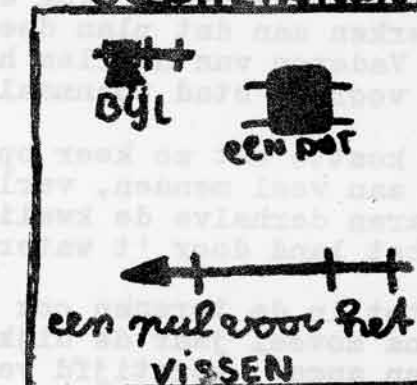
Het dorpje werd een dorp.

Het kreeg een burgemeester en
een politie-agent.

En zo komt het dat Spaarndam
nu nog steeds Spaarndam is en
bestaat!

Koen Schipper.

OLDFHEIDKUNDIGHEID

SPAARNDAM 700 JAAR

door G.A. Stevens

't Spaarne lag er al breed en eeuwen lang,
Dat vertrouwde water maakte het volk niet bang.
Ooit was het, dat men hier een schutsluis liet slaan,
Zo is toen de naam van 't dorp Spaarne'dam ontstaan.

Precieze jaar van dit feit is mij ontschoten.
Doch sindsdien voeren "in en uit" de boten,
De schutmeester, braaf geholpen door zijn maten,
Moesten in het sluis de schepen in en uit laten.

Al werden ze van oudsher door 't IJ water belaagd,
Toch werd in betere tijd hier op de vis gejaagd.
Zowel op 't water- als op de droge grond,
Was het, dat hier menigeen een boterham toen vond.

Alva's troepen, doch ook vaak een andere trawant,
Dronk hier zijn laatste slok of beet in 't zand,
Daar het soms vriend, soms vijand was,
Doorstak men dan de dijken van die grote waterplas.

Rampzalig was dan het lot van menig snaak,
Die overrompeld werd bij onverwachte dijkdoorbraak.
En vele Spanjaarden, die hier O, Mama Mia riepen,
Alvorens zij, ver van huis, verdwenen in het diepe.

Nooit voelden de mensen zich hier in die dagen gerust,
Belaagd door het water van 't IJ of van de kust,
Emand maakte ooit het plan, waar voor velen kozen,
Daar men zo ook het boezemwater kon gaan lozen.

Doch voor het zover was, ging er veel door 't Spaarne.
Want meewerken aan dat plan deed men ongaarne.
De Vroede Vaders van Haarlem hielden hun poot strak,
Voorzagen voor de stad toenmaals veel ongemak.

Allerwege kostte het zo keer op keer, hier,
Het leven aan veel mensen, verlies van have en dier.
Droevig waren derhalve de kwalijke gevolgen,
Als weer het land door 't water was verzwolgen.

Men klom tot in de torenen ook op de daken,
Als weer na zoveel jaar de dijken braken.
Verlamd van angst, verstijfd van schrik,
Zag men alles in 't niet verdwijnen in één ogenblik.

Zoals het met veel dingen gaat, zo ook met dit plan,
Daar kwam de eerste jaren helemaal niets van.
Het volk was nochtans nijver en breidde zich uit,
Verdiende geld en goed, zowel aan 't land als aan schuit.

Er ontstond zo een dorp, waar elk een ander vertrouwde,
Waar men steeds een woning of hofstede bij bouwde.
Gaten en kuilen werden, evenals heuvels geslecht,
Ook van buitenaf kon men hier als handelman terecht.

Velen hadden of kregen vertrouwen, nu de dijk was verbreed,
En werd genoemd "Slaper" zoals hij nu nog steeds heet,
Men bewerkte het land, hield er zijn vee,
Ogenschijnlijk had ook de waterwolf er vrede mee.

Erg veel ging er om in tal van kleine en grote bedrijven,
Nu het land rondom droog en vruchtbaar zou blijven,
De dijk zorgde konstant voor veel vertier,
Want alles van her naar der ging toen via hier.

Nog een eeuw lang zou het water blijven dreigen,
Voor men de opdracht tot "graven" zou krijgen,
't Was tot in de 18e eeuw, dat men zou klagen,
Voor men uiteindelijk de plannen deed slagen.

Het waren toen de Haagse wijze mannen,
Die eindelijk doordreven de pasklare plannen.
Vrijwel de gehele bevolking was toen erg blij,
Een kanaal werd gegraven, vanaf de zee tot het IJ.

Ondanks, dat enkelen het nog tegen wilden houden,
Ging men dra aan dammen en sluizen bouwen,
Zo ontstond een groot en vruchtbaar gebied,
Waar elk op zijn manier van 't wonen geniet.

Naast nieuwe woningen bouwde men ook een enkele hoeve,
Daar men nu ook de landbouw kon gaan beproeven.
Alles ontwikkelde zich voortvarend en snel,
Een groot nieuw gemaal kwam er aan de Mooie Nel.

De waterhuishouding werd zodoende beheerst.
Men voelde zich veilig en rustig, voor 't eerst.
De visserij verloor veel van haar aanzien, zij het met ere
En menige zeeman, die 't boerenvak toen ging leren.

Eerlijk is eerlijk, naast tragen waren er ook flinkerds.
Eén ervan was een knaap, zijn naam was Hans Brinkers.
Re wist met één vinger een dijkgat te vullen,
Iets, waarvoor men later een beeld ging onthullen.

Rekreatief heeft Spaarndam ook van alles te bieden,
Van heinde en ver komen thans allerlei lieden.
's Zomers ontspannen zich hier velerlei mensen,
Geheel of deels bloot, indien zij dat wensen.

Door tal van zaken versnelt hier alles in 't kwadraat,
Waar het nu zo anders dan vroeger toegaat.
Dat was wel anders zo'n 700 jaren geleden,
Toen ze 't nog op hun boerenfluitjes soms deden.

Jong en oud Spaarndam zal het misschien plezieren,
Dat er plannen bestaan om een feest te vieren.
Oud en nieuw Spaarndam dus samen de handen ineen,
Want alles wat kan, moet van wege dit feit op de been.

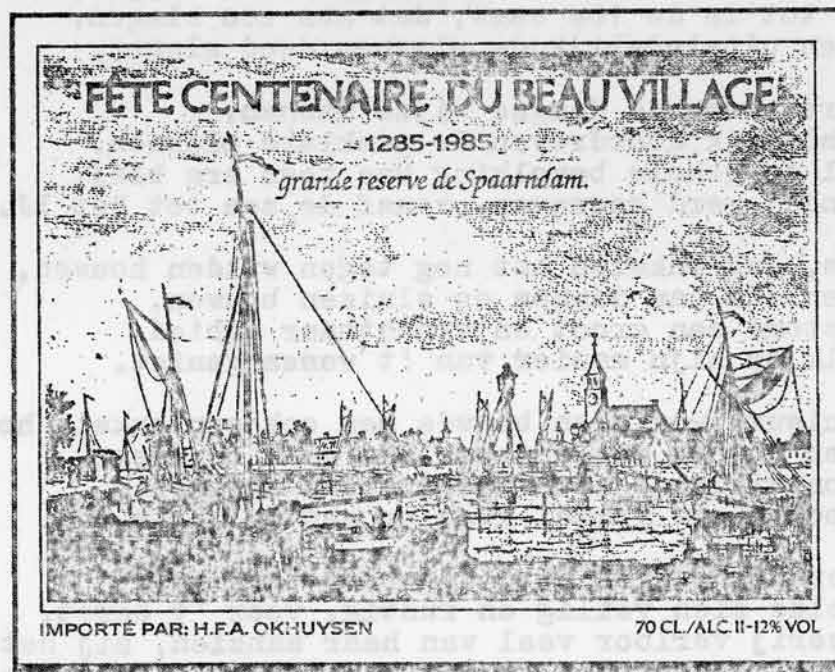
Al kan men niet meer, zo men toch nog wel wil,
Bij dit feest zit men warempel niet stil.
Alle Spaarndammers, U, hij of tewel zij,
Hoort er op dit gebeuren ook bij.

Allemaal de driekleur huis aan huis met die dagen,
Dat is slechts één van de dingen, die wij U vragen.
De rest vullen wij zelf later wel in.
Het moeilijkst van alles is vaak het begin.

Reusachtig zal 't worden, als een paal boven water,
Staat dat, maar daarover praten we later.
Een echt "ouderwets" feest met alles er op en er aan,
Dat is het streven, waarvoor we thans staan.

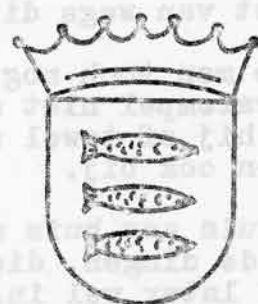
Bij een eeuwfeest hoort een feestelijke wijn, Wie dat vindt kan straks familie en kennissen iets heel bijzonders voorzetten: een fles "Fête centenaire du beau village", een echte "grand reserve de Spaarndam", met op het etiket het dorp

zoals het in vroeger
Er zijn twee
de rode wijn
niet te
karakteris-
uit de
De witte,
Languedoc,
en droog.
f 5,95
desgewenst
baar in
pakking.
gewone prijs

er uitzag
dagen.
soorten:
is een
zware,
tieke wijn
Languedoc.
ook uit de
is mild
De prijs is
per fles,
ook lever-
cadeauver-
Voor een
een aardige

wijn, waarmee U anderen betreft bij het gebeuren in ons dorp. Het etiket, ontworpen door Michiel de Boer, is uitgevoerd in twee kleuren, sepia en goud. De flessen zullen te koop zijn bij diverse ondernemers in Spaarndam, maar ook op de kunstmarkt en tijdens verschillende activiteiten. U kunt echter ook nu al reserveren door een briefje te doen in de bus van het administratie-adres van de dorpsraad, Westkolk 4. Vermeld U dan naast Uw naam en adres ook even hoeveel flessen U wenst en van welke soort. De voorraad is beperkt.

SPAARNDAM
700

SPAARNDAM 700 JAAR

een lange tijd, voorwaar !

Gedurende deze eeuwen is Spaarndam altijd een klein dorp gebleven, voornamelijk bewoond door vissersgezinnen en kleine ambachtslieden. Deze ambachten hadden dan ook vaak nog betrekking op de visserij en de scheepvaart. In zo'n kleine samenleving, waar schepen aanlegden en geschut werden, waren zeker ook een herberg en barbier aanwezig, evenals een bakker en een schoenlapper. De mensen werden op gezette tijden van nieuws en vermaak voorzien en, als het nodig was, gestraft.

1 JUNI 1985

Op deze dag lijkt het ons een goed idee om de ambachten die betrekking hadden op het leven van de mannen en vrouwen in Spaarndam in vroeger eeuwen weer op straat te brengen. Er zal een jaarmarkt-feest in de oude dorpskern gehouden worden, waar voor iedereen iets te zien, te doen en te beleven, te eten en te drinken zal zijn. Hoe alles er dan uit zal zien, wat er die dag allemaal te doen zal zijn: U zult het ongetwijfeld de komende maanden uit de kranten kunnen vernemen ! EEN JAARMARKT IN SPAARNDAM. Deze dag zal heel veel publiciteit gaan krijgen. Als we bedenken hoe druk de jaarlijkse kunstmarkten in ons dorp bezocht worden, dan kunnen we ons ongeveer voorstellen hoe druk het ongetwijfeld op 1 juni zal zijn. In de eerste plaats vierden wij als Spaarndammers natuurlijk ons eigen eeuwfeest. En we zullen in de menigte toch graag als Spaarndammer herkend worden ! Als u ook enthousiast wordt bij dat idee, dan kunt en wilt u zich misschien ook deze dag wel kleden als een inwoner uit de

jaren rond 1300.

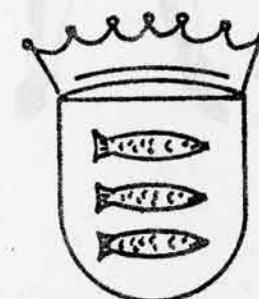
De mogelijkheid daarvoor is aanwezig en bovendien is die kleding tamelijk simpel te maken. Voorbeelden hoe de mensen er in die tijd uitzagen, kunt u al vinden in dit blad. Hopenlijk komen er ook nog patronen van deze eenvoudige hemden klaar voor gebruik. Het belangrijkste is echter dat de Spaarndammers deze dag graag met elkaar zullen willen vieren. Daarvoor is maar één ding nodig: Uw medewerking om er een fijne feestdag van te maken !

Tussen alle plannen voor deze dag staat er al iets vast en alle mannen kunnen zich hier vanaf vandaag op voorbereiden: LAAT VANAF NU UW SNOR STAAN ! Verzorg hem ! Vertroetel hem liefst ! Spreek hem aanmoedigend toe ! Gebruik desnoods Haarlemmer Olie of een ander wondermiddel, maar: LAAT HEM GROEIEN ! Op 1 juni zal de barbier uw snorpunt meten ! De lengte wordt genoteerd en de langste snor wordt beloond

Verder zullen wij nog proberen u van voorbeelden en eventueel van patronen te voorzien van de originele motieven in vissers-truien en omslagdoeken. Als u graag wilt breien en uitziet naar deze ideeën: s.v.p. nog even geduld.

Voor inlichtingen over het feest op 1 juni kunt u bellen naar:

Mary Scholtemeyer tel. 373654
Truus Bootsman tel. 381197

SPAARNDAM
700

KLEDING IN WEST-EUROPA - MIDDELEEUWEN - PERIODE: ± 1225 - ± 1300 - HAARDRACHT / HOOFDBEDEKKING / SCHOEISEL.

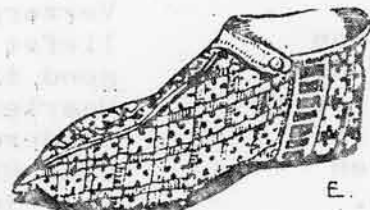
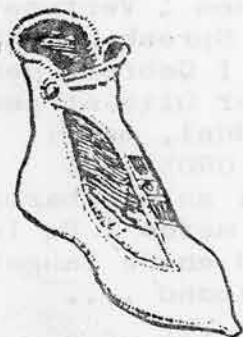
A. Haardracht begin
13^e eeuw

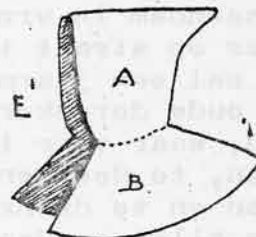
B. Haardracht ± 1225

De kap gedragen in de
13^e eeuw, zowel binnen- als
buitenshuis

E. Geborduurde schoen voor hoge
handen

± 13^e eeuw

F. Haardracht
± helft 13^e eeuw

mededelingen van de dorpsraad

De dorpsraad heeft: ...

- ... via burgemeester en wethouders van Haarlemmerliede en Spaarnwoude kennisgenomen van het voornemen van het telefoondistrict Haarlem om de bestaande telefooncel aan de Ringweg op te heffen. De dorpsraad heeft zich daarop gewend tot de directie telefoon-district met verzoek van dat voornemen af te zien, doch daar kon niet op worden ingegaan;
- ... van de ambtenaar postkantoor Spaarndam begrepen dat de openbare telefooncel postkantoor ook na sluitingstijd geopend blijft;
- ... zijn ingesteld beroep bij de Kroon tegen goedkeuring van het bestemmingsplan "Velserbroek" moeten herhalen omdat gedeputeerde staten een procedurele fout hadden gemaakt bij de aanvankelijke goedkeuring;
- ... kennisgenomen van het bezwaar dat burgemeester en wethouders van Haarlemmerliede en Spaarnwoude hebben gemaakt tegen de evt. bebouwing van het Vondelweggebied door de gemeente Haarlem. Zoals al eerder bericht staat ook de dorpsraad afwijzend tegenover een evt. bebouwing van het gebied;
- ... opnieuw de aandacht gevraagd van burgemeester en wethouders van Haarlem voor de slechte afwatering van de Slaperdijk, nu inhakend op de brief die een aantal inwoners van Spaarndam en Haarlem-Noord daaromtrent naar het college heeft gezonden;
- ... nogmaals onder de aandacht van de militaire instanties gebracht dat het wegdek weg door fort Noord nodig aan onderhoud toe is. De eerste aanwezigende-ingenieur-directeur van de dienst gebouwen, werken en terreinen in de directie Noord-Holland van het ministerie van defensie heeft nu bericht, dat bedoelde weg geen openbare weg is en dat daarvan zonder zijn toestemming gebruik van schijnt te worden gemaakt. Uit het antwoord kan dus worden begrepen dat onderhoud niet zal worden gepleegd;
- ... vernomen dat de toegezegde telling van het verkeer door het dorp, ter vaststelling van doorgaand- en bestemmingsverkeer in het kader van evt. invoering van een maximale snelheid van 30 km/u, heeft plaatsgevonden. De uitslag is op dit moment nog niet bekend;
- ... begrepen dat het recreatieschap wil bekijken of de aanleg van parkeergelegenheid in Spaarndam los kan worden gekoppeld van realisering van het deelplan "Mooie Nel";
- ... schriftelijk bij de Haarlemse politie zijn teleurstelling uitgesproken over het feit dat het toegezegde overleg vóór dat het wijkteam Haarlem-Noord (inclusief Spaarndam) van start zou gaan, niet heeft plaatsgevonden;

10. ... op 5 oktober j.l. overleg gehad met wethouder Kraak van de gemeente Haarlem over zaken van uiteenlopende aard. Tot nu toe zijn twee van de besproken zaken geconcretiseerd t.w.: 1. aanbrengen adviessnelheidsborden 30 km/u; 2. waarschuwbord "overstekende fietsers" bij kruising Visserseinde/Nieuwe Rijkweg iets verplaatst in westelijke richting, zodat automobilisten vroegtijdiger op de overstekende fietsers worden geattendeerd.

D O R P S R A A D S P A A R N D A M

AANKONDIGING VERKIEZING LEDEN DORPSRAAD SPAARN DAM

De voorzitter van de commissie belast met de voorbereiding en uitvoering van de verkiezing van leden van de Dorpsraad Spaarndam kondigt het volgende aan:

1. het voornemen bestaat om binnen 6 maanden na dagtekening van deze aankondiging een verkiezing van leden van de Dorpsraad Spaarndam te houden;
2. te vervullen zijn 2 vacatures, ontstaan door het periodiek aftreden van de heer J.G.BISCHOT en mej.drs.M.TIJSSSEN.
Eerstgenoemde is statutair terstond herkiesbaar, en stelt zich herkiesbaar.
Laatstgenoemde is statutair niet terstond herkiesbaar;
3. kiesgerechtigd zijn volgens art.1.03,lid 2 van het statuut:
Spaarndammers, die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en staan ingeschreven in het bevolkingsregister van de gemeente Haarlem of van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude;
4. verkiesbaar zijn volgens art.1.03,lid 3 van het statuut:
Spaarndammers, die kiesgerechtigd zijn en op de dag der verkiezing 18 jaar of ouder zijn;
5. kandidaatstelling kan geschieden:
 - a. door de Dorpsraad Spaarndam;
 - b. op schriftelijke voordracht van 10 kiesgerechtigde Spaarndammers.
Van elke op deze laatste wijze gestelde kandidaat dient een verklaring te worden ingeleverd waaruit blijkt, dat deze bij een evt. verkiezing de benoeming zal aanvaarden en het statuut zal handhaven.
Schriftelijke voordrachten als in dit punt bedoeld dienen met genoemde verklaring te worden ingeleverd vóór 22 MAART 1985 bij het administratie-adres van de Dorpsraad Spaarndam, Westkolk 4 te Spaarndam;
6. de Dorpsraad Spaarndam stelt, in alfabetische volgorde, de volgende kandidaten:

- de heer J.G.BISCHOT,	Cl.van Kietenstraat	1;
- mevrouw M.M.de ZWART-JOOSTEN,	de Geusplein	2;

Spaarndam, 24 januari 1985.

De voorzitter van de kiescommissie

C.van Reijendam.

